

הישיבה המאה-ושבעים-ושתיים של הכנסת השמינית

יום שלישי, ג' סיון תשל"ה (13 מאי 1975)
ירושלים, הכנסת, שעה 15.01

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הונחו היום על שולחן הכנסת: (1) "נתונים סטטיסטיים על שיוכו ובנייה בישראל" — מוגש לכנסת במסגרת הדיון על תקציב משרד השיכון, 1975/76; (2) חוברת על קליטת העלייה 1974 — מטעם המשרד לקליטת העלייה.

היו"ר מ. בן-פורת: אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. ראשונה נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מזכיר הכנסת נ. לורר: מזכיר הכנסת, היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי

ב. שאלות ותשובות

במטבע-חויץ מצד המדינה לסיפוק צרכי הדלק, רצוני לשאול את כבודו:

1. האם נבדקו האפשרויות להפקת דלק מהביטומן המצוי בישראל?

2. אם כן — מה כמות הדלק שאפשר להפיק מני-צול הביטומן?

3. אם לא נערכו בדיקות, מה הן הסיבות לכך?

4. האם בתכנית משרד המסחר והתעשייה לערוך מחקרים מקיפים על כדאיות הפקת דלק מהביטומן?

שר-המסחר והתעשייה ח. ברי-לב: 1. התשובה חיובית.

2. על-פי אומדן גם מהזרורות של פצלי שמן (אבן ביטומנית) במרבץ העיקרי שבאזור צפון-אפפה שליד ערד ניתן להפיק דלק בכמות המקבילה לכ-120 מיליון טון דלק גלמי.

3. אין מקום לתשובה.

4. כבר נערכו בדיקות ומחקרים מקיפים בנושא ועתה נבדקת כדאיות הפרויקט להקמת תחנת-כוח, המבוססת על פצלי שמן, על-ידי חברה הנדסית בשיתוף עם חברת החשמל.

2567. חובותיה של חברת החשמל לעתודת הפנסיה

חבר-הכנסת א. לבנבראון שאל את שר המסחר והתעשייה ביום ט"ז בטבת תשל"ה (30 בדצמבר 1974):

בעתון "הארץ" מ-27 בדצמבר 1974 כותב הסופר לענייני כלכלה כי "חברת החשמל חייבת כ-1.2 מיליארד לירות על חשבון הפרשי הצמדה לפנסיה, בלי שיהיו לה קרנות לכיסוי התחייבויות אלו".

הנני שואל את כבודו:

1. מה הם חובותיה של חברת החשמל על חשבון פנסיה לעובדיה?

היו"ר מ. בן-פורת: עתה נעבור לשאלות ותשובות.

2012. הורדת מחירים של האורז ובשר-הלשון

חבר-הכנסת י. מזרעי שאל את שר המסחר והתעשייה ביום י"ט בחשוון תשל"ה (4 בנובמבר 1974):

בעתוני היום (30 באוקטובר 1974) הופיעה ידי-עה בדבר הורדת מחיר האורז ובשר-לשון לאוכלוסיה בישראל.

אבקש להשיב לשאלותי הבאות:

1. מה היא הביקורת של משרד המסחר והתעשייה על מחיר היבוא של מצרכים אלו שיבואם נעשה על-ידי מספר קטן של יבואנים שביניהם קיים, קרוב לוודאי, הסדר קארטלי?

2. האם ירדו בזמן האחרון מחירי האורז ובשר לשון בשוקי העולם?

3. אם לא — כיצד קרה שמחיר לצרכן הוקטן? האם משרד המסחר והתעשייה נותן סובסידיה על חשבון רווחי היבואנים?

שר-המסחר והתעשייה ח. ברי-לב:

1. משרדי מקבל דיווחים מחוץ-לארץ על מחירי המוצרים הללו שם ומפקח על המחירים של מוצרים אלה בישראל.

2. התשובה שלילית.

3. לא ניתנת סובסידיה למצרכים אלה. הורדת המחיר נעשתה, בין השאר, על-ידי הקטנת רווחי היבואנים והמשווקים.

2065. הפקת דלק מאבן ביטומנית

חבר-הכנסת ש. ארבל-אלמזלינו שאל את שר המסחר והתעשייה ביום כ' בחשוון תשל"ה (5 בנובמבר 1974):

בהתחשב בעליית מחיר הדלק ובהוצאות הגדלות

אציין כי במקרה הספציפי שמוכר השואל היתה אספקת החשמל אמורה להתחדש עוד לפני כניסת השבת וצוותים מוגברים הופעלו על-מנת להבטיח את חידוש האספקה במועד, אלא בשל תקלה שנגרמה בעת ביצוע התיקונים ברשת חל שיבוש בלוח הזמן. למרות זאת חודשה אספקת החשמל למרבית הצרכנים עוד בשעה 16.30 ולמיעוטם בשעה 17.30.

2724. רכישת משרדים בתחנת "אגד" בחיפה על-ידי חברת החשמל

חבר-הכנסת ז. שובל שאל את שר המסחר והתעשייה ביום ג' בשבת תשל"ה (15 בינואר 1975):

בעתון "הארץ" מיום 13 בינואר 1975 נמסר שחברת החשמל מנהלת משא-ומתן לרכישת ארבע קומות של משרדים במגדל תחנת "אגד" החדשה בחיפה. הסכום שישולם תמורת המשרדים יהיה, לפי ידיעה, כ-8 מיליון לירות.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

1. הנכונה הידיעה הנ"ל באופן כללי?
2. לגיבוי המצב הכספי המתוח של חברת החשמל, ולאור מצוות הידוק החגורה, האם סביר כבוד השר שרכישה זו הכרחית או רצויה בשעה זו?

שר-המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

1. התשובה חיובית. הרחבת שטח המשרדים של חברת החשמל בחיפה, לאחר שלא חל בו גידול בעשר השנים האחרונות, היא הכרחית לרגל הגידול העצום בפעולותיה של החברה והתכנונותה להקמת תחנות-הכוח החדשות אשכול ד' באשדוד, מ"ד ליד חדרה ובעתיד — תחנת-כוח גרעינית. הנחלת החברה בדקה ומצאה כי רכישת המשרדים בתחנת "אגד" החדשה היא הפתרון המתאים ביותר לבעיה, ודירקטוריון החברה אי-שר רכישתה זו לאחר שדן בהיבטיה השונים.

3080. הולת מחירי הסוכר

חבר-הכנסת ז. שובל שאל את שר המסחר והתעשייה ביום כ' באדר תשל"ה (3 במארס 1975):

משרד המסחר והתעשייה נימק את העלאת מחירי הסוכר בארץ ל-6 לירות לקילוגרם בעליית מחירי הסוכר כר בשוק העולמי.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

1. האם לאור ירידת מחירי הסוכר בשוק העולמי שוקל כבוד השר אפשרות של הורדת מחירי הסוכר גם בארץ?

2. אם לא — מה הסיבה לכך?

שר-המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

1-2. התשובה חיובית.

אנו עוקבים בהתמדה אחרי תנודות מחירי הסוכר, אולם לעת-עתה מחירי הסוכר בעולם ועלות מלאי הסוכר בארץ טרם הגיעו לרמה המאפשרת הורדת מחירו בארץ.

2. מה הם הסכומים שחברת החשמל מפרישה כל שנה לחשולם פנסיה לעובדיה? איך היא מבטחת סכומים אלה?

3. מה הם הצעדים שכבוד השר נוקט כדי להבטיח החזרת החובות של חברת החשמל על חשבון הפנסיה, ובאילו תנאים יוחזרו חובות אלה?

4. האם לא יפגע גודל החוב בתשלום הקיצבאות הסדיר לפנסיונרים בחברת החשמל?

שר-המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

1. אומדן ארעי של ההתחייבויות לראשית 1975 — כ-1.3 מיליארד לירות.

2. החל משנת הכספים 1973 מפרישה החברה, מדי שנה, 18.5% מהשכר הכולל הרלבנטי לעניין זה של עובדיה, לעתודה המצטברת והולכת לפנסיה ולפיצויים. הפרשה זו באה בנוסף על התשלומים השוטפים של פנסיה ופיצויים שמשלמת החברה. כספי קרן העתודה מובטחים על-ידי השקעתם בנכסי החברה.

3. יוזמתי החלטה כי במקרה שסכפי העתודה שיצטברו בחברה עד למועד העברת החברה לידי המדינה, בהתאם לחוק הוכיח, לא יספיקו על-מנת לשאת בעול הפנסיה לגבי עובדי החברה ביום 1 באפריל 1975 והעובדים שפרשו ממנה קודם לכן, תישא הממשלה באחריות לתשלומי הפנסיה.

4. התשובה שלילית.

2722. הפסקות בהספקת חשמל בימי שישי וערב

חבר-הכנסת פ. שינמן שאל את שר המסחר והתעשייה ביום ג' בשבת תשל"ה (15 בינואר 1975):

ביום שישי, י"ג בטבת תשל"ה (27 בדצמבר 1974), הופתעו תושבי השכונות המערביות בירושלים, קריית-משה וגבעתי-שאל, שרובם הגדול דתיים ושומרי מסורת, במצאם פתקים ליד פתח ביתם ובהם הודעה, כי אספקת חשמל תופסק משעות הבוקר של יום שישי עד לשעות הערב.

מכיוון שלא חודש זרם החשמל עד לכניסת השבת, נשארו בתים רבים ללא אוכל חם לשבת ורבים נפגעו מתקלות בשעוני השבת. מקרים דומים היו לעובדות גם בתל-אביב, ותמיד היה צורך בהשתדלות מיוחדת כדי לבטל הדבר בעוד מועד ולא לגרום סבל לתושבים.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

1. האם מודע כבוד השר למקרים של הפסקת חשמל בערב שבת ובשבת?
2. אם כן — מדוע לא ניתן לתכנן כי עבודות החשמל, הכרוכות בחילול שבת והגורמות סבל לתושבים, לא יבוצעו בערב שבת ובשבת?

שר-המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

1. התשובה חיובית.

2. חברת החשמל לישראל משתדלת ככל האפשר לבצע עבודות בימי החול ובלי לשבש הספקת החשמל הדרושה בימי שישי וערב, אולם אין ביכולתה להימנע לחלוטין מתקלות ומהכרח לטפל בהן בכל ימות השבוע.

היו"ר מ. בן-פורת :

שאלה נוספת לחבר-הכנסת שובל.

זלמן שובל (הליכוד) :

כפי שידוע לכבודה שר ממשיך הסוכר לרדת גם עכשיו. האם אני צריך להבין מהתשובה שאם תהיה בעתיד עלייה, אתם תחשבו את המחיר לצרכן לפי המחיר הוול שהיה עד עכשיו, לפי אותו עקרון שלפיו אתם ממשיכים לחשב מחירים ?

שר-המסחר והתעשייה ח. בר"ל :

לא, אינך מבין נכון. מחירי הסוכר לצרכן אינם מתנדדים כפי שמתנדנד מחיר הסוכר העולמי. המ"חירים נקבעים מדי תקופה. בדרך כלל, כאשר יש התייקרות עולמית, אנחנו ממשיכים לספק אותו לצרכן במחיר שנקבע בראשית השנה. אנחנו בארץ מחזיקים קים מלאי סוכר של קרוב לשנה; כאשר המחיר הממוצע של המלאי ומחירי הרכישות החדשות יאפי' שרו הוולה, אנחנו נוזיל. לעתידתה המצב לא הגיע לידי כך.

3081. הפרוייקט להקמת חברת מחשבים בימית

חברת-הכנסת ח. גרוסמן שאלה את שר המסחר והתעשייה ביום כ' באדר תשל"ה (3 במארס 1975) :

בעתון "על המשמר" מ"מ 27 בפברואר 1975 נתפרסמה כתבה ולפיה יש תכנית להקים חברת מחשבים בעיר החדשה ימית בהשקעה של 120 מיליון לירות. לטענת עמירם שור, דובר החברות לעיבוד נתונים, יקבל פרוייקט המחשבים בימית את משאביו הכספיים ממשלם המסים, וזאת בתקופה של משבר בכלכלה וכי שקיים עודף מחשבים בארץ ובעולם.

בתגובה לטענה שבאמצעות פרוייקט זה ייקלטו בארץ 50 עולים אקדמאים בהשקעה של 200,000 לירות לכל משפחה, טען הדובר כי החברות של האיגוד קלטו 100 עולים בשנה שעברה ללא כל סיוע והן מוכנות לקלוט כל אקדמאי בשטח המחשבים בכל מקום שם החברות פועלות.

נמסר בכתבה כי בראש הפרוייקט עומדים שני סגני מנהלים כלליים של המרכז למיכון משרדי במשרד האוצר.

אבקש לשאול :

1. האם הידיעות הנזכרות לעיל נכונות ?

2. אם כן — כיצד מסביר משרדך צעדים אלה בעתות של קיצוצים ?

3. האם העובדה כי יוזמי הפרוייקט הם שני סגני מנהלים כלליים של המרכז הממשלתי לעיבוד נתונים לכל משרדי הממשלה אינה עומדת בניגוד לחקש"ר.

שר-המסחר והתעשייה ח. בר"ל :

1. נכון שהוגשה למשרדי תכנית להקמת חברת מחשבים במרכז אבשלום בהשקעה של כ-120 מיליון לירות. בין יוזמי הפרוייקטים 2 סמנכ"לים של מרכז למיכון משרדי במשרד האוצר.

2. התכנית שנבדקה עליידי משרדי לא נמצאה ראויה לעידוד וסיוע ממשלתי.

3103. מחירי הבשר הקפוא

חברת-הכנסת מ. שחל שאל את שר המסחר והתעשייה ביום כ' באדר תשל"ה (3 במארס 1975) :

בעתון "דבר" מ"מ 3 במארס 1975 (כ' באדר תשל"ה) נתפרסמה ידיעה על הצעת משרד המסחר והתעשייה להוזיל את מחיר הבשר הקפוא לקראת חג הפסח, שנגנזה בשל התנגדותם של משרדי החקלאות והאוצר. אודה לכבודו אם ישיב לי :

1. האם הפרטים הנ"ל נכונים ?

2. מה מחיר העלות של בשר קפוא ובאיזה מחיר נמכר הבשר לקמעונאים ולצרכן ?

3. האם נמכר הבשר הקפוא במחיר העלות או בתוספת כל שהיא ? אם בתוספת — מה שיעור התוספת ומדוע ?

4. האם יש בדעת השר להוזיל את מחיר הבשר הקפוא בהתאם להצעתו ? אם כן — מתי ?

שר-המסחר והתעשייה ח. בר"ל :

1. התשובה חיובית.

2-3. עלות הבשר הקפוא הנמצא כיום במחסני הממשלה, או שכבר נרכש אך טרם הגיע, היא כ-10 לירות לק"ג בשר עם עצמות וכ-12 לירות לק"ג בשר ללא עצמות. בשר עם עצמות נמכר על-ידי הממשלה ב-11 לירות לק"ג, וללא עצמות — ב-16.50 לירות לק"ג. הסיטונאי במכרו את הבשר לקמעונאי מוסיף על מחירים אלה כחצי לירה לק"ג. באטלזים וברשתות השיווק נמכר הבשר לצרכן ללא עצמות במחירים שר נים בהתאם לסוגים השונים — בין 15 ל-23 לירות לק"ג.

4. למחירי הבשר הקפוא יש השלכות על מחירי סוגי הבשר האחרים בארץ. הוזלת מחיר הבשר הקפוא תחייב הגדלת הסובסידיה הניתנת לבשר העוף, אשר נמכר בהיקף העולה פי כמה על היקף מכירות הבשר הקפוא, ועל כן תחייב גם הגדלה ניכרת בסך הסובסידיה הניתנת למשק הבשר בארץ. לפיכך איני יודע עדיין אם ומתי נוכל להוזיל את מחירי הבשר הקפוא.

3104. הוזלת הבשר הקפוא

חברת-הכנסת ה. זיידל שאל את שר המסחר והתעשייה ביום כ"ב באדר תשל"ה (5 במארס 1975) :

בעתון "הארץ" מיום 5 במארס 1975 פורסם שני-שיא ה"שופר-סל" מר יוסף גבע טוען "שהממשלה יכו" לה להוזיל בשר קפוא בשתי לירות הקילוגרם".

רצוני לשאול :

האם שוקל השר להוזיל את הבשר הקפוא ?

שר-המסחר והתעשייה ח. בר"ל :

התשובה חיובית.

העניין נשקל במשרדי, והצענו להוריד את מחירי הבשר הקפוא ב-2 לירות לק"ג.

חוברת כ"ו, ישיבה קע"ב

— שאילחות ותשובות (בר-לב, זידל, בן-פורת, פעיל, שחל) —

1. מה הן ההקלות וההטבות שהמשקיעים באזור התעשייה במעלה-אדומים יזכו להן?

2. לפי התכניות הקיימות כמה פועלים יועסקו במפעלי התעשייה במעלה-אדומים?

3. האם גם פועלים ערבים מן השטחים יועסקו באזור מעלה-אדומים?

4. האם ידוע לשר המסחר והתעשייה מהו מספר הפועלים המועסקים בתעשייה בירושלים כיום, כמה מהם יהודים וכמה פועלים ערבים ממזרח-ירושלים ומיהודה ושומרון?

5. האם מוכן שר המסחר והתעשייה למסור על כך אינפורמציה בכנסת?

שר-המסחר והתעשייה ח. בר-לב :
א. התשובה חיובית.

ב. בתיכון — כ-1 מיליון לירות; בכביש גישה — 2.2 מיליון לירות; בחשמל — 2 מיליון לירות; במים — 2 מיליון לירות; הוצאות תשתית פנימית וקו טלפון — 3.6 מיליון לירות.

ג. בשלב ראשון כוונתנו לאפשר הקמת מפעלים גדולים שיעסיקו יותר מ-50 עובדים כל אחד, והי קמתם בירושלים היא חיונית ואיננה באה על חשבון אזורי-הפיתוח, וכן מפעלים שיוכלו לקום גם בטרם הושלמה כליל הכנת התשתית התעשייתית.

ד. התשובה חיובית. נתקבלו יותר מ-40 בקשות בתחומים שונים ומגוונים.

ה. האזור הוא חלק מאזור התעשייה של ירושלים. אם יתקבלו הצעות של משקיעים ערבים מהשטחים, הן תישקלנה לגופו של עניין. בינתיים לא נתקבלה הצעה כזאת.

ו. הסיוע הניתן למפעלים המוקמים באזור יהיה כסיוע הניתן למפעלים המוקמים באזור-פיתוח א'.

ז. בשלב זה אין אפשרות להעריך את מספר המועסקים באזור. לכשיאוכלס האזור במפעלים יוכלו בוודאי לעבוד בו אלפי אנשים.

ח. פרט להגבלות בטחון אין מניעה לכך שגם תושבי השטחים יעבדו במפעלים באזור התעשייה מעלה-אדומים.

ט. מספר המועסקים במפעלי התעשייה בירושלים הוא יותר מ-16,000, ומהם כ-1,400 עובדים מאורגנים מיהודה ושומרון. ירושלים היא עיר אחת והנתונים של נו אינם מבחינים בין תושבים מאזורי העיר השונים או בין תושבים בני דתות שונות.

3107. הוזלת הסוכר

חבר-הכנסת מ. שחל שאל את שר המסחר והתעשייה ביום כ' באדר תשל"ה (3 במארס 1975):

בעתון "דבר" מיום כ' באדר תשל"ה (3 במארס 1975) פורסמה ידיעה שמחיר הסוכר ירד ב-70 ל"ש הטונה.

אודה לשר אם ישיב לי:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?

משקיעים כוללים של משק הבשר בארץ לא נתן קבלה הצעתי מחשש לפגיעה במשק הלול ובמגדלי הבקר.

השרים הכלכליים קיימו באחרונה דיון נוסף בנושא ומונה צוות בין-משרדי שיבדוק את הנושא שנית. בינתיים הגענו להסדר עם רשתות השיווק ואיר-גוני סוחרים ולפיו יוקטן מתח השיווק ומחיר הבשר יירד בלירה עד לירה-חצי לק"ג.

3105. הוזלת מצרכים שונים לקראת החגים

חבר-הכנסת ה. זידל שאל את שר המסחר והתעשייה ביום כ' באדר תשל"ה (3 במארס 1975):

לאור הידיעות המתפרסמות בעתונות על מגמת משרדו להוזיל מוצרים ומצרכים לקראת הפסח רצוני לשאול:

1. אילו הם המוצרים והמצרכים שבכוונת משרדו להוזיל?

2. האם שוקל משרדו להפיץ ברבים את הרשימה?

3. האם מגביר משרדו את הפיקוח על מחירים של מוצרים בסיסיים על-מנת שלא יועלו לקראת החגים?

שר-המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

1. רשימת המוצרים שמחיריהם הוזלו לקראת חג הפסח כוללת מאות מצרכים, בהם מוצרי מזון, הלבשה, הנעלה, חמרי ניקוי, מכשירי כתיבה, מוצרי גייר ור-היטים.

2. הרשימה פורסמה בהבלטה בעתונים היומיים.

3. התשובה חיובית.

הד"ר מ. בן-פורת:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת זידל.

הלל זידל (המפלגה הליברלית העצמאית):
האם תשובתו של השר חלה גם על חג השבועות?

שר-המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

לנו היה הסדר לקראת חג הפסח. גם אחרי חג הפסח פנינו למשווקים שונים ונענינו. ההיענות שלהם ודאי תימשך גם עד חג השבועות ואחריו.

3106. תכנית-האב לאזור תעשייה במעלה-אדומים

חבר-הכנסת מ. פעיל שאל את שר המסחר והתעשייה ביום כ' באדר תשל"ה (3 במארס 1975):

אבקש את כבודו להשיב לי לשאלותי הבאות:

א. האם יש בידי משרד המסחר והתעשייה תכנית-אב לגבי אזור התעשייה במעלה-אדומים?

ב. כיצד יושקע הסכום של 10 מיליון לירות שהוקצב על-ידי הממשלה לעבודות במעלה-אדומים?

ג. מה הוא סוג המפעלים שיוקמו באזור התעשייה במעלה-אדומים?

ד. האם יש כבר מפעלים ומשקיעים שהביעו רצון גם לעבור למעלה-אדומים ובאילו מפעלים מדובר?

ה. האם יינתן גם למשקיעים ערבים מן השטחים המוחזקים להקים מפעליהם באזור מעלה-אדומים?

היה להן ביקוש. היערכות לייצור אינה עניין לטווח קצר אלא ארוך.

3167. הוזלת מצרכים שמחיריהם בחוץ-לארץ יררו

חברת-הכנסת נ. קצב שאלה את שר המסחר והתעשייה ביום א' בניסן תשל"ה (13 במארס 1975):

מאחר שמחירי הבשר הקפוא, הסוכר וגבינה eurd ירדו בעולם אודה לכבודו אם יודיעני:

א. האם בכוונת הממשלה להויל את מחיריהם של מצרכים חיוניים אלה בישראל?

ב. אם לא — האם בכוונת הממשלה להויל את מחיריהם לפחות בתקופת החגים?

ג. אם גם בתקופת החגים לא יוולו המחירים, מה הם הגימוקים לכך?

ד. האם בכוונת הממשלה להויל את מחיריהם של מצרכים תחליפיים מתוצרת הארץ?

שר-המסחר והתעשייה ח. ברילב:

א. למרות הירידה במחיר הסוכר בשווקים הבין-לאומיים עדיין מסובסד הסוכר הנמכר ממחסני הממשלה.

עלות הבשר הקפוא מאפשרת, לכאורה, הוזלה, אולם הוזלה זו עלולה להביא לתשלום סובסידיה בהיקף עשרות מיליוני לירות לבשר-עוף, ולכן הוחלט לא להוריד לפי שעה את מחירי הבשר הקפוא.

יבוא הגבינות מחוץ-לארץ הוא מצומצם ביותר ויש לזכור כי בגלל גורם הכשרות הגבינות שאנו מייבאים הן גבינות מיוחדות ולפיכך אין לצפות לירידה ניכרת במחיריהן. מחירי הגבינות המיוצרות בארץ נקבעים על-פי המחיר המובטח לחקלאים בעד החלב המיוצר, וכידוע החלב מסובסד על-ידי הממשלה.

ב. מחיר הבשר הקפוא לצרכן הוול בתקופת החגים וכן הוולו מחירי גבינות שונות.

ג. מחיר הסוכר לא הורד בתקופת החגים, שכן הורדתו היתה מחייבת מתן סובסידיה במלוא שיעור ההנחה.

ד. הממשלה הוילה בתקופת החגים את מחירי העופות הקפואים, הבשר הטרי והדגים, שהם תחליף פים לבשר הקפוא המיובא.

היו"ר מ. בן-פורת:

שאלה נוספת לחברת-הכנסת קצב.

נוהת קצב (המערך):

מדובר בסוג מיוחד של גבינות שמחירן בחוץ-לארץ הוול במידה ניכרת. השאלה היא אם הממשלה איננה שוקלת לתת ביטוי להוזלה הזאת.

שר-המסחר והתעשייה ח. ברילב:

אמרת שגבינות מיובאות יכולות להיות כשרות. לא ידוע לי שחלה הוזלה ניכרת במחיריהן.

נוהת קצב (המערך):

חלה הוזלה.

2. אם כן, מה השפעת הירידה במחירי הסוכר בעולם על מחיר הסוכר לצרכן בישראל?

3. מה שיעור הסובסידיה הניתנת לקילוגרם סוכר כיום ולפי איזה מחיר קנייה מחושבת הסובסידיה?

4. בהנחה שהידיעה הנ"ל נכונה, האם יש בדעת השר להציע להויל את מחיר הסוכר לצרכן?

שר-המסחר והתעשייה ח. ברילב:

1. התשובה חיובית. אך יש לזכור כי קיימות כל העת תנודות במחיר הסוכר.

2. בינתיים אין השפעה, שכן עדיין עלינו לתת סובסידיה על הסוכר הנמכר ממחסני הממשלה.

3. הסובסידיה הניתנת לק"ג סוכר יבוא היא בשיעור 97 אגורות, ומחושבת על בסיס של מחיר רכישה של 830 דולאר לטון.

4. כאשר מחיר הסוכר שבמחסני הממשלה יאפשר לנו להוריד את מחיר הסוכר לצרכנים, אשמח לעשות זאת. בינתיים, לצערי, טרם הגענו לכך.

3137. המחסור בנורות חשמל בנות 15 ואט

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמולינו שאלה את שר המסחר והתעשייה ביום כ"ח באדר תשל"ה (11 במארס 1975):

צרכנים רבים מתאוננים על כך שבשוק אין למצוא נורות חשמל בנות 15 ואט, והם נאלצים להשתמש בנורות חשמל בנות 25—40 ואט גם כשאין צורך בכך.

נוכח הצורך לחסוך בשימוש בחשמל כדי לחסוך בדלק ובהתחשב בהתייקרות הגדולה במחיר החשמל, דבר הפוגע בתקציב המשפחה, רצוני לשאול את כבודו:

1. האם תלונות הצרכנים על מחסור בנורות חשמל בנות 15 ואט תואמות את המציאות?

2. אם כן — מה הן הסיבות לכך?

3. אילו אמצעים עומד לנקוט משרדך על-מנת להבטיח אספקת נורות בנות 15 ואט?

שר-המסחר והתעשייה ח. ברילב:

1. התשובה חיובית.

2. בארץ אין מייצרים נורות בנות 15 ואט, וגם בחוץ-לארץ רק חברות בודדות מייצרות נורות כאלה. הכמות שיובאה לארץ בהשפעת משרדי ולאור התעוררות הביקוש — 40,000 נורות — אזלה כליל. כמות נוספת שהוזמנה טרם שוחררה מהמכס.

3. משרדי קרא ליבואנים לייבא כמויות נוספות של נורות קטנות. אני מקווה, כי בזמן הקרוב לא יהיה עוד מחסור בנורות אלה.

היו"ר מ. בן-פורת:

שאלה נוספת לחברת-הכנסת ארבל-אלמולינו.

שושנה ארבל-אלמולינו (המערך):

כבוד השר, האם אפשר לדעת מדוע לא מייצרים נורות מסוג זה בארץ?

שר-המסחר והתעשייה ח. ברילב:

אין מייצרים אותן משום שעד העת האחרונה לא

כאשר לא ניתן היה להבדיל בין יבוא מתחרה לבין יבוא סחורות שאינן מיוצרות בארץ ואינן מהוות להן תחליף, הוטל מכס זהה על שני סוגי סחורות. דוגמה לכך הוא המכס החל על גלגלי-שיניים שאינם מיוצרים בארץ.

2. מכסים על תשומות לייצור אינם פוגעים בייצוא המוצר המוגמר כי היצרן אינו משלם מכס על יבוא לשם יצוא. באשר לייצור בשביל השוק המקומי, המכסים על התשומות נלקחים בחשבון בעת ביצוע הפחתות המכס על המוצר המוגמר במסגרת תכנית החיפה. למעשה המכס על המוצר המוגמר כולל תמיד מרכיב הגנתי, המחושב ביחס לשיעור הערך הנחשק, ומרכיב פיצוי על המסים העקיפים אשר שולמו על חומרי-הגלם. אם היצרן רואה את עצמו נפגע מההחלטה זכאי הוא לערער לפני הוועדה לבדיקת יבוא מתחרה ולקבל פיצוי מלא בעד המכסים החלים על חומרי-הגלם על-ידי הגדלת המכס המגן בשיעור המתאים או על-ידי הקטנת המכס על התשומות.

3. ייצור מתחרות הופסק ב-1966 עקב הטלת מכס מגן על כל סוגי הגיריים. לאחר מכן, בעקבות לחץ היצרן ומשרד המסחר והתעשייה, הסכים אגף המכס לפטור מתשלום מכס את הגיריים המשמשים לייצור מתחרות, אולם המפעל לא חידש את הייצור בגלל בעיות כוח-אדם. גם כיום המכשול העיקרי בהרחבת הייצור של מכונות חקלאיות הוא הקושי בהשגת כוח-אדם מתאים.

4. התשובה שלילית.

5. משרד המסחר והתעשייה בודק באופן מתמיד (בעת כל הפחתת מכס) את השינויים שחלו בתהליכי הייצור מאז התחלת החשיפה ומתכן בהתאם לכך את הגנתו. המשמשים כבסיס לחישוב ההגנה. לצורך זה הוא ניהון הן מדיווחים ועירוורים של היצרנים והן מהידע שהצטבר אצל החטיבות המקצועיות. אם מתברר שהופך סק הייצור של מוצר כלשהו, המכס המוטל עליו הופך באופן אוטומטי מהגנתי לפיסקאלי טהור.

3209. מחירי הלחם והפיתות

חבר-הכנסת ח. שמעוני שאל את שר המסחר והתעשייה ביום ז' בניסן תשל"ה (19 במארס 1975):

כיכר לחם אחיד, שמשקלו $\frac{3}{4}$ קילוגרם, מחירו לצרכן 85 אגורות, בעוד שאותו כיכר כשהוא ארוז ופרוס עולה 150 אגורות.

כיכר לחם לבן, שמשקלו $\frac{3}{4}$ קילוגרם, עולה 95 אגורות. לעומת זאת כיכר לחם לבן שמשקלו רק חצי קילוגרם עולה 150 אגורות כשהוא ארוז ופרוס.

קילוגרם לחם מזרחי ("פיתה") עולה כ-250 אגורות, בעוד שלחם הידוע בשם "עישתנור" עולה 300 אגורות. הפיתה ו"עישתנור" נצרכים בעיקר על-ידי יוצאי ארצות המזרח.

בהתאם לחוות-דעת שקיבלתי תשלום של 10 (עד 15) אגורות לכל כיכר בעד פריסה ואריזה הוא תשלום הוגן.

אבקש להשיב לי:

שר-המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

הגבינות מיובאות לא על-ידי הממשלה אלא על-ידי גורמים פרטיים, ומחיריהן נקבעים בהתאם למחירי העלות. אינני רואה מקום שהממשלה תתחיל לייבא גבינות.

נוהת קצב (המערך):

מדובר בסוג גבינה שהממשלה מייבאת.

שר-המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

יש לך זכות לשאול שאלה נוספת אחת. שאלת ואני ענית, בזה נשארו בגבולות הסדר הפארלאמנטארי התקין.

היו"ר מ. בן-פורת:

השר צודק. כך נאמר בתקנון.

נוהת קצב (המערך):

התשובה לא סיפקה אותי.

היו"ר מ. בן-פורת:

את יכולה להגיש שאילתה נוספת.

3208. תוצאות הטלת מכס על מוצרים שאינם מיוצרים בארץ

חבר-הכנסת ח. שמעוני שאל את שר המסחר והתעשייה ביום ז' בניסן תשל"ה (19 במארס 1975):

לפי מיטב ידיעתי הטילה בשעתה המחלקה להגנה על תוצרת הארץ מכס על סחורות המיוצרות בארץ ועל סחורות מחליפות סחורות כאלו. המטרה המוצהרת להטלת המכס היתה לתת הגנה פיסקאלית, במקום הגנה אדמיניסטרטיבית, ליצרנים המקומיים. מטעמים של נוחות הוטל המכס גם על סחורות שאינן מיוצרות בארץ ואינן באות במקום אלו המיוצרות בארץ.

אבקש להשיב לי:

1. האם האמור לעיל נכון הוא? אם לא — מה נכון, ומה אינו נכון?

2. האם ידועים מקרים, ואילו הם, של פגיעה בייצור המקומי וביצוא לחוץ-לארץ עקב הטלת מכס על מוצרים בארץ? אם כן — מה נעשה עד כה כדי לתקן את הפגיעה?

3. האם נכון שייצור מתחרות (מכונות להכנת מצע זרעים), הן לצרכים מקומיים והן לצרכי יצוא, הופסק עקב הטלת מכס על גלגלי-שיניים שאינם מיוצרים בארץ ואינם מחליפים גלגלי-שיניים המיוצרים בארץ?

4. האם נכון שהוחל ביבוא מתחרות שלמות כיוון שהן פטורות ממכס בעוד שגלגלי-השיניים בשביל ייצורן חייבים במכס?

5. האם בדק לאחרונה משרד המסחר והתעשייה את המכס שהוטל על-ידו כנ"ל תוך התחשבות בשינויים שחלו בתעשיות השונות מאז התחלת החשיפה? אם כן, מה היו התוצאות ומה היו הפעולות שבוצעו לאור התוצאות?

שר-המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

1. החל מ-1962 הוטל מכס על סחורות המיוצרות בארץ ועל סחורות המחליפות סחורות כאלו. עם זאת,

זוכות לאותה סובסידיה כמו להם. יש מאפיות, בעי קר מאפיות קטנות של בני המיעוטים ובתים שבהם אופים פיתות ולהם אין אפשרות לתת סובסידיות, משום שלא קיימת שם הנהלת חשבונות סדירה. משום כך נקבע שכל מאפייה שאופה פיתות במשקל של יותר ממאה גראם ומנהלת הנהלת חשבונות סדירה, מקבלת סובסידיה.

אם קילוגראם פיתות מחירו לצרכן יקר יותר מקילוגראם לחם אחד מסובסד, הרי הסיבה ברורה. ההוצאות הנלוות לאפיית יחידה הן גדולות יותר בפיתות, כי בקילוגראם יש שלוש-ארבע פיתות, בעוד שקילוגראם לחם אחד הוא יחידה אחת. מי שבאמת רוצה לחסוך, כדאי לו לקנות לחם אחד ולא פיתות. הקמח מקבל בשני המקרים בדיוק אותה סובסידיה.

חביב שמעוני (המערך):

אין אפשרות להבטיח שפיתות שמקבלות סובסידיה יימכרו במחיר נמוך? התוצאה היא שכל הפיתות נמכרות במחיר גבוה.

ירדנה בארי (הליכוד):

שאלה נוספת או שאלות נוספות?

היו"ר מ. בן-פורת:

סליחה, אי-אפשר לברר עניין נוסף בין השאילתה והתשובה. אם יש לך עניין נוסף, תמצא צורה אחרת לברר אותו.

3226. **הבדלים בשיעור הריבית על האשראי**

הניתן לתעשיינים פרטיים ולתעשייה הקיבוצית

חבר-הכנסת י. פלומין שאל את שר המסחר והתעשייה
ביום ח' בניסן תשל"ה (20 במארס 1975):

לפני זמן-מה פורסם בעתונות כי התעשייה הקיבוצית קיבלה הלוואות בריבית של 22%, שהיא נמוכה מהריבית המקובלת בשוק, וזאת כתחליף להסדר מתן הלוואות לתעשיינים אחרים.

כידוע, התעשיינים הפרטיים קיבלו את ההלוואות בתנאים מקבילים לזכויותיהם על-פי חוק מילווה מעסיקים, דהיינו בהצמדה מלאה למדד יוקר המחיה וביחס תוספת ריבית. בשיעורי עליית המדד הנוכחיים עלולה הריבית הממשית להסתכם ביותר מ-40%, דהיינו בשיעור ריבית הכפול מהשיעור שבו ניתנה ההלוואה לתעשייה הקיבוצית.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

1. מדוע לא ניתנו ההלוואות לתעשייה הקיבוצית בתנאים הזהים להלוואות שניתנו לתעשיינים הפרטיים?

2. האם מבחינה משפטית ובנקאית לא ניתן היה לתת את ההלוואות לתעשייה הקיבוצית בתנאי הצמדה המקבילים לתנאים שנדרשו מהתעשייה הפרטית, אף-על-פי שלקיבוצים אין תעודת מילווה חסכון, כיוון שהם לא שילמו בשעתם מילווה חובה זה?

3. האם בדעת השר לבחון מחדש את החלטתו ולהשוות את התנאים שבהם ניתנו הלוואות לתעשייה הקיבוצית לאלה של התעשייה הפרטית ולמנוע את העמקת האפליה בין שני המגזרים?

1. האם האמור לעיל נכון? אם לא — מה אינו נכון?

2. האם נשקלה האפשרות להטיל פיקוח על המחיר של לחם ארוז ו/או פרוס?

אם לא — מדוע? אם כן — מה היו המסקנות?

3. מה הסיבה לכך שמחיר הלחם המזרחי מ"פ-י-תה" ו"עישתנור" הוא פי שלושה (בערך) ממחיר הלחם הלבן האחר? אם אין פיקוח על המחיר וסובסידיה ממשלתית, מדוע אין?

4. בכיכר לחם ארוז ופרוס של חצי קילוגראם, איזה אחוז מהמחיר מהווה הלחם ואיזה אחוז הפריסה והאריזה?

5. האם נכון שהפריסה והאריזה של כיכר לחם לבן של חצי קילוגראם עולות כמעט פי שניים ממחיר הלחם עצמו? אם לא — מה נכון?

שר-המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

1. מחיר לחם אחד במשקל 750 גראם — 85 אגורות; מחיר לחם אחד במשקל 750 גראם, ארוז ופרוס — 145 אגורות; מחיר לחם לבן במשקל 750 גראם — 95 אגורות; מחיר לחם לבן במשקל 500 גראם, ארוז ופרוס — 150 אגורות; מחיר קילוגראם פיתות רגיל — 350 אגורות; מחיר קילוגראם עישתנור — 400 אגורות; תשלום סביר בעד פריסה ואריזה כיכר לחם הוא כ-20 עד 25 אגורות.

2. הלחם האחד במשקל 750 גראם ארוז ופרוס והלחם הלבן במשקל 500 גראם ארוז ופרוס נכללים בין המוצרים שנקבע להם מחיר מאקסימאלי בצו.

3. לא ניתנת סובסידיה ממשלתית לאפיית לחם מזרחי ועישתנור, ולכן מחירים גבוהים ממחיר הלחם הלבן המסובסד. הסובסידיה ניתנת בעיקרה למוצרים סטאנדארטיים והיקף הייצור של הלחם הסטאנדארטי מהווה כ-90% מסך האפייה בארץ. ברצוני לציין כי לפיתות במשקל גבוה מ-100 גראם, המשמשות מאכל עיקרי לאוכלוסיית המיעוטים, ניתנת סובסידיה. הפיתות הקטנות הנמכרות בעיקר למסעדות, מזנונים וכדומה, ולדעתי אין הצדקה לתת להם סובסידיה ואין גם אפשרות מעשית.

4. עלות ייצור הלחם כ-70% מהמחיר, הוצאות הפריסה והאריזה כ-16% והיתרה — הוצאות כלליות: מימון, שיווק, פחת וכו'.

5. התשובה שלילית — הוצאות הפריסה והאריזה הן כרבע מהוצאות ייצור הלחם.

היו"ר מ. בן-פורת:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת שמעוני.

חביב שמעוני (המערך):

הנך ער לכך שבני עדות המזרח בהרבה מקומות צורכים את הפיתות לאו דווקא במסעדות. אלה הן דווקא השכבות החלשות. מדוע הן צריכות להיות נעדרות?

שר-המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

אני ער לחלוטין, ולכן אותן פיתות שנאכלות במקום לחם, כלומר פיתות במשקל יותר ממאה גראם,

שלה והמדינה אין כל הצדקה לאפשר למפעל, מצד אחד, לצבור את רווחי האינפלציה עליידי הצמדה, ומצד שני לקבל ריבית מסובסדת לייצור לשוק המדינאי. כך שאיננו מכריחים, אבל מפעלים רבים באמת יש להם בעיות מימון, והם מחליטים לעשות את זה, ואני מעריך הערכה גסה שכ-80% מהמפעלים הנוגעים בדבר החליטו באמת לנצל את האפשרות הזאת. אבל זה לא הכרחי. אנחנו רק אומרים: לא ניתן לך הון חורזר זול קודם שמיצית את כל האפשרויות שלך.

3267. הקמת מפעל לבדי פוליפרופילן בנאות-מרדכי

חברת-הכנסת י. תמיר שאל את שר המסחר והתעשייה ביום ב' באייר תשל"ה (13 באפריל 1975):

בכתבה של הגברת עפרה אליגון "החיים ליד הגדר" בעתון "מעריב" מסופר על בית-חרושת "אריזות גורן" לבדי פוליפרופילן שהוקם על כביש הצפון.

בכתבה זו מסופר גם כי לאור הצלחתו של המפעל הוקם מפעל דומה בנאות-מרדכי.

על-פי הכתבה נהנים שני המפעלים מעידוד והון לאומי.

לנוכח זאת אבקש לדעת:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?

2. מה הוא ההון הלאומי שהושקע בכל אחד מהמפעלים?

3. מדוע הוקם המפעל המתחרה בנאות-מרדכי?

4. כיצד משפיע המפעל החדש על התפוקה, הייצור והשינוק של "אריזות גורן"?

שר-המסחר והתעשייה ח. בר"ל:

1. נכון שקיימים שני המפעלים, אך הקמת המפעל בנאות-מרדכי אושרה עליידי מרכז ההשקעות עוד בטרם הוקם המפעל "אריזות גורן".

2. מפעל "אריזות גורן" קיבל 1,211,000 לירות, והמפעל בנאות-מרדכי קיבל 1,825,000 לירות.

3. תחזיות וסקרי שוק שנעשו עליידי היוזמים, הבנק לפיתוח התעשייה וכלכלני משרדי הראו כי יש מקום לשני מפעלים אלה.

4. שני המפעלים נמצאים עתה בראשית דרכם. עתידם מותנה בפיתוח שווקים מקומיים ושווקי יצוא, בפיתוח תחליפים למוצרים הקיימים, ובהשגת רמה טכנולוגית גבוהה במחירים סבירים. אני מקווה כי בתוך זמן לא רב תתאמתנה התחזיות שנעשו בשעתו, ושני המפעלים ייהנו משיגשוג והצלחה.

3338. מחיר הכבד

חברת-הכנסת י. דרניצקי (יורין) שאל את שר המסחר והתעשייה ביום י"ח באייר תשל"ה (29 באפריל 1975):

בעתונות נמסר כי מחיר הכבד יועלה ב-4.30 לירות לקילוגרם בשל הביקוש הרב.

מאחר שלנוכח היוקר הרב הפך הכבד למצרף

שר-המסחר והתעשייה ח. בר"ל:

1. המימון שניתן לתעשייה בגין מילווה המעסיקים מהווה למעשה מעין פדיון מוקדם של מילווה זה. המימון ניתן בתנאים זהים למילווה, כך שההכנסה מהמילווה וההוצאה בגין המימון מקווים אחד את השני ולמפעל לא נגרמת הוצאה כספית נוספת. מפעלים שלא היו להם איגרות מילווה מעסיקים, אם משום שהם מפעלים שאינם מעסיקים שכירים ואם משום שהם מפעלים חדשים שטרם צברו זכויות במילווה אך יש ברשותם מלאי ניכר, ביקשו לקבל מימון אחר כתחליף. הוחלט להיענות לבקשתם ולהעמיד לרשותם אשראי בריבית של 22%, שהיא לכל הדעות ריבית בשיעור בלתי-מסובסד.

2. לדעתי, מפעל תעשייתי איננו מסוגל לשאת אשראי בתנאי הצמדה אם אין ברשותו מקורות הכנסה צמודים במקביל אשר יכסו את מלוא עלות ההצמדה הנדרשת ממנו. מפעלים אשר ברשותם איגרות מילווה חסכון יכולים היו לקחת עליהם התחייבות צמודה, שכן משמעותה למעשה פדיון מוקדם של האיגרות. מפעלים אשר אין ברשותם הכנסה צמודה מקבילה, אינני סבור שמוצדק לדרוש מהם תנאי הצמדה בגין אשראי הניתן להם. דברים אלה נכונים הן לגבי מפעלים בבעלות פרטית והן לגבי מפעלים בבעלות קיבוצית.

3. התשובה שלילית. כאמור, אמת-המידה לקבלת אשראי זה איננה השתייכות סקטוראלית של המפעל אלא איגרות מילווה מעסיקים שבידי המפעל.

היו"ר מ. בן-פורת:

שאלה נוספת לחברת-הכנסת פלומין.

יחזקאל פלומין (הליכוד):

אדוני השר, אל נשכח שהמילווה נכפה על המעסיקים, לא מרצונם הטוב אלא על-פי חוק. אם היום מעסיק פרטי או חברה פרטית מבקשים אשראי, מחייבים אותם קודם לכן להצמיד או לשעבד את מילווה המעסיקים ואין הדבר ניתן כאופציה; מי שרוצה להודק לאשראי ב-22%, מחייבים אותו קודם כל לשעבד את מילווה המעסיקים, ורק לאחר מכן —

היו"ר מ. בן-פורת:

סליחה, זה כבר נאום.

יחזקאל פלומין (הליכוד):

היו כאן שלוש תשובות לשלוש שאלות. 22%, כשאתה משלם 40%, זאת לא סובסידיה.

שר-המסחר והתעשייה ח. בר"ל:

אין אנו מחייבים שום מפעל לפדות את איגרות מילווה המעסיקים. אבל כשכבא אלינו מפעל ואומר: תן לי הון חוזר — עד העת האחרונה זה היה ב-13%, לפני שבועיים העלינו את זה ל-15% — אזי אנו אומרים: המדינה לא צריכה לתת לך הון חוזר מסובסד. סד. לך יש איגרות מילווה מעסיקים; מוכנים לתת לך אותן באותם התנאים שאחה נתת אותן למדינה. אם למפעל כדאי לעשות את זה — הוא עושה. אם למפעל לא כדאי לעשות את זה — הוא לא עושה. והראיה, שיש עדיין מפעלים שהחליטו לא לנצל את האופציה. אבל מנקודת הראות של הממ-

— שאלות ותשובות (דרניצקי, בר-לב, פעיל, הלל, ארבל-אלמוזלינו, בן-פורת) —

ג) הבעיה אינה אם לחייב את המשטרה להיטיב את תנאי המעצר, אלא כיצד ניתן להשיג אמצעים ותקציבים הדרושים לשם כך.

3135. תלונות והרשעות על סרסרות ושידול לעיסוק בזנות

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר המשטרה ביום כ"ח באדר תשל"ה (11 במארס 1975):

אבקש להשיב לי:

1. כמה תלונות הוגשו למשטרה בשנת 1973/74 נגד סרסורים ששידלו לזנות?
2. בכמה מקרים טיפלה המשטרה ופתחה נגדם תיקים?
3. כמה מהם הובאו לבית-המשפט?
4. כמה תלונות בוטלו ומה היו הסיבות לביטולן?
5. כמה זוכו בבית-המשפט וכמה מהם הורשעו?
6. מה היו העונשים שהוטלו על אלה שהורשעו?
7. כמה מהם מרצים את עונשם?

שר-המשטרה ש. הלל:

1. בשנת 1973 נפתחו במשטרה תיקים פליליים ב־68 מקרים של סרסרות לזנות ושידול לעיסוק בזנות; בשנת 1974 נפתחו 67 תיקים פליליים כאלה.

2. בשנת 1973 זוכו הנאשמים בארבעה מהתיקים שהובאו לדין. בארבעה-עשר תיקים הורשעו הנאשמים והוטלו עליהם עונשי מאסר על תנאי הנעים בין שנה לשנתיים, ועונשי מאסר בפועל הנעים בין חמישה חודשים לשלוש שנים. כן הוטלו על הנאשמים בכמה מקרים קנסות כספיים.

3. בשנת 1974 לא נסתיימו ההליכים בתיקים כלשהם בזיכוי. בעשרה תיקים הורשעו הנאשמים והוטל עליהם עונשי מאסר על תנאי הנעים בין שלושה חודשים לשלוש שנים, ועונשי מאסר בפועל הנעים בין שלושה חודשים לשנה-וחצי.

4. בתאריך 1 בינואר 1973 נמצאו בבתי-הסוהר 27 נידונים המרצים את עונשם באשמות אלו; ב־1 בינואר 1974 נמצאו בבתי-הסוהר 24 נידונים; בתאריך 1 בינואר 1975 נמצאו בבתי-הסוהר 17 נידונים.

5—7. המשטרה אינה מנהלת רישומים סטטיסטיים ארציים בעניינים הנוספים הנזכרים בשאלתה.

היו"ר מ. בן-פורת:

שאלה נוספת לחברת-הכנסת ארבל-אלמוזלינו.

ששנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

לאור המצב שתואר בתשובה לשאלות — האין כבוד השר סבור שיש מקום לשקול מחדש תיקונים בחוק להחמרה בעונשים והגדלת תקופות המאסר הקבועות בחוק?

שר-המשטרה ש. הלל:

אינני יכול לזכור בעל-פה, אבל אם זכרוננו אינו מטעני — לא נעדרת מן השופטים אפשרות לתת תקופת מאסר יותר ארוכה, אך הם פוסקים לפי שיקול דע-

הבשר היחידי שהוא לאל ידם של שכבות מעוטות יותר, המוכן כבוד השר לשקול מחדש החלטה זו ולמנוע העלאת מחיר הכבד?

שר-המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

אין מקום לשקול מחדש, שהרי לא הוחלט להעלות את מחיר הכבד הקפוא.

3100. טיפול בקטינות הנעדרות מבתיהן

חברת-הכנסת מ. פעיל שאל את שר המשטרה ביום כ' באדר תשל"ה (3 במארס 1975):

בחוברת פברואר של הירחון "עמדה" נמסר כי שוטרים המאחרים קטינות שהידרדרו ונעדרות מבתיהן מסתפקים בהודעה למשפחה על איתורן ואינם מחזירים אותן לביתן.

הנני שואל:

א. האם האינפורמציה הנ"ל נכונה?

ב. האם לא רצוי להתקין תקנה, או אפילו פקודת קבע, שתחייב את המשטרה לא רק לאתר נעדרות אלא גם להחזירן לבתיהן?

שר-המשטרה ש. הלל:

1. יחידת משטרה המאחרת קטינה שנעדרה מביתה או ממוסד שבו היא מצויה מודיעה על כך לנוגעים בדבר — הורים או נציגי מוסד — ומחזיקה בקטינה עד בואם לקחתה.

2. יחידת המשטרה המאחרת קטינה אינה מסתפקת במסירת הקטינה להורים או למוסד אלא מבצעת פעולות שונות המתייחסות להיעדרות ולמניעת הישנותה, כגון חקירת ההיעדרות ונסיבותיה, הפעלת שירותים סוציאליים וטיפוליים, וכדומה.

3101. תנאי מעצרן של קטינות

חברת-הכנסת מ. פעיל שאל את שר המשטרה ביום כ' באדר תשל"ה (3 במארס 1975):

בחוברת פברואר של הירחון "עמדה" נאמר כי "תנאי מעצרן של קטינות הם מתפירים, אין חדרי מעצר נפרדים לקטינות ולבוגרות", וכי משום כך נערו שהידרדרו אך טרם נעשו זונות בפועל נתנו להשפעות רעות מכל סוג.

רצוני לשאול:

1. האם הדברים הנ"ל נכונים?

2. אם כן — האם לא רצוי לחייב את המשטרה לקיים חדרי מעצר נפרדים לקטינות ולהקים יחידה מיוחדת לטיפול בזונות בפועל (קטינות ובוגרות)?

שר-המשטרה ש. הלל:

א) על מצבם של מיתקני הכליאה עמדתי בהרחבה בעת הדיון בכנסת בהצעתו לסדר-היום של חברת הכנסת הלל זיידל, ב־29 בינואר 1975, וכן בתשובתי שניתנה ביום 18 במארס 1975 לשאלתה 3071, של חברת-הכנסת יודין.

ב) הוראות הקבע המשטריות קובעות כי יש להפריד בין קטינים או קטינות לבין בגירים או בגירות העצורים ביחידת משטרה.

3164 ; 3165. טיפול המשטרה בתלונה הנוגעת לסיכסוך עבודה

חבר-הכנסת ד. זכין שאל את שר המשטרה ביום א' בניסן תשל"ה (13 במארס 1975) :

ב"על המשמר" מ-11 במארס 1975 נמסר כי לפי דרישת בעל מפעל "רון דן" למוצרי טקסטיל ביבנה סילקה המשטרה שני חברי הוועד משטח המפעל. אבקש להשיב לי :

1. האם ידיעה זו נכונה ?

2. אם כן — מכוח איזו סמכות מסלקת המשטרה עובדים מתחומי מפעל, מה עוד שעובדים אלה לא פוטר, והיו במפעל כחוק, ולא הפרו את הסדר הציבורי ?

חבר-הכנסת י. ז. אמיר שאל את שר המשטרה ביום א' בניסן תשל"ה (13 במארס 1975) :

בעתון "על המשמר" מתאריך 11 במארס 1975 נמסר שהמשטרה התערבה בסיכסוך עבודה בבית-חרושת ביבנה והרחיקה מהמקום שני חברי ועד הפועלים על-פי דרישת בעל המפעל "רון דן".

רצוני לשאול :

1. מדוע התערבה המשטרה בסיכסוך לגיטימי של פועלים הנאבקים על צדקת ענייניהם תוך התנגדות לנציגי העובדים שנבחרו כחוק והוכרו כוועד מייצג על-ידי מוסדות ההסתדרות ?

2. מה היו שיקולי המשטרה אשר מצאה לנכון להעביר את חברי הוועד למשטרת רחובות בליווי מוצ'יר מועצת הפועלים ?

3. האין בהתערבות זו של המשטרה פגיעה בזכות הפועלים להתארגנות חפשית כמקובל במדינה דמוקרטית ?

שר-המשטרה ש. הלל :

(א) הידיעה כפי שפורסמה אינה מדויקת.

בתאריך 9 במארס 1975 התלונן מנהל מפעל בג' קודת המשטרה יבנה על כך ששני פועלים אשר פוטר מעבודתם לאחר שנשלחו אליהם מכתבי פיטורין מוצ'ירים במפעל ומפריעים למהלך העבודה התקין. אנשי המשטרה ערכו בירור במפעל, ובסיומו הפנו את הצ'ידים למועצת הפועלים.

למחרת, בתאריך 10 במארס 1975, משנתקבלה במש'טרה תלונה נוספת, הוזמנו המעורבים יחד עם נציג מועצת הפועלים לנקודת המשטרה. בתום הפגישה נקבע הסדר שנתקבל על דעת כל המשתתפים.

(ב) התערבות המשטרה נעשתה במטרה למנוע הפרת חוק וסדר ; לא היה בה משום התערבות בסיכסוך העבודה עצמו.

3166. מקרים של איומים על שוטרים ועל שופטים

חבר-הכנסת י. בארי שאל את שר המשטרה ביום א' בניסן תשל"ה (13 במארס 1975) :

תם, בהתאם לנסיבות ובהתאם לגישתם. השאלה אי-ננה נוגעת איפוא להגדלת תקופת המאסר אלא לעונש מינימום, אם אני מבין נכונה את השאלה, וזאת כמובן סוגיה אחרת.

שישנה ארבל-אלמוזלינו (המערך) :

הכוונה היא להגדלת עונש המינימום הקבוע בחוק.

שר-המשטרה ש. הלל :

אין עונש מינימום קבוע בחוק.

שישנה ארבל-אלמוזלינו (המערך) :

צריך לקבוע.

שר-המשטרה ש. הלל :

אם הכוונה היא לקביעת עונש מינימום — הבעיה סבוכה מאוד, ואני בכל אופן חושב שיש לשקול תמיד את כל האספקטים.

3136. נסיבות מותו של מחמד מפלח עבד איל

חבר-הכנסת ת. טובי שאל את שר המשטרה ביום כ"ח באדר תשל"ה (11 במארס 1975) :

מפלח עבדול פתאח עבד איל מהכפר זיתא באזור סלפית פנה אלי בעניין מותו של בנו מחמד.

הבן מחמד עבד כשומר באזור סביון שעל-ידי פתח תקוה בבניין הנבנה על-ידי קבלן ששמו ששון. ב-23 באוגוסט 1974, כשבאו הפועלים לעבודה בבוקר, גילו את בגדיו של השומר מוחמד פזורים בשטח ליד בריכת המים שבמקום. תוך כדי חיפוש נמצאה גופתו של השומר טבועה בבריכה.

האב טוען שמנסיבות שבהן נמצאה גופת בנו ומ' עדויותיהם של השכנים והפועלים שעבדו במקום מת-עורר חשד שבנו נרצח.

הנני שואל :

1. האם חקרה המשטרה את נסיבות מותו של מחמד מפלח עבדול פתאח ? אם כן — מה העלתה החקירה ?

2. האם הובאו תוצאות החקירה לידיעת המשפחה ?

שר-המשטרה ש. הלל :

1. המשטרה חקרה את נסיבות מותו של המנוח מחמד מפלח עבד איל ; החקירה העלתה שהמוות נג'רם מטיביעה שלא כתוצאה ממעשה פלילי.

2. המקרה הובא לפני שופט חוקר סיבות מוות, הוא קבע ביום 26 בנובמבר 1974 כי המנוח מת כתוצאה של טביעה וכי אין ממצאים שהמוות נגרם בע'בירה. השופט החוקר הסתמך בין היתר על ממצאי המכון לרפואה משפטית.

3. עורכי-דין המייצגים את אלמנת המנוח ואת מעסיקיו עיינו בחומר החקירה שבידי המשטרה הן במהלך החקירה והן לאחר שנסתיימה. גם לאבי המנוח ולאחיו שביקרו בתחנת המשטרה בקריית-אוננו נמסר על מהלך החקירה וסיומה. מכאן שלמשפחה ידועות תוצאות החקירה.

הטענה שהובאה בעתון "על המשמר", כמצויין בש"אילתה שלי, על גזירת עונשים קלים על-ידי שופטים מחמת איומים עליהם מצד קרובי הנאשמים.

שר-המשטרה ש. הלל :

אינני חושב שעלי לנצל במה זו כדי להביע דעתי על קולתם או חומרתם של עונשים הנקבעים על-ידי שופטים. העניין של חומרת העונש הוא גם קצת סובייקטיבי וגם נוגע למכלול הסוגיה. אני מעדיף לא לענות על שאלה זו, בוודאי לא במסגרת של שאלתה.

3205. מניעת חילול שבת באימונים לקראת

טקס יום הזכרון לחללי מערכות ישראל

חבר-הכנסת י. לורינץ שאל את שר המשטרה ביום ו' בניסן תשל"ה (19 במארס 1975) :

הגיע לידי מכתב מאת "המטה המאוחד לביצוע טקס יום הזכרון תשל"ה לזכר חללי מערכות ישראל, ירושלים", המיועד למשתתפים בטקס. במכתב נקראים המשתתפים לבוא לאימונים לקראת יום הזכרון שיתקיימו בארבע שבתות: 15 ו' 22 במארס ו' 5 ו' 12 באפריל, במגרש הרוסים ליד מטה המשטרה.

מלבד חילולי השבת בפרהסיה הכרוכים באימונים עצמם מוזכרים במכתב חילולי שבת נוספים, כגון: "החברים יירשמו לשיבוץ הן ליד הנר והן ליד המחלקה אצל מפקד הטקס".

מאחר ששר המשטרה ממונה על הטקסים מטעם הממשלה, ומאחר שהאימונים הנ"ל מתקיימים בש"טח מטה המשטרה בירושלים, אבקש להשיב לי :

1. מה הסיבה שהאימונים הנ"ל נערכים דווקא בשבת תוך חילול שבת בפרהסיה ?

2. האם מוכן כבוד השר להורות מיד לנוגעים בדבר לערוך את האימונים בימות החול, כדי למנוע פגיעה חמורה בקדושת השבת, בהמוני שומרי השבת ובזכרם של חללי צה"ל שמסרו את נפשם על קדושת העם והארץ ?

שר-המשטרה ש. הלל :

(א) אני מכהן כיושב-ראש זמני של ועדת שרים לענייני סמלים וטקסים ובתוקף תפקידי זה אין אני ממונה על כל הטקסים במדינה אלא על טקסים מסויימים בלבד ; ואין לתפקיד זה כל קשר לתפקידי ואחריותי כשר המשטרה.

(ב) הטקס שנערך לזכר חללי המחתרת בתקופה שלפני קום המדינה, לא אורגן על-ידי המשטרה אלא על-ידי "המטה המאוחד לביצוע טקס יום הזכרון תשל"ה לזכר חללי מערכות ישראל", הנזכר בשאלתה. מטה זה מורכב, לדברי מזכירו, מאי-כוח שלוש המחתרות, יד לבנים, המחלקה להנצחת החייל ועיריית ירושלים, לפיכך איני רואה עצמי מוסמך להתייחס לפעולתו של המטה האמור.

דו"ר מ. בן-פורת :

שאלה נוספת לחבר-הכנסת שלמה לורינץ.

שלמה לורינץ (חזית דתית תורתית) :

לאור העובדה שהטקס התקיים בשטח מטה המשטרה ולאור העובדה ששניים מהמארגנים, דהיינו המח-

בשנים האחרונות מאיימים עבריינים, במישרין וב"עקיפין, על אנשי משטרה החוקרים האשמות נגדם ועל שופטים היושבים לדין במשפטים.

רבי-פקד במשטרת ישראל העיר בבית-המשפט כי מחשש לחייו עקב איומים פרש מתפקידו במדור המרכזי.

העתון "על המשמר" מוסר בגליונו מיום 21 בפברואר 1975 כי מחמת איומים גזורים שופטים עונשים קלים על עבריינים שהורשעו על-ידם בעבירות חמורות.

אבקש לדעת :

1. כמה מקרים של איומים על שופטים הובאו לידע המשטרה מאז 1 בינואר 1973 ?

2. כמה מקרים של איומים על אנשי משטרה אירעו מאז 1 בינואר 1973 ?

3. כמה אנשים הובאו מאז 1 בינואר 1973 לדין בגין איומים על שופטים ?

4. כמה אנשים הובאו מאז 1 בינואר 1973 לדין בגין איומים על אנשי משטרה ?

5. מה היא לפי הערכת המשטרה מידת השכיחות של איומים על שופטים ועל שוטרים ?

6. האם נדון העניין במגעים עם היועץ המשפטי לממשלה ?

שר-המשטרה ש. הלל :

1. בשנת 1973 נתקבלה במשטרה, בתחום יש"ראל, תלונה אחת על איומים על שופט ; בשנת 1974 נתקבלו ארבע תלונות ; בשנת 1975, עד להכנת התשובה לשאלתה זו — ארבע תלונות.

2. בשנת 1973 נתקבלו שלושים-ותשע תלונות על איומים על שוטרים בתחומי ישראל ; בשנת 1974 — שלושים-ואחת תלונות ; בשנת 1975, עד עכשיו — ארבע-עשרה תלונות.

3. מתוך התלונות שהוגשו בדבר איומים על שופטים הובאו לדין בשנת 1973 חשוד במקרה אחד ; גם בשנת 1974 הובאו לדין חשוד במקרה אחד ; בשנת 1975 טרם הובאו חשודים לדין. התיקים שלפיהם לא הובאו חשודים לדין נסגרו מסיבות שונות או שהם מצויים עדיין בשלב של חקירה או הכנה.

4. מתוך התלונות שהוגשו בדבר איומים על שוטרים הובאו בשנת 1973 לדין עשרים-וששה חשודים ; בשנת 1974 הובאו לדין שמונה-עשר חשודים ; בשנת 1975 הובאו לדין חמישה חשודים. התיקים שלפיהם לא הובאו חשודים לדין נסגרו מסיבות שונות או שהם מצויים עדיין בשלב של חקירה או הכנה.

5. ניתן להניח כי בפועל גדול במקצת מספר האיומים מזה שהובא לידיעת המשטרה.

6. לא התעורר הצורך בדיון מיוחד בנושאים אלה בין המשטרה ובין היועץ המשפטי לממשלה, נוסף על המגעים השוטפים הקיימים.

היו"ר מ. בן-פורת :

שאלה נוספת לחבר-הכנסת ידידיה בארי.

ידידיה בארי (הליכוד) :

כבוד השר, האם ניסתה המשטרה לבדוק את

חוברת כ"ז, ישיבה קע"ב

— שאילתות ותשובות (לורינץ, הלל, טובי, בן-פורת) —

"סבוי" בתל-אביב והתעורר חשש שהדבר יקנטר ויג' רום להתנגשויות אלימות ולהפרת סדר. עם זה, איני חושב שהיה צורך להשתמש באזיקים, והאיש האחראי לכך הוזהר.

(ג) אנשי המשטרה הוזעקו לאוניברסיטה עלידי קצין הבטחון של האוניברסיטה. מכל מקום, אין לקמ' פוס האוניברסיטה חסינות בחוק.

(ד) החיפוש בביתו של מר סאלח מחמוד נעשה בהסכמתו.

(ה) לאחר שמר סאלח מחמוד נחקר עלידי קצין משטרה ונרשמה הודעתו — שוחרר. בידי המשטרה הושארו דוגמאות מכרוזיו.

(ו) בשום שלב של פעולות אנשי המשטרה או של החקירה לא טען מר סאלח מחמוד כי הוכה עלידי אנשי המשטרה. רק לאחר החקירה שנערכה בעקבות שאילתה זו אישר האיש את המובא בשאילתה כי הוכה. אנשי המשטרה הנוגעים בדבר נחקרו והכחישו טענה זו והוסק כי אין יסוד לטענותיו שהועלו.

היו"ר מ. בן-פורת :

שאלה נוספת לחבר-הכנסת תופיק טובי.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :
האם האיסור להפיץ כרוזים קיים בקמפוסים אחרים או רק בקמפוס באוניברסיטה ברא"ל ?

שר-המשטרה ש. הלל :

אני מפנה את תשומת-לבו של חבר הכנסת הנכבד שהעניין של הפצת כרוזים מוסדר על-פי חוק-עור עירוני, במקרה זה של עיריית רמת-גן, ואיני יודע שקיים חוק שונה לגבי השטח של אוניברסיטה זו או של אוניברסיטה אחרת. כל חלוקת כרוזים צריכה להיות מוסדרת לפי החוק ומי שמחלק כרוזים שלא לפי הסדר, אם זה ברחוב או בבית קפה, עובר בעניין זה על חוק-העור העירוני.

3207. צילומי הסרטה ברחבת הכותל המערבי

חבר-הכנסת ש. לורינץ שאל את שר המשטרה ביום ז' בניסן תשל"ה (19 במאס 1975) :

כפי שנמסר לי נערכו באחד מלילות שבוע זה צילומי הסרטה ברחבת הכותל המערבי. בעת ההסרטה, שארכה שעות ארוכות, מנעה המשטרה מהמתפללים לגשת לכותל המערבי. דבר זה עורר זעם והתמרמרות בקרב הציבור, הן על חילול הקודש שבהפיכת רחבת הכותל למקום ביום סרטים והן על מניעת הגישה לכור-תל המערבי מאלה שרצו להתפלל לידו.

רצוני לשאול :

1. מדוע מנעה המשטרה את הגישה לכותל המערבי מאלה שרצו להתפלל לידו ?

2. על-פי איזו סמכות פעלה המשטרה בעשותה זאת ?

שר-המשטרה ש. הלל :

(א) ההסרטה המוזכרת בשאילתה נערכה ביום 16 במאס 1975 בשעות הערב המאוחרות באישורו של

לקה להנצחת החייל ועיריית ירושלים, שייכים לגור פים הממשלתיים, האם יכול שר המשטרה להסביר את חילול השבת שהיה ?

שר-המשטרה ש. הלל :

לא. באשר לעיריית ירושלים יכול השואל הנכבד להפנות שאלתו לאנשי העירייה. באשר למחלקה להנצחת החייל, אם אמנם יש שאלה בעניין מעורבותם, אם היתה מעשית או לא, אני חושב שהשואל הנכבד צריך להפנות את השאילתה לשר הבטחון, הממונה על המחלקה להנצחת החייל.

נשאלתי אם אנחנו התערבנו או לא התערבנו. הב-רתי שכיושב-ראש ועדת השרים לענייני סמלים וטקסים לא היה לי שום מעמד במקרה הנדון.

בעניין מגרש הרוסים — אינני מאמין שהטקס נערך בשטח מטה המשטרה. מגרש הרוסים הוא גדול וחפשי לציבור. אהיה מוכן לבדוק אם אמנם נעשתה הפעולה בשטח מטה המשטרה.

3206. נסיבות מעצרו וחקירתו של הסטודנט סאלח מחמוד

חבר-הכנסת ת. טובי שאל את שר המשטרה ביום ז' בניסן תשל"ה (19 במאס 1975) :

ביום ה', 6 במאס 1975, נעצר בקמפוס האוניברסיטה ברא"ל הסטודנט סאלח מחמוד, יושב-ראש ועד הסטודנטים הערביים. הוא נכבל באזיקים והובל במכונית משטרה "אורחית" לחדרו, בו נערך חיפוש משטרתי. העצור טוען שבמשך כל הזמן הוכה עלידי עוצריו. אחר החיפוש הובילוהו למשטרת רמת-גן ושם נחקר עלידי קצין לתפקידים מיוחדים על ועד הסטודנטים הערביים ודרכי פעולתו.

לאחר שעה ארוכה של חקירה שוחרר ללא כל הא-שמה, ללא ערבות עצמית, עם החומר שהוחרם קודם לכן מדירתו.

הנני מבקש לדעת :

1. מדוע עצרה המשטרה את סאלח מחמוד, הסטודנט מבר-אילן ?

2. האם אין במעצר זה פגיעה בחסינות הקמפוס של האוניברסיטה ?

3. האם חקרה המשטרה את תלונתו של הסטודנט על הכאתו בידי עוצריו ?

4. האם אין בחקירה על דברים שהם בגדר פעילות ציבורית משום הוכחה שמעצרו וחקירתו הם בגדר פגיעה בזכויות האזרח ?

5. האם מוכן כבוד שר המשטרה לחקור את המקרה הנ"ל ולנקוט צעדים למניעת הישנותו ?

שר-המשטרה ש. הלל :

(א) הסטודנט סאלח מחמוד נעצר לאחר שחילק כרוזים בשטח האוניברסיטה ברא"ל — דבר המהווה עבירה לפי חוק-עור עירוני של עיריית רמת-גן.

(ב) מעשהו של מר סאלח מחמוד נראה לאנשי הבטחון של האוניברסיטה ולאנשי המשטרה חמור כיוון שנעשה בבוקר שלאחר האירועים הטראגיים במלון

5. האם הקימה המשטרה ועדת חקירה כדי לדון בהפקת לקחים מהטיפול במקרה, מי הם חבריה, ולפני מי יובאו מסקנותיה?

שר-המשטרה ש. הלל :

לשאלות 1 ו-4: הגברת כוכבה לוי נחקרה סמוך לשיחרור בני הערובה מהמלון, הן על-ידי המשטרה והן על-ידי צה"ל, ולא היה בדבריה דבר שיפנה את תשומת-הלב לעובדה שנעדרים אנשים. המשטרה המשיכה בחקירה ובאיסוף מוצגים ורק משנמצא פנקס האורחים של המלון הועלה חשש שקיימים נפגעים שטרם אותרו. עקב חשש זה נחקרו שנית כמה אנשי שים, ביניהם הגברת לוי. כתוצאה מהחקירה הוחלט לחפש נפגעים מתחת למפולת, למרות הסיכון הרב והחשש שההריסות עלולות להתמוטט עם כל נסיון פינוי. הפינוי התנהל על-ידי הגורמים המוסמכים לכך וקצב הפינוי נעשה בשל הצורך לתמוך את התקרה בקורות כדי למנוע אסון נוסף.

לשאלה 2: על סמך מידע שהיה בתחילה בידי המשטרה סבורים היו אנשי המשטרה שהנער אשר פלדמן ז"ל ברח לאחר הפריצה למלון ומסתתר במקום כלשהו מחוץ פחד או הלם. מסיבה זו נערכו סריקות וחפושים בסביבת המלון בנסיון לאתר. דברים אלה נמסרו למשפחת הנער בבוקר שלמחרת התקרית. יתר על כן, איש משטרה צורף אל בני המשפחה ונטל עמם חלק בנסיגות לאתר את הנער במקומות שבהם רגיל היה להימצא.

לשאלה 3: לדאבוני, אין בידי מידע בעניין זה. לשאלה 5: כבכל אירוע בעל חשיבות הוקם צוות של קציני משטרה והוא ערך תחקיר לצורך הפקת לקחים. הממצאים והמסקנות הובאו לפני הרשויות המוסמכות.

3245. הפעלת מכשיר אוטומאטי לרישום

אינפורמציה במשטרה

חבר-הכנסת י. בארי שאל את שר המשטרה ביום כ"ח בניסן תשל"ה (9 באפריל 1975):

ביום 18 במאס 1975 השיבות מעל במת הכנסת לשאלתה 2896 כי המשטרה החלה להפעיל רישום אינפורמציה אוטומאטי ביום 4 בפברואר 1975 באורח נסיוני, לתקופה של חודשיים בקירוב, וכי טרם נצבר נסיון שיאפשר הסקת מסקנות.

אבקש לדעת:

1. האם כבר הוסקו מסקנות?

2. אם כן — מה הן?

שר-המשטרה ש. הלל :

1. מאז הופעל ב-4 בפברואר 1975 במטה הארצי בירושלים מכשיר האוטומאטי לרישום אינפורמציה ועד להכנת תשובה זו, ב-28 באפריל 1975, נקלטו 370 פניות, מהן 68 פניות סרק. הפניות כללו מידע על ביצוע עבירות כלכליות, עבירות נגד המוסר, עבירות נגד בטחון המדינה, עבירות תנועה, עבירות נגד רכוש וכן מידע כללי.

כאשר מעלות הידיעות בסיס מספיק לפעולה מנסה המשטרה לפעול על-פי המידע שנקלט.

הרב המשמש כמנהל המחלקה למקומות קדושים מטעם משרד הדתות.

ב) ההסדרה בוצעה בשעה מאוחרת, בה ירד גשם, ולא נותרו ליד הכותל אלא מתפללים ספורים.

ג) במהלך ההסדרה לא נמנעה מהמתפללים גישה אל מקום התפילה; במקרה אחד נתבקש מתפלל שביי קש לגשת לכותל להמתין מעט ומיד לאחר מכן ניגש להתפלל.

ד) יצויין כי מנהל המחלקה למקומות קדושים ורב הכותל נכחו במקום חלק ניכר מזמן ההסדרה; לדב"ריהם, איש לא פנה אליהם בטענה שנמנעת מהמתפללים הגישה אל הכותל.

היו"ר מ. בן-פורת :

שאלה נוספת לחבר-הכנסת שלמה לורינץ.

שלמה לורינץ (חזית דתית תורתית):
האם לא מובן לשר המשטרה שעצם ההסדרה במקום תפילה יש בה משום פגיעה במקום התפילה ובמתפללים, לכן במקום לעצור ולעכב את המתפללים, כפי שהשר הודיע שאמנם היה מקרה כזה שמתפלל אחד נתבקש להתעכב ולא לגשת לכותל, חייבת היתה המשטרה לעכב את ההסדרה.

שר-המשטרה ש. הלל :

אני מפנה את תשומת לבו של השואל הנכבד לפיסקה הראשונה בתשובתי, שההסדרה נעשתה ברשותו של הממונה על הכותל. המשטרה איננה נותנת רשות לקיים או לא לקיים במקום זה הסדרה. כיוון שהממונה על הכותל נתן הסכמתו בנבדקה המשטרה לשמור על הסדר וכן עשתה. אינני חושב שהמשטרה צריכה היתה לאסור ולבטל את העניין.

3227. פעולת המשטרה באירוע החבלה במלון

"סבוי"

חברת-הכנסת ש. אלוני שאלה את שר המשטרה ביום ח' בניסן תשל"ה (20 במאס 1975):

בקשר לאירועי פעולת המחבלים במלון "סבוי" בר-צוני לשאול:

1. מדוע היו דרושים למשטרה 24 שעות כדי לאתר את הגברת כוכבה לוי ולשמוע מפיה על מספר בני הערובה שהיו בחדר?

2. מדוע לא זכו בני משפחתו של אשר פלדמן ז"ל לכל אינפורמציה במשטרה בדבר גורלו של הילד במשך 48 שעות ונדחו בגסות על-ידי מפקד מחוז תל-אביב של המשטרה?

3. מדוע לא דאגו שאמו של אשר פלדמן ז"ל תתקבל על-ידי נציג רשמי של המדינה בהגיעה ארצה, אף שידוע היה, וכך פורסם בכל כלי התקשורת, שהיא עומדת לבוא ארצה?

4. מדוע נדרשו 48 שעות כדי לגלות את המספר האמיתי של הקרבנות, ומדוע לא חיפשו קודם לכן מתחת להריסות קרבנות נוספים?

חבורת כ"ז, ישיבה קע"ב

— שאלות ותשובות (הלל, י. תמיר, בארי, דרניצקי, בן-פורת) —

אבקש לדעת :

1. האם עומדת בעינה הצהרת כבודו מראשית השנה מעל במת הכנסת בדבר איסור חמור החל על אנשי משטרה למסור לאמצעי התקשורת מידע על חומר חקירה משטרתית ?

2. האם ניסה משרד המשטרה להתחקות אחר המדליפים ?

3. אם כן — מי הם המדליפים ואילו צעדים ננקטו נגדם ?

4. אם לא — מדוע לא ?

חבר-הכנסת י. דרניצקי (יודין) שאל את שר המשטרה ביום י"ח באייר תשל"ה (29 באפריל 1975) :

בעתונות, בראדיו ובטלוויזיה נמסרו פרטים רבים בדבר חקירת הנאשם החדש ברצח החיילת רחל הלר.

פירסום הפרטים האלה, שיכלו לדלוף רק ממקור רות המשטרה, מפלילים את הנאשם לפני המשפט, פוגעים בזכר הנרצחת אשר אינה יכולה להגיב ולהגן על עצמה וגורמים סבל איום להורי הנרצחת.

נוכח השתוללות זו בכלי התקשורת רצוני לשאול :

1. האם מוכן השר לבדוק ולברר באיזו דרך הגיעו הפרטים המודלפים לכלי התקשורת ?

2. האם מוכן השר להעניש את המדליפים ?

3. האם מוכן השר לפעול למניעת ההדלפות מן המשטרה ?

שר-המשטרה ש. הלל :

(א) אני מבקש להפנות את השואלים הנכבדים לתשובותי לשאלות 2623 של חבר-הכנסת ע. גוף, ו-2900 של חבר-הכנסת י. בארי וכן לתשובתי המפורטת להצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת ש. תמיר בכנסת ב-30 באפריל 1975.

(ב) האיסור החל על אנשי משטרה למסור מידע על חומר חקירה לכלי התקשורת בעינו עומד ; בעניין הנזכר בשאלות של חברי הכנסת הנכבדים נערכה בדיקה לגילוי של מדליף אפשרי ובמסגרתה אף נבדקו שבעה-עשר אנשי משטרה בפוליגראף. הבדיקה לא העלתה תוצאות.

(ג) יש אולי מקום לחזור ולהזכיר כי הדברים שהגיעו לכלל פירסום, רובם או כולם, נמסרו בבית-המשפט בעת הארכת פקודות המעצר, הופיעו בכתבי-האישום, והיו ממילא ידועים לעורכי-דין, קרובי משפחה, ידידים, סקרנים ועתונאים, ואיני מקבל כעובד דה את ההנחה המובאת בשאלתה של חבר-הכנסת יודין כי הם "יכלו לדלוף רק ממקורות המשטרה".

(ד) המשטרה תמשיך לעשות כל הניתן למניעתה של העברת מידע שלא כדין לכלי התקשורת.

היו"ר מ. בן-פורת :

שאלה נוספת לחבר-הכנסת בארי.

ידידיה בארי (הליכוד) :

כבוד השר, הידיעה בעתונות, ביותר מעתון אחד,

2. המשטרה ממשיכה בהפעלת המכשיר. לאור הג' סיון שבחלקו הוא חיובי נבחנת האפשרות להכניס בו שיכולים ולהעבירו גם לתל-אביב.

3265. טיפול המשטרה בעניין צו מינהלי לפגירת

בית-החרושת לבלוקים בכפר נחף

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר המשטרה ביום ב' באייר תשל"ה (13 באפריל 1975) :

על-פי ידיעה שפורסמה ב"מעריב" הוציא ראש המועצה המקומית בכפר נחף צו סגירה מינהלי נגד בית-החרושת לבלוקים המהווה מטרד בכפרו.

על-פי אותה הידיעה סירבה המשטרה להיענות לבקשת ראש המועצה לאכוף את הצו על בעלי המפעל.

לאור זה אבקש לדעת :

1. האם הידיעה נכונה ?

2. אם כן, מדוע סירבה המשטרה להיענות לבקשת ראש המועצה ?

3. על דעת מי נתקבלה החלטה זו ?

4. האם היה מוסמך גורם זה לקבל החלטה כזו ?

5. האם ינקוט כבוד השר צעדים בעקבות מקרה זה ?

שר-המשטרה ש. הלל :

(א) הידיעה כפי שפורסמה בעתון אינה מדויקת.

(ב) ראש המועצה המקומית בכפר נחף הוציא ביום 30 במארס 1975, בשעות הערב, צו הפסקה מינהלי נגד מפעל הבלוקים בכפרו, לאחר שנועץ במפקד תחנת המשטרה בכרמיאל באשר לאופן הוצאת צו כזה.

(ג) ביום 31 במארס 1975 הודיע אחד מבעלי המפעל למפקד תחנת המשטרה כי עובדת הוצאת הצו ידועה להם וכי פנו לבית-המשפט בבקשה לבטלו. הוב"טח יד עד לקבלת החלטת בית-המשפט לא תתחדש העבודה במפעל.

(ד) ביום 1 באפריל 1975, בשעות הבוקר, נתקבלה במשטרת כרמיאל הודעה על כך שבית-המשפט ביטל את צו הסגירה המינהלי ובשעות הצהריים נתקבל מסמך הביטול.

(ה) ביום 2 באפריל 1975 שיגר ראש המועצה המקומית מכתב למשטרת כרמיאל וביקש לבטל את הצו.

(ו) לא נמצא פגם בטיפול של המשטרה בעניין זה.

3302 ; 3339. מניעתה של מסירת מידע שלא כדין

מן המשטרה

חבר-הכנסת י. בארי שאל את שר המשטרה ביום י"ז באייר תשל"ה (28 באפריל 1975) :

בימים האחרונים פירסמו אמצעי התקשורת פרטים הנוגעים לחקירת עמוס ברנס, החשוד הנוכחי ברצח רחל הלר. מתוך טיב הפרטים שפורסמו (העלולים להשפיע על מהלך משפט, אם יוגש נגד החשוד, או על תוצאותיו) נראה כי מקור ההדלפה הוא בחוגי המשטרה.

סמה ידיעה בעמוד ראשון תחת הכותרת: "נחקרת הפקדת 2 מיליון לירות בבנק של טיבור רוזנבאום על-ידי מוסד דתי הקשור לשר". בגוף הידיעה נאמר כדלהלן: "מתיחות רבה שוררת בחוגי המפלג"ל בעקבות ידיעות בלתי-מאושרות שלפיהן חוקרת המשטרה הפקדה גדולה בסכום של 2 מיליון דולאר בבנק של טיבור רוזנבאום. לפי ידיעות אלה נעשתה ההפקדה על-ידי מוסד דתי שבו קשור אחד השרים."

מכיוון שיש בידיעה זו כדי להחשיד כל אחד משרי ממשלת ישראל, במיוחד את השרים הדתיים, אבקש להשיב לי:

האם מתנהלת חקירה מעין זו כפי שמצויין בידי-עך?

שר-המשטרה ש. הלל:
המשטרה חוקרת בצורה יסודית את ההפקדות בבנק של טיבור רוזנבאום וכן בבנקים אחרים בחוץ-לארץ. בחקירותיה לא נתקלה המשטרה בעובדות כפי שהן עלולות בכתבה העתונאית המוזכרת בשאלתה.

3407. סיבת אי-פירסומם של שמות אנשים שהפקידו מטבע-חוץ בבנק "אינטרנשיונל קרדיט"

חבר-הכנסת מ. פעיל שאל את שר המשטרה ביום כ"ו באייר תשל"ה (7 במאי 1975):

ב"ידיעות אחרונות" מיום 5 במאי 1975 נמסר כי נחקרת הפקדת 2 מיליון דולאר בבנק של טיבור רוזנבאום על-ידי מוסד דתי הקשור לשר בממשלת ישראל. עוד נמסר כי נמצאת בידי המשטרה רשימה של עשרים אישים ישראלים שהפקידו מטבע-חוץ בבנק "אינטרנשיונל קרדיט" של טיבור רוזנבאום.

הנני שואל:

מדוע אוסרת המשטרה את פירסום שמות האנשים שהפקידו מטבע-חוץ בבנק "אינטרנשיונל קרדיט" של טיבור רוזנבאום?

שר-המשטרה ש. הלל:
אין בסמכות המשטרה לאסור או להתיר פירסום כלשהו.

ברצוני להבהיר עוד שלמשטרה מגיעים, תוך כדי פעולתה השוטפת, ידיעות ושמות בנושאים שונים רבים ומגוונים. אם מגיעות ידיעות בדבר הפקדת כספים בחוץ-לארץ שיש עמה חשד עבירה, נוהגת המשטרה לבדוק זאת לפי העניין עם המפקח על מטבע-חוץ. כאשר הידיעות מגיעות כדי ביטוס חשד המצדיק הליכים משפטיים, כגון הופעה בבית-משפט להארכת מעצר וכ' יוצא בזה, מגיע המידע לידיעת הציבור.

אין זה מחובתה ואין זה מעניינה של המשטרה לעסוק בפירסום שמות של חשודים.

היו"ר מ. בן-פורת:
שאלה נוספת לחבר-הכנסת פעיל.

מאיר פעיל (מוקד):
אדוני השר, כיצד מתיישבת התנהגות זאת של המשטרה עם דוגמאות קודמות, כמו פרשת ביכונסקי?

כי צוות החקירה הראשון התעלם מממצאים בבדיקה שלאחר המוות ולכן הוא טעה — האם ידיעה כזו יכלה ללחוץ ממקור כלשהו מחוץ למשטרה?

שר-המשטרה ש. הלל:

אינני יודע. אם תציין דבר ספציפי, אבדוק. אבל יכול בהחלט להיות שגם דבר כזה נאמר בשלב מסוים בביית-המשפט. אנו מנהלים חקירות בדיסקרטיות. אבל אי-אפשר לנהל חקירות, לעצור אנשים ולהביאם לבית-המשפט בסודי סודות.

לגבי השאלה כולה, נעשה כמיטב יכולתנו. אינני יכול להגיד שבשום שלב לא נמצא אפילו אדם אחד שלא אמר דבר כזה. השאלה היא אם יש הדלפה מכוונת. אינני יכול להתחייב שאף אחד לא אמר את זאת בצורה תמימה וזה התגלגל הלאה.

לצערנו, אילו היו במקומות אחרים נעשים עשרה אחוז מהמאמצים שנעשים על-ידי המשטרה, אז אולי מכת ההדלפות הייתה יותר קלה.

היו"ר מ. בן-פורת:
שאלה נוספת לחבר-הכנסת יודין.

יהודה דרניצקי (יודין) (המערך):
ברצוני לשאול את השר האם החשד כי ההדלפה בכל זאת באה ממקור של המשטרה איננו מרמז על האפשרות שהדלפה ממקורות משטריים יכולה להיות גם במקומות אחרים, חמורים לא פחות ואולי אף חמורים יותר?

שר-המשטרה ש. הלל:
הכל אפשר לעשות בצורה של הכללות. אינני יודע אם החשד שההדלפה באה ממקורות משטריים הוא נכון; ואם הוא נכון, הוא צריך להיבדק לגופו של עניין. ואם החשד נכון, האם זה מלמד על חשדות במקרים אחרים — כל דבר יכול להיות. גם אם נוכיח שזה לא נכון במקרה זה, אינני בא לטעון שמעולם לא היתה דליפה ממקור משטרי. אינני מתיימר לטעון שלא היתה מעולם דליפה ממקור משטרי. אני מוכן לומר שייבדק כל דבר לגופו של עניין. באותה מידה יכולת לשאול על הדלפות ממפלגות, מהממשלה ומוועדות הכנסת. כל זה יכול להיות.

יהודה דרניצקי (יודין) (המערך):
לא דינן של הדלפות אלה כהדלפות אלה.

שר-המשטרה ש. הלל:
אני מקבל את זה. כי הדלפות בעניינים אלה הן חמורות הרבה יותר מהדלפות בעניין שאתה נוגע בו בשאלתך.

היו"ר מ. בן-פורת:
כבוד השר, התקנון לצדך, על שאלות היפותטיות אין עונים במסגרת שאלתה.

3408. חקירה בעניין הפקדה בבנק של טיבור רוזנבאום על-ידי מוסד דתי

חבר-הכנסת א. אבוחצירא שאל את שר המשטרה ביום כ"ו באייר תשל"ה (7 במאי 1975):

בעתון "ידיעות אחרונות" מיום 5 במאי 1975 פור-

חברת כ"ז, ישיבה קע"ב
— שאילתות ותשובות (בן-פורת, הלל, בארי, יעקבי, מודעי, נוף) —

פעילות, בעיר ראשית ובעיר בינונית, ועל יסוד לקחי
ניסוי זה להמשיך ולפעול בעתיד.
3. ראה תשובתי לשאלה הראשונה.

2992. סידורי בטיחות לבית-ספר של ויצ"ו
ממערב לכביש החוף

חבר-הכנסת י. מודעי שאל את שר התחבורה ביום ז'
באדר תשל"ה (18 בפברואר 1975):

לפני חודשים מספר נפתח בית-ספר של ויצ"ו
ממערב לכביש החוף בקטע שבין הרצליה לתל-אביב.
בגמר הלימודים חוצים את הכביש עשרות תלמידים
שמגמת פניהם צפונה, במקום שאין כל סידורי בטיחות
והסכנה רבה ומוחשית.

אבקש להשיב לשאלות הבאות:

1. האם כבודו ער לסכנה לשלומם של התל-
מידים כמתואר לעיל?
2. האם כבודו דואג לסידורי בטיחות נאותים?
3. אם כן — מה הסידורים הללו ומתי יבוצעו?

שר-התחבורה ג. יעקבי:
1. התשובה חיובית.

2-3. ביום 14 באפריל 1974 החליטה ועדת
התנועה של עיריית תל-אביב, על דעת המפקח על
התעבורה במחוז ונציגי המשטרה, להתנגד לאישור
הקמת תחנות אוטובוסים בדרך חיפה בסמוך לקריית-
החינוך ולדרוש הקמת גדר בטיחות לרכב ולהולכי רגל,
כדי למנוע חציית הולכי-רגל מול קריית-החינוך.

מנהל קריית-החינוך אסר על תלמידים לחצות
את הכביש במקום והנחה אותם להשתמש בקווי האו-
טובוס הפנימיים המוליכים אותם לצומת רישפון.

תחנת "אגד" שבצדה המזרחי של דרך חיפה
הוסרה.

היו"ר מ. בן-פורת:

אבקש את שר התחבורה להשיב עתה על שאלת-
תה 3143, של חבר-הכנסת לורינץ.

שר-התחבורה ג. יעקבי:

בידי תשובה על שאילתה 3173, של חבר-הכנסת נוף.
תשובה על שאילתה של חבר-הכנסת לורינץ אינה מצו-
יה אצלי. משום-מה "נעלם" הדבר.

שלמה לורינץ (חזית דתית תורתית):
בגלל השבת.

היו"ר מ. בן-פורת:

אבקש איפוא להשיב עתה על שאילתה 3173, של
חבר-הכנסת נוף.

3173. סלילת מסילת-ברזל לאילת

חבר-הכנסת ע. נוף שאל את שר התחבורה ביום א'
בניסן תשל"ה (13 במארס 1975):

אבקש להשיב לי:

1. מה אומדן מחיר סלילתה של מסילת-רכבת
לאילת?

היו"ר מ. בן-פורת:

השר אינו חייב להשיב על שאלה זו.

שר-המשטרה ש. הלל:

אדוני היושב-ראש, מאחר שהשאלה נשאלה, אני
רוצה להשיב עליה.

חבר-הכנסת פעיל, אילו היה מטריח את זכרוננו
היה יודע שבקשר לעניין ביכונסקי ביקשה המשטרה
מבית-המשפט לאסור פירסום השם. ואכן בית-המשפט
הורה על אי-פירסום השם. העתונאים הפרו החלטת
בית-המשפט. זאת ראשית. שנית, ברגע שבאה המשי-
טה להאריך את תקופת המעצר, הדבר היה ידוע
בציבור. איננו לוקחים אנשים ומעלימים אותם. הוא
שאמרתי בתשובה לשאילתה. יש הרבה מאוד חשדות
והחשדות וכל מיני דברים אחרים המגיעים למשטרה.
אם המשטרה נזקקת להופעה לפני בית-המשפט, מגיע
העניין לידיעתו של הציבור. בעניין ביכונסקי היתה
עמדת המשטרה שגם לאחר ההופעה בבית-המשפט יש
לאסור פירסום השם, מתוך הערכה שיש בזה כדי
להזיק. לכן אין זה סותר את דברי. זה מחזק את
דברי. ואני מודה ליושב-ראש שאיפשר לי לחזק את
הדברים.

1694. עידוד הרכיבה על אופניים

חבר-הכנסת י. בארי שאל את שר התחבורה ביום כ"ז
באב תשל"ד (15 באוגוסט 1974):

בתשובה לשאילתה 364 הודיע שר התחבורה מעל
במת הכנסת ביום 1 באפריל 1974 כי "משרד התח-
בורה בודק עתה את נושא הרכיבה על אופניים כאמצעי
תחבורה ומכין מסמך אשר יסכם עמדתו בנושא. אף
בעבר עודד משרד התחבורה סלילת שבילים מספר
לרכיבי אופניים... מדיניות המשרד בעתיד בעניין
זה תגובש סופית עם סיום עבודת הצוות הנ"ל".

אבקש לדעת:

1. האם כבר סיכם משרד התחבורה את עמדתו
בנושא?
2. אם כן — מה הם עיקרי הסיכום?
3. אם לא — מה הוא התאריך החזוי לסיום
העבודה?

שר-התחבורה ג. יעקבי:

1. התשובה חיובית.

2. ועדה שמינית הגישה לאחרונה דין-וחשבון ובו
היא ממליצה לנקוט מדיניות של עידוד לרכיבה על
אופניים. הטלתי על רשויות המשרד ליישם המלצות
אלה.

הוועדה ממליצה כי יוכנו תקנים והנחיות לתשתית
דרכים התואמת את השימושים באופניים, וכי תשתית
זו תשולב בתכניות המיתארי. הוועדה מוסיפה כי יש
לייחד, במסגרת ההשקעות בפיתוח הדרכים ועזריהן,
מקורות המיועדים להסדרי תנועה באופניים ולממן
השקעה זו — בחלקה עלי-ידי גביית אגרות מבעלי
האופניים.

הוועדה ממליצה בשלב ראשון להקצות זכויות דרך
נפרדות לאופניים בכמה צירים המוליכים למוקדי

צוֹת־הֶבְרִית, האם יכול כבוד השר לומר אילו גורמים בתוך ארצות־הֶבְרִית, לרבות חברות תעופה או גורמי תעופה בין־לאומיים, מתנגדים להרחבת זכויות הטיסה של "אל על"?

שר־התחבורה ג. יעקבי :

הטענות הענייניות ששמעתי בנושא זה הן שקיים כיום שפל כלכלי בארצות־הֶבְרִית והוא משפיע גם על ענף התעופה וענף התיירות; שפל זה הפחית את היקף השימוש בטיסות בין־לאומיות של חברות אמריקאיות וכן טיסות פנים־ארצות. זוהי טענה אחת. הטענה השנייה אומרת שאם טוס "אל על" לשיקאגו או למיאמי תיטול חלק מהטסים בחברות פנים־ארציות של ארצות־הֶבְרִית, המשתמשים בקווים אלה כדי להגיע לנמל המוצא של "אל על" בניו־יורק.

אלה שתי הטענות הקונקרטיות. אבל יש בוודאי גם טענות אחרות, אך אינני סבור שאני צריך לעמוד עליהן במסגרת שאלה נוספת.

3272. פיקוח על שירותי הספקת דלק לכלי רכב

חבר־הכנסת י. תמיר שאל את שר התחבורה ביום ב' באייר תשל"ה (13 באפריל 1975) :

בעת האחרונה רבו תלונות נהגים על סתימות במ"נועים מפאת זיהום הדלק. המאידים נמצאים במצב לא תקין מפאת שכבות מצטברות של זיהום וכן משאבות הדלק.

בשידור ברדיו במדור היומי "אור ירוק", בעריכת מר גדעון הוד, נאמר ע"י מר ג'ו קריידן ביום 25 במארס 1975 שהדבר נגרם מפאת אי־קיום כללי נקיון בתחנות הדלק ואי־נקיון מיכלי הדלק בהתאם לצורך.

בקשר לתופעות אלו אודה לשר אם ישיב לי :

1. היש פיקוח על שירותי הספקת הדלק לרכב מבחינת טיבו ואי־זיהומו?

2. מה עושה משרדו כדי לשפר את מצב הנקיון של דרכי הספקת הדלק?

שר־התחבורה ג. יעקבי :

1. התשובה חיובית.

2. הנושא מסור לסמכותו של מינהל הדלק במשרד האוצר.

3297. הנוהג במתן הנחות לנכים הנוסעים

באוטובוסים של "אגד"

חבר־הכנסת מ. פרידמן שאלה את שר התחבורה ביום י"ב באייר תשל"ה (23 באפריל 1975) :

נודע לי על מקרה הפליה על רקע לאומי מטעם "אגד". חבר אירגון הנכים בישראל מר נאסר עומר חמאד, בעל כרטיס חבר מספר 2427, נתקל בסירוב מטעם "אגד" לתת לו הנחה כנכה מוכר על־ידי אירגון הנכים, בטענה ש"במסגרת ההנחות כלולים אך ורק נכי משרד הבטחון ונכי המלחמה בנאצים". הפור נה הוא נכה מלידה בשיעור 80% ביד ורגל ימנית, ונוסע מכפר טורען לחיפה שלוש פעמים בשבוע כדי ללמוד בבית־הפקיד.

2. כמה זמן, על־פי התיכנון, תימשך הסלילה?

שר־התחבורה ג. יעקבי :

1. כ־440 מיליון ל"י במחירי 1974.

2. כשש שנים לאחר שיוחל ביצועה ואם יעמדו לרשות הפרויקט המשאבים הכספיים המספיקים.

הו"ר מ. בן־פורת :

שאלה נוספת לחבר־הכנסת נוף.

עקיבא נוף (הליכוד) :

האם לפי הערכת המשרד תהיה המסילה רווחית?

שר־התחבורה ג. יעקבי :

לפי הערכת המשרד תהיה המסילה רווחית החל משנת 1981 שבה יתאזן היקף ההכנסות עם היקף ההוצאות לפי תחזיות המטענים בקו זה. אני רוצה להדגיש שזה איננו השיקול היחיד שצריך להנחות את המדינה, לפי מיטב הכרתי, בסלילת קו מסילת־ברזל לאילת העשוי לחבר את נמל אשדוד עם נמל אילת ולהיות מעין גשר יבשתי ואלטרנאטיבי לתעלת סואץ בנתיב זה.

3248. הרחבת זכויות הטיסה של "אל על"

בארצות־הֶבְרִית

חבר־הכנסת א. אולמרט שאל את שר התחבורה ביום כ"ח בניסן תשל"ה (9 באפריל 1975) :

בעת ביקורו של נשיא ארצות־הֶבְרִית לשעבר, ריצ'רד ניקסון, בישראל נדונו עמו, בין היתר, בקשות ישראל להעניק לחברת "אל על" זכויות טיסה נוספות בערים שונות ברחבי ארצות־הֶבְרִית.

נוכח העובדה כי מאז הביקור חלפו חודשים מספר אבקש להשיב לי :

א. האם מתנהל משא־ומתן בין ישראל לארצות־הֶבְרִית בדבר הרחבת זכויות הטיסה של "אל על" בארצות־הֶבְרִית?

ב. אם כן — מה היא עמדת ארצות־הֶבְרִית נוכח בקשת ישראל?

שר־התחבורה ג. יעקבי :

א. הרשויות המוסמכות בממשל ארצות־הֶבְרִית בונות את בקשתה של ישראל להעניק ל"אל על" זכויות נחיתה בערים ראשיות נוספות בארצות־הֶבְרִית. בחינה זו נעשית, בין היתר, בעקבות ההודעה המשותפת של נשיא ארצות־הֶבְרִית וראש ממשלת ישראל מיום 17 ביוני 1974.

בשיחתי עם שר התחבורה האמריקני שנתקיימה לפני שבועיים בקירוב העליתי שוב נושא זה לדיון.

ב. ארצות־הֶבְרִית, לפי מיטב ידיעתי, טרם נקטה עמדה כלפי בקשתה זו של ישראל.

הו"ר מ. בן־פורת :

שאלה נוספת לחבר־הכנסת אולמרט.

אהוד אולמרט (הליכוד) :

אדוני השר, נוכח העובדה שהנושא נדון תקופה ארוכה מאוד בין ישראל ובין גורמים מוסמכים באר-

חוברת כ"ז, ישיבה קע"ב

— שאלות ותשובות (מ. פרידמן, יעקבי, בן-פורת, לורינץ); הצעות לסדר-היום (בן-פורת, זיידל) —

שאלותי הן:

1. האם נוהג "אגד" לתת הנחות אך ורק לנכי משרד הבטחון ונכי המלחמה בנאצים?

2. האם חברה המקבלת סובסידיות מהממשלה יכולה להבחין במתן הזכויות בין יהודים וערבים לפי החוק?

3. האם פראקטיקה זו תואמת את מדיניות משרד התחבורה?

4. אם התשובה לשאלה 2 או 3 היא שלילית — מה מתכוון השר לעשות כדי למנוע עוול זה?

שר-התחבורה ג. יעקבי:

1. התשובה חיובית — באשר לנכים.

2. התשובה שלילית, ועל כן ב"אגד" מאות חברים ועובדים מבני המיעוטים.

3-4. איני רואה צורך בהתערבות במצב ענייני זה.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להציע — אם הדבר מקובל על-פי התקנון — שאשיב בעל-פה לשאלתה של חברת-הכנסת לורינץ, שכן אני מכיר את השאלתה ויודע את התשובה.

היו"ר מ. בן-פורת:
בבקשה.

3143. שמירת שבת ברכבת ישראל

חברי-הכנסת ש. לורינץ שאל את שר התחבורה ביום כ"ח באדר תשל"ה (11 במארס 1975):

"המודיע" מיום כ"ז באדר תשל"ה מוסר: "הציבור החרדי במושבה באר-יעקב היה מזועזע בשבת האחרונה. עובדים-יושבים גילו כי קבוצת עובדים של הרכבת עוסקת בהחלפת אדנים של המסילה... עד מהרה התארגנו למחאה רבתי במקום עד אשר הופסקה העבודה."

רצוני לשאול:

1. האם נכונה ידיעה זו?

2. אם כן — מה הסיבה לביצוע עבודה זו בשבת דווקא תוך חילול שבת בפרהסיה?

ג. הצעות לסדר-היום

שביתה ב"אל על"

היו"ר מ. בן-פורת:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעות לסדר-היום. רשות הדיבור לחברת-הכנסת הלל זיידל, להצעתו לסדר-היום בנושא: שביתה ב"אל על".

הלל זיידל (המפלגה הליברלית העצמאית):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, בשבוע אחד פוקדות את המשק שלנו שתי שביתות חמורות ביותר: האחת — שביתת המהנדסים, והשנייה היא שביתת עובדי "אל על" העומדת להתחיל הלילה. שביתות אלה אינן דווקא שביתות של מקופחים והן פורצות לא על הסכמי שכר ולא על תוספות שכר ואף לא על

3. האם נוהג ברכבת ישראל לבצע עבודות מסוג זה בשבת?

4. אם כן — האם מוכן השר לפעול למניעת עבודתם של עובדי רכבת ישראל בשבת בעבודות שאין בהן פיקוח נפש?

שר-התחבורה ג. יעקבי:

אשיב על שאלתה זו מבלי לקרוא מן הכתב, כי משום-מה אין הדברים נמצאים כאן ביד. ובכן, כל עבודה הנעשית ברכבת בשבת נעשית על פי היתר ספיציפי שאנו מקבלים ממשרד העבודה. הקריטריון הנ"קט לצורך מתן ההיתרים קיים כבר עשרים-ושבע שנים. הקריטריון הוא בעיקרו שההיתר ניתן לעבודה שאינה יכולה להיעשות תוך כדי מהלך הרכבות ואם היא תיעשה תוך כדי מהלכן תפגע פגיעה חמורה במהלך הרכבות ותגרום נזק כלכלי קשה.

היו"ר מ. בן-פורת:

רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת לורינץ.

שלמה לורינץ (חזית דתית תורתית):

אני מתפעל מן הזכרון של כבוד השר.

בוודאי לא נעלם מעיני שר התחבורה שבחוק-לארץ נוסעות הרכבות בדרך כלל שבעה ימים בשבוע, ובכל זאת מוצאים זמן לתיקונים הדרושים בזמן נסיעתן של הרכבות. על כן שאלתי היא: למה אי-אפשר למצוא את הזמן לתיקונים במשך ששת ימי החול, אף שאלה הם ימי הנסיעה?

שר-התחבורה ג. יעקבי:

מאחר שאדוני למד את המצב בחוק-לארץ, ברצוני לומר לו כאשר צריך לבצע שם תיקונים הנמשכים זמן רב יותר מאשר תיקונים שוטפים, עוצרים את תנועת הרכבות, הנה, למשל, במקרים כגון אלה ששני קרונות או קטר התהפכו בדרך לירושלים — במקרים כגון אלה מפסיקים בארצות-הברית את תנועת הרכבות באותה מסילה למשך הזמן הדרוש לתיקון. מאחר שנתמזל מזלנו ובארצנו ישנה השבת, הרי במקרה שהתיקון נמשך זמן ארוך, אנו יכולים בהיתר, לפי החוק וכדיון, לנצל את הזמן הזה ולמנוע שיבושים חמורים בשירות ציבורי חיוני כמו רכבת ישראל.

תוספת יוקר, אלא על תוספת חריגים ועיוותים, על מענקים, על נסיעות ועל פטור ממס נסיעות. אני מאשים את הממשלה ואת ההסתדרות על אולת-היד ביחסן לשביתות בשירותים החיוניים ולהידרדרות ביחסי העבודה. בשם חופש ההתארגנות גורמים להגבלת חופש האזרח ולנסיגה בפיתוח המשק, לניתוק המדינה מהקשר האזורי ולפגיעה בתנועת התיירות.

השובתים ב"אל על" הוסיפו על חומרת השביתה את גיוס חברות התעופה הזרות להשבתת התעופה הישראלית. זה דבר חמור בפני עצמו. עירובם של גורמים זרים בוויכוח ישראלי-פנימי אין לו תקדים במ-

אברהם ורדיגר (חזית דתית תורתית):
אולי חוץ מזכויות תעופה זרות.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
העיקר לבקר את הממשלה ולהתקיף את העוב-
דים. הסכם העבודה נחתם. רוצים להפר אותו —
שוכחים זאת בכנסת.

אברהם ורדיגר (חזית דתית תורתית):
כל עובדי "אל על" והעובדים הישראליים בחברות
התעופה הזרות הפועלות בישראל יפסיקו את עבודתם
למשך יממה. במלים אחרות: מהלילה, למשך 24
שעות, תנותק המדינה מהעולם החיצון. אין יוצא ואין
בא. וכל זה ביום לפני ערב חג השבועות, כאשר הת-
יירות לישראל בתנופתה המלאה וכאשר המדינה מצפה
לאלפי תיירים בתקופה של שפל בתיירות לישראל. אין
כל ספק שעקב זה יבטלו אלפי תיירים את ביקורם
בישראל כליל.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
אין להפוך את הכנסת לאיגוד מקצועי.

היו"ר מ. בן-פורת:
חברי-הכנסת אמיר, הכל נעשה על-פי התקנון.
ועדת הכנסת אישרה את דחיפתן של ההצעות וצריך
לשבת ולשמוע אותן ולקבל תשובה.

אברהם ורדיגר (חזית דתית תורתית):
השביתה הוכרזה, כידוע, כתגובה על החלטת
הממשלה להעלות את מס הנסיעות הנדרש מעובדי
"אל על". החלטת הממשלה בעניין הנסיעות היתה
מכוונת לאו דווקא כלפי עובדי "אל על". יש עוד
קבוצות חשובות ויש עוד מקצועות חשובים אשר עד
היום נהנו מפטור או מהנחה ממס נסיעות. הממשלה,
עקב השינויים במדיניות הכלכלית ובמסוי, פגעה גם
בהם, ובכל זאת לא שמענו עד היום שמישהו מקבוצות
אלו, אשר חשיבותן לחברה ולמדינה אינה נופלת
מזו של עובדי "אל על", יעז לצאת בסאנקציות כלשהן
ובודאי לא כאלה העלולות לפגוע בבטחונה, כלכלתה
ותדמיתה של המדינה. לכן מצטרף אני לקריאת הציבור
כולו לעובדי "אל על": אנא הסירו את איום הש-
ביתה ואל תנצלו את השוט שבדיכום להטבת מעמדם
עלידי וזכויותי. יכולת שיתוק התעופה הלאומית
באמצעות שביתה היא דבר מסוכן מאוד, ועל עובדי
"אל על" לדעת זאת.

חברי הכנסת, חברת "אל על" היא אחת החברות
הממלכתיות המצליחות. תחת ניהולו של מר בן-ארי,
מנהלה בעל המרץ, השקדנות והמסירות, וחבר עוזיו
בהנהלה — השיגה "אל על" הישגים עצומים, בפרט
בשנים האחרונות. בחמש השנים האחרונות הגדילה החב-
רה את צי מטוסיה פי שלושה, היטיבה את תנאי העבודה
והשכר של עובדיה לשיא בחברה הישראלית. אין בתול-
דות התעופה האזרחית בעולם דוגמה לגידול ופיתוח
כה מהיר ויעיל. יש לציין זאת לשבח ולזקוף זאת
לזכותם של כל עובדי "אל על", אבל כל דבר בעתו.
אין הימים הטורפים שבהם אנו חיים כיום מתאימים
לשיטות אלה. רק לפני שבועיים התפרסם ב"הארץ" מא-
מר של מר שמשון ארליך על שיטה אוטומאטית של
העלאות בדרגות לעובדי "אל על". ההדלפה באה, כנר-

דינת ישראל. ועל מה הוויכוח? — על שיטת המס
ושיעור המס במדינת ישראל.

אני מבקש משר התחבורה להתייחס לעניין זה
במלוא החומרה. הרי רק לפני שנה, כאשר המצב הבט-
חוני היה מתוח, הפסיקו רוב חברות התעופה את
טיסותיהן לישראל. איך ייתכן שהן נותנות עכשיו ידן
להשבת טיסותיהן בישראל בנושא שאינו קשור בהן
במישרין?

כנסת נכבדה, על מה פרצה השביתה ב"אל על"?
נציגי העובדים טוענים שהחלטת ועדת הכספים של
הכנסה מקפחת אותם, כי היא מעלה את מס הנסיעות
לכרטיסי חגים שמקבלים עובדי חברות התעופה מ-3%
מערך הכרטיס ועוד 200 לירות ל-5% ועוד 270 ל-
רות. ואני שיאל: האם בגלל החלטה זו, שעדיין
זקוקה לאישור הממשלה, כפי שאמר כאן אתמול שר
התחבורה, מנתקים את הקשר האווירי לישראל וממנה
ל-24 שעות?

זוהי השביתה השישית של "אל על" בשנה זו.
והיא החמורה מכולן כי היא מקיפה את כל העובדים
והיא בלתי-מוצדקת מכלול.

כבוד היושב-ראש, לפני שבועיים בקירוב פורסמו
ההטבות שקיבלו עובדי "אל על" והן נוגעות בחלקן
לכרטיסי נסיעה. הוברר שגדל מספר כרטיסי הטיסה
הניתנים חגים לעובד. כן נקבע כי מי שחופשתו פוצ-
לה יקבל 2 מערכות כרטיסים, לו ולמשפחתו, במקום
מערכת אחת קודם לכן. מי שעובד יותר מעשרים שנה
בחברה ימשיך לקבל כרטיסי חגים גם בהיותו בפנסיה.
שני בני-זוג העובדים ב"אל על" יקבלו שתי מערכות
כרטיסים למשפחתם במקום מערכת אחת עד כה.

האם אחרי כל ההטבות הללו, שהן חלק מהטבות
נוספות כגון דרגות וחופשות, היה מקום לשביתה זו?
הנני קורא לממשלת ישראל להעדיף שיטה של ברי-
רות חובה בשירותים חיוניים ואיסור שביתות בהם
מאשר שיטה פסולה של הוצאת צווי ריתוק — שיטה
שאינה בלתי-מקובלת במשטרים דמוקרטיים ואינה
פותרת שום בעיה יסודית, כי מהות הסיכוסך עומדת
בעינה.

כן פונה אני להסתדרות לתת יד להנהגת בוררות
חובה בשירותים חיוניים ולהוכיח במעשים שהיא אינה
הדוברת של החוקים בלבד האוחזים את משק המדינה
בגרון, אלא שהיא מגינה גם על האזרחים שרובם
אנשים עובדים והם נפגעים משביתות אלה.

אני מציע לקיים דיון במליאת הכנסת בנושא זה.

היו"ר מ. בן-פורת:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת אברהם ורדיגר, לה-
צעה לסדר-היום באותו נושא.

אברהם ורדיגר (חזית דתית תורתית):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הלילה בחצות
יושבת נמלי-התעופה בן-גוריון כליל למשך 24 שעות.

שר-התחבורה ג. יעקבי:
זה לא נכון. חושבת חברת "אל על", אבל לא
נמלי-התעופה בן-גוריון. נא להבהין.

100,000 ו-1973/74, יצאו מישראל בכל שנה קרוב ל-15% ממס אזרחי המדינה ורבים מהם שילמו פחות מ-15% ממס הנסיעות ששילמו אזרחים אחרים, לא נתמזל להם מזלם להיכלל באחת הקאטגוריות המרובות שזיכו את הכ-לולים בהם בפטור ממס נסיעות, או בהנחה גדולה מן המס. גם כיום ניתן פטור חלקי או מלא לגורמים רבים. פטור זה מוצדק בחלקו, ובחלקו הגדול אינו מוצדק, גורמים אזרחיים אלו כלולים ב-59 קאטגוריות שונות, ואני מרשה לעצמי לומר גם "משונות", לגבי פטור חלקי או מלא. מתוך 59 הקאטגוריות הללו סווגו 20 קאטגוריות לפטור מלא. הן כוללות את נשיא המדינה, דיפלומטים זרים, תיירים הבאים לישראל, חיילי מילואים הבאים לפי קריאה לשירות בצה"ל, מגורשים מהמדינה, ולהבדיל, אלמנה הנוסעת לחוץ-לארץ לשם חליצה. כן זכאים לפטור מלא כומר, נזיר, או עולה חדש, שגם לגביו קבעה הוועדה, מס-פר הנסיעות הפטורות כליל ממס נסיעות: נסיעה אחת בשנה הראשונה לעלייתו לישראל, ועוד שתי נסיעות, אם שילם בעדן במטבע זר, בתקופת שלוש השנים הרא-שונות לשהותו בארץ. בכל יתר 39 הקאטגוריות קיצצה ועדת הכספים משיעור הפטור, וב-13 קאטגוריות אף ביטלה לחלוטין את הפטור החלקי או המלא שהיה קיים עד אז.

לדעתי, אדוני היושב-ראש, הוועדה לא עשתה עבודה מלאה ומושלמת בפעולה חשובה זו, ואני סבור כי קיימות קאטגוריות המסונגות כיום לפטור חלקי בעוד שמן הדין היה שלא יהיה לגביהן פטור כלשהו. אולם מצד אחר עשתה הוועדה, באמצעות ועדת-המשנה בראשותו של חבר-הכנסת ארליך, צעד אחד חשוב קדי-מה, ואם לא ישימו בדרך-אבני-גם ונמכשולים תוכל במשך הזמן, אם אכן יישאר מס הנסיעות על כנו, להשוות את גטל המס כמעט לגבי כל חלקי הציבור, להוציא מקרים מיוחדים ביותר המחייבים מתן פטור, מלא או חלקי.

אדוני היושב-ראש, מס הנסיעות הוא מס בלתי-צודק ובהחלט הגיע הזמן שהממשלה תתן דעתה על ביטולה. מאידך גיסא, כל זמן ששם זה הוא חלק ממע-רכת המיסוי החוקית במדינה, חובה על הממשלה לדאוג לכך ולהבטיח שמירב אזרחי המדינה ישאו בו, ובוודאי אלה שאינם סובלים מחסרון כיס.

תמה אני על ראש הממשלה שאמר אתמול באחת מהופעותיו הפומביות כי הוא גורס ששם הנסיעות הוא מס צודק וחיובי. מס זה ניצב בשורה ארוכה של מסים שהזמן גרמם, וככל שנודרו לחסלו ניטיב לעשות.

אולם, אדוני היושב-ראש, מס הנסיעות איננו מס שהוחל בגבייתו לפני חודשים מעטים. זה זמן רב שאזרחי המדינה נדרשים לשלמו. מגוון איפוא שדווקא עובדי חברת התעופה הלאומית שלנו גילו לפתע, כפי שהדבר התבטא אתמול בדברי אחד מדבוריהם, את חוסר ההצדקה במס זה. כנראה, אמת-המידה לצדק זאי-צדק מנקודת-מבט של חלק מעובדי "אל על" תלוי-יה בנוק שנגרם להם אישית, וכל עוד מס הנסיעות לא פגע בכיסם לא התעוררו עובדים אלו לזעוק נגד קיומו. עתה, לצורך מאבקם המגוון כמעט, משמש להם חוסר ההצדקה במס זה נשק והסבר לפעולה חסרת-אחריות וחסרת תקדים העומדת להתבצע עליהם ב-ש-עות הקרובות.

אה, מאלה אשר לא נכללו בין חמש-עשרה הדרגות אשר זכו לסדרת הטבות, וביניהן רהידירוג אוטומאטי. פרסום הסוד גילה את המחיר שהנהלת החברה שיל-מה בעד השקט המדומה, את עלית הסיכסוך עם המנ-הלים הטכניים ואת הדרך שבה מתכוונת ההנהלה לפ-תור את בעיות השכר.

עם כל הכבוד, עובדי "אל על" המכובדים, בתקופה של הידוק התגורה, קימוצים בתקציבים, צימצומים בשי-רותים חיוניים, בתקופה של הקפאת שכר על אף הע-ליות ביוקר המחיה — לא ניתן שקבוצה מסויימת תיהפך לכעין עליות שבקרב שכרי ישראל.

חברי הכנסת, שביתת "אל על", אם תפרוץ מחר, תהיה השביתה השישית ב"אל על" בשנה זו. המבחן שבו נדרשת הממשלה לעמוד בשביתה העתידה לה-ת-קיים מחר הוא מבחן שיתמשך הלאה בחודשים הבאים לקראתנו. שביתת עובדי "אל-על" שכנראה תת-קיים ושביתת המהנדסים שנדחתה הן קצה קצהו של קרחון מאחוריו עומדים סקטורים רבים במשק, המע-לים תביעות שכר והטבות חדשות ועושים את כל ההכ-נות לעלות על באריקאדות ביום מן הימים כדי למנוע ביטול כל מיני הטבות והישיגים אשר הושגו במרוצת השנים בלחצים ישירים או עקיפים. המהנדסים נסוגו כי ידעו שהפעם לא תיכנע הממשלה לתביעותיהם. בטר-חני שעמידה איתנה נגד שובתי "אל על" תביא בסופו של דבר לאותו הישג. הכל תלוי בעמדת הממשלה, וחזקה על שרי-התחבורה מר גד יעקבי שיוכל לעמוד בלחץ זה עד הסוף.

חברי הכנסת, יש דעות שונות בציבור וכן בגו-פים ממלכתיים וכלכליים לגבי השאלה אם לא הגיע הזמן לערוך רביזיה בכל עניין מס הנסיעות. יש מקום לשקול עקרונות את האפשרות של ביטול מס זה שאינו מקובל כמעט בשום מדינה. אין המס הזה מר-כיב חשוב בהכנסה השנתית, ואם נעשה חישוב יתברר שאחוז קטן של אזרחים היה משלם עד היום את מס הנסיעות המלא, והיו קבוצות מקבוצות שונות אשר היו פטורות לגמרי מתשלום המס או מחלק ממנו. ייתכן שזה יפטור אותנו מסיבוכים שונים. על כל פנים, אם נחליט על כך עתה ייתכן שנצא נשכרים מהחלטה זו לטווח ארוך. בכל אופן, עדיף הפסד זה מן ההפסד החמור יותר של אבדן אמינותנו כמדינת תי-רות ושל התמוטטות המאמצים להבראת משק המסים — תהליך שהוא בעיצומו, ויש לקוות שיצליח.

אני מציע דיון בנושא במליאה.

הו"ר מ. בן-פורת :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת גדעון פת, להצעה לסדר-היום באותו נושא.

גדעון פת (הליכוד) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ב-22 בנובמבר 1974 קיבלה ועדת הכספים של הכנסת החלטה פה אחד על שינויים משמעותיים המתייחסים לתשלומי מס נסיעות לגבי שורה ארוכה של גורמים בציבור שהיו מועדפים לטובה עד עכשיו פטורים מתשלומי מס זה מקצתם פטור מלא ומקצתם פטור חלקי.

במסגרת הדיונים שקיימה ועדת הכספים הופתעו חברי הוועדה לשמוע כי בעבר, בשנות הכספים 1972/73

צעות עמדה תקיפה תוכל הממשלה למחוק מדיניות כושלת של שנים רבות ולהבטיח תיקון קטן במערכת המעוותת שלנו, תיקון שיהווה תפנית גם לגבי נושאים אחרים שמספרם רב ביותר. רק עמדה תקיפה תביא לתיקון המצב, ומי שהעז להרים על מדינת ישראל את גרון הניתוק המוחלט יידע כי הממשלה והכנסת יפעלו בכל עוצמת הכוח המצויה בידם — והיא רבה וגדולה — כדי להבטיח משטר תקין יותר, בריא יותר וצודק יותר לכלל אזרחי המדינה.

אם אכן נתקוט הממשלה צעדים שכאלה, תוכה לתמיכת האופוזיציה, להערכת הציבור הרחב ולתחילתה של דרך שונה מן הדרכים שבהן הלכו ממשלות ישראל בעבר והביאו אותנו למצבים קשים שאת סופם אנחנו מתקשים כיום לראות. לכן, אדוני היושב-ראש, אנחנו מציעים לקיים דיון במליאה בנושא כאוב זה.

היו"ר מ. בן-פורת :

אבקש את שר התחבורה להשיב.

שר-התחבורה ג. יעקבי :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אותו חלק מעובדי "אל על" אשר החליט להשביח את התעופה האזרחית הבינלאומית של ישראל הניף בכך, למיטב הכרתי, את ידו על עניין לאומי חיוני ועירער את בסיס קיומם שלהם עצמם, ולא לזמן קצר. החלטה זו טיבה חמור במיוחד נוכח מצבה של ישראל, שכן ישראל היא אי גיאוגרפי. איננו יכולים לקיים קשרי רי תחבורה יבשתיים עם העולם החיצון והתעופה היא הדרך הבלעדית לתנועת נוסעים מישראל וממנה.

אנשי "אל על", כלומר עובדי החברה והנהלתה, הם שקיימו את קשרי האוויר החיוניים של ישראל בעת מלחמת יום הכיפורים ובשעת מאורעות הדמים בקפ-ריסין. בכך גילו אומץ-לב ואחריות ממלכתית ממדרגה ראשונה. הם סייעו בכך לבטחון המדינה ולשמירת מעמדה הבינלאומי. דווקא משום כך תמוהה החלטתם זו, מיותרת, ומשמעותה חמורה ביותר.

גם אם סבורים הם כי שינוי שיעורי מס הנסיעות שיוטלו עליהם על-פי החלטת ועדת הכספים נוגד את ההסכמים עמם — כפי שהם טוענים — יודעים הם שהמלצות אלה עתידות להידון בוועדת השרים לענייני כלכלה בזמן הקרוב. ויתרה מזו: ועדת הכספים של הכנסת הודיעה הבוקר לעובדי החברה כי היא נכזרה לשמוע על טענות ועירעורים. במיוחד על רקע זה נעדרת כל צידוק ונעדרת כל פרופורציה החלטתם בדבר קיום השביתה החל מן הלילה.

חברי הכנסת, שלא בהתאם למה שנאמר כאן על-ידי כמה מחברי הכנסת ברצוני להודיע ולציין לחיוב כי צוותי האוויר של "אל על", ובכללם קברניטים, קציני נים ראשונים, נוטים ומהנדסי טיס, החליטו שלא להצטרף לשביתה. בכך נהגו באורח אחראי ושקול. אלא שבכך לא נוצרה עדיין אפשרות להפעלת החברה. כן רואה אני מקום לציין ולהדגיש את העובדה שחברות התעופה — שוב בניגוד למה שנאמר כאן — "סוויסאיר", "ט.ו.א.", "לופטהאנזה" ו"איר פראנס" החליטו להמשיך בטיסותיהן כרגיל. אין נמל-התעופה בן-גוריון שובת ואין, עקב אי-הבחנה בין נמל-התעופה

כנסת נכבדה, אנחנו הורגלנו לשמוע רבות על זכות השביתה ועל זכותו של העובד בישראל להבטיח לעצמו, ובצדק, רמת שכר אשר תאפשר לו רמת מחיה סבירה, נוחה וטובה. אולם גם בתחום זה ובמגוון זה של חיינו, שנעשה פרוץ ביותר, חייבים אנו לדאוג לכך שיהיו מגבלות מסוימות, שלא יעשה כל אחד שבת לעצמו, אף כאשר מדובר בפגיעה בבטחון המדינה, בשיחוקה ובניתוקה המוחלט מן העולם הגדול. אותם עובדי חברת "אל על" הנדרשים עכשיו לשלם שליש ממש הנסיעות המוטל על יתר אזרחי המדינה עשו מעשה שלא ייעשה ובמשותף עם עובדי חברות התעופה הזרות, אותן חברות שטובת מדינת ישראל אי-ננה עומדת תמיד לנגד עיניהן, אותן חברות המפסיקות את טיסותיהן לישראל בכל רגע של מתח בטחוני, נטלו יזמה בהפעלת לחצים שלא היינו עדים. להם בעבר, אף לא בתהוויובוהו הכלכלי השורר כיום בארץ.

אדוני היושב-ראש, חברות התעופה הזרות חייבות לדעת כי האחריות למעשי עובדיהן חלה עליהן ישירות וכי פעולה זו שעובדי חברות אלה עומדים לבצע יש בה משום התערבות בענייניה הפנימיים של מדינת ישראל, דבר שאין להעלות על הדעת שנסכים לו ונעבור עליו לסדר-היום. על שר התחבורה להזהיר את החברות הזרות מפני צעדים שממשלת ישראל עשויה לנקוט אם לא יטלו יזמה ולא יבטיחו כי עובדי החברות הללו יסתלקו מן התכנית הפסולה של השבחת התחבורה האווירית לישראל לעשרים-וארבע שעות, וכי אם לא יתנהגו בהתאם לכך יש לממשלה דרכים רבות לדאוג לכך שמפעולה בלתי-אחראית זו לא תצמח טובה לחברות זרות אלו.

כנסת נכבדה, חמורה מכל היא העובדה שחברה ממשלתית נהגה, בהסכמת משרד האוצר, להעניק הטבות שכר מוצדקות, או שלא מוצדקות, על חשבון המיסוי החוקי שכל אורח במדינה מסודרת חייב בו. הסכמת האוצר להסדר שהיה קיים בעבר, ולא רק בתחום מס הנסיעות, יש בו משום רמת מוסר פסולה הגובלת בשחיתות ציבורית. אין כל הצדקה למצב שנוצר ולסלחנות המופרזת שנהג משרד האוצר כלפי הסדרים שכאלה. מדיניות האוצר בעניין זה אשמה בכל מה שנתהווה. זוהי מדיניות של איפה ואיפה, של העדפה, מדיניות של אי-צדק חברתי אשר הולידה במשק הישראלי את כל גל השחיתות המתגלה לעיני הציבור בישראל ולעיני כל העולם כמעט מדי יום ביומו.

הממשלה חייבת להבהיר לכל מי שקשור בעניין עגום זה כי — בגיבוי מוחלט של הבית — לא תיסוג מהחלטות ועדת הכספים של הכנסת והצבעה עד תום את ההחלטות כפי שנתקבלו בוועדה. הסכנות וחששות שוא לא ישפרו את המצב, אלא יעודדו — כפי שכבר נעשה בעבר — את האלמנטים הבלתי-אחראים המנצלים את תולשת הממשלה לסחוט הטבות ממקורות ממשלתיים, שאין להעלות על הדעת שהכנסת והציבור בישראל יתנו ידם לכך. עובדי חברת "אל על" והחברות הזרות המאיימים בהשבחת התעופה האזרחית חייבים לדעת כי הם מסכנים גם את ההטבות הקיימות הניתנות להם, שלא כדון, ואם לא יתורו בהם מצעדיהם הדרסטיים והבלתי-צודקים תחיל עליהם הממשלה את מלוא מס הנסיעות כפי שההגיון והצדק מחייב. רק באמי

אליעזר שוסטק (הליכוד):

חסביר בבקשה היכן קיים פה סיכסוך עבודה?

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
זהו סיכסוך עבודה כאשר נגזל מציבור עובדים חלק מהישיגיהם הסוציאליים.

שמחה ארליך (הליכוד):
"נגזל" — מסכנים!

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
הם נאבקים כי זהו חלק מרמת חייהם, חלק מה- הישגים שהשיגו.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):
למה לא מגיע לך חלק מזה? אתה אינך פועל? למה לא יקבלו עובדים אחרים?

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
אבל הם השיגו הישגים אלה. אין לפגוע בהישיגיהם.

עם זאת רוצים אנו לגנות את החלטת הממשלה — אף שהיא נתמכת על-ידי החלטת ועדת הכנסת — הבאה לשלול מעובדי "אל על" זכות סוציאלית שהוכרה כחלק מעבודתם: פטור ממס נסיעות על כרטיסים שהם מקבלים מהחברה בתוקף תנאי עבודתם. הממ" שלה ונציגי המעבידים העורכים התקפה מתמדת על רמת חיי ציבור העובדים מנסים להציג — ואין זו הפעם הראשונה ואין זה המקרה היחיד — הישגים סוציאליים מסויימים והטבות בתנאי העבודה, כגון פטור ממס נסיעות, תשלום בעד ספרות מקצועית וכדומה כפריבילגיה כביכול על חשבון הכלל. אנו שוללים גישה זו. הישגים אלה שהושגו על-ידי סוגי עובדים מסויימים אינם פריבילגיות על חשבון הכלל אלא חלק מהשכר ומתנאי העבודה שהשיגו בתוקף מאבקו של האיגוד המקצועי ואין לשלול מהם הישגים אלה.

ביטול זכותם של עובדי "אל על" לנסוע מבלי לשלם מס נסיעות משמעו פגיעה ברמת השכר ובתנאי העבודה של עובדים אלה ומהווה תקדים מסוכן העלול להביא לידי ביטול הישגים דומים בקרב חלקים אחרים של ציבור העובדים. לכן צודקים עובדי "אל על" במאבקם נגד ביטול זכות זו, והם מגינים לא רק על זכויותיהם ורמת חייהם אלא גם על זכויותיהם והישיגיהם של חלקים אחרים בקרב ציבור העובדים.

אנו תומכים במאבקם של עובדי "אל על" נגד חיובם לשלם מס נסיעות ואנו חושבים שזה מכבר היה צריך לבטל מס נסיעות זה המוטל על כלל האוכלוסיה, מס אשר אין דוגמתו בארצות אחרות. אנו מאחלים לעובדי "אל על" שיעליתו במאבקם הצודק, לטובתם ולטובת כלל האוכלוסיה.

אנו מזהירים נגד המסע המתוכנן והמכוון המתנהל בכלל בימים אלה ובתקופה הזאת בארץ נגד חלקים גדולים של ציבור העובדים, מסע שהוא חלק מהמדיניות הכללית האנטי-פועלית של הממשלה. ציבור הפועלים העומד לפני סכנת גזירות שונות של העלאת מחירים, העלאת מסים, הורדת השכר הריאלי — ישיב בכל דרכי המאבק הגלגלי, לרבות שביתות, להגנת

בן-גוריון וחברת "אל על", להטיל פגם כלשהו בעובדי דיו. וגם את זה מצאתי לנכון לציין כאן.

הפעולות שננקטו עד כה היו: ההסתדרות פנתה אל העובדים שיימנעו מנקיטת צעד מרחיק לכת זה; אני עצמי קראתי להם לשקול מחדש החלטתם נוכח חומרתה ופגיעתה באינטרס לאומי חיוני; הנהלת "אל על", על דעתי, פונה עתה, בשעות אחר-הצהריים, אל בית-הדין לעבודה במגמה להשיג צו למניעת השבתה; הנהלת "אל על" הורתה על ניכוי יום שביתה משכר השבועיים; החברה ערכה מחדש ושינתה את לוח זמני הטיסות במגמה לצמצם את היקף הנזקים העלולים להיגרם בשירות מהשבתה זו.

אינני יודע אם ניתן עדיין לקוות שהשביתה הזאת — גם אם היא ליממה אחת — לא תתקיים. אני עדיין מקווה כך, אם כי בהחלט אינני בטוח שיש לכך סיכוי. המעשה העלול להיעשות חומרתו רבה והשלכותיו קשות. אין לי אלא להסתייג באורח חד-משמעי וחרף מנקיטת הצעד הזה על-ידי חלק מעובדי חברת "אל על" ועל-ידי חלק מהחברות הזרות המקיימות טיסות לישראל.

אני מסכים בהחלט כי נושא זה יידון במליאה.

היו"ר מ. בן-פורת:
לחבר-הכנסת טובי יש הצעת נוהל שונה, בבקשה.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, לא ייתכן שבכל עת שציבור עובדים נאלץ לאחוז בנשק השביתה כדי להגן על הישגים סוציאליים, או למנוע גזירה כל-שהי —

ליאון דיציאן (הליכוד):
איזה הישג סוציאלי כאן?

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
— באים חברי הכנסת, מהליכוד במיוחד, ונגררים אחריהם חברי הכנסת אחרים ומציעים לדון בסיכסוך העבודה —

אליעזר שוסטק (הליכוד):
איזה סיכסוך עבודה?

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
כן, סיכסוך עבודה בין עובדים על תנאי עבודה שלהם.

— במטרה ברורה לכבול את ידי העובדים ולמנוע מהם מאבק על ענייניהם הצודקים. מהי עצתך? — בוררות חובה; שיתוק מאבקו של האיגוד מקצועי ושיסיון הממשלה ליד תקיפה נגד ציבור העובדים. כא-לה היו דברי חבר-הכנסת פת, למשל.

אנו, עקרונית, נגד התערבות הכנסת בסיכסוכי עבודה בין פועלים ומעבידים ולכן גם במקרה הזה אנו מציעים לא לכלול את ההצעות בסדר-היום.

ידידיה כארי (הליכוד):
איך מיישבים סיכסוכי עבודה בברית-המועצות?

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
על-ידי סיפוק התביעות של ציבור העובדים.

— הצעות לסדר-היום (טובי, בן-פורת); סקירות שר השיכון והשר לקליטת העלייה על פעולות משרדיהם (בן-פורת, עופר) —

האינטרסים החיוניים שלו. זוהי מהות מאבקם של עובדי "אל על". אנו מקווים כי יצליחו בו.

היו"ר מ. בן-פורת :

חברי הכנסת, אנו נגישים להצבעה על שתי הצעות: האחת — לכלול את הנושא בסדר-היום; השנייה — לא לכלול את הנושא בסדר-היום.

הצבעה

בעד ההצעה לכלול את הנושא

בסדר-היום — רוב

בעד ההצעה לא לכלול את הנושא

בסדר-היום — מיעוט

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום נתקבלה.

ד. סקירות שר השיכון והשר לקליטת העלייה על פעולות משרדיהם

מ"ר בן-פורת, 1974, לעומת כ"ז מיליון מ"ר ב-1973, וכ"ג מיליון מ"ר ב-1972.

בשנת 1974 פעלנו באמצעים דראסטיים לריסון עודף הבנייה במשק, ואמנם הדבר נתן תוצאות חיוביות ונעלם המחסור באמצעי ייצור, בחמרי בנייה, ובעבודות שלד אין כיום עודף תעסוקה. קיים עדיין מחסור בעובדים בעבודות הגמר.

בשנת 1974 היה שטח גמר הבנייה לכל היעדים 6.3 מיליון מ"ר — ירידה קלה לעומת 1973; כאשר בגמר הבנייה הפרטית, 4.14 מיליון מ"ר, חלה ירידה של 6% ואילו בגמר הבנייה הציבורית, 2.16 מיליון מ"ר, חלה עלייה של 4%. שטח גמר הבנייה שלא למגורים ב-1974 היה כ"ג מיליון מ"ר, היקף דומה לזה שנגמר ב-1973. בשנת 1974 נגמרה בנייתן של כ"ז 50,500 דירות. מספר דומה של דירות בנייתן נגמרה ב-1973. בסוף 1974 נמצאו בשלבי הבנייה השונים 97,000 דירות לעומת 93,000 דירות בסוף 1973. מדירות אלה נבנות במסגרת הבנייה הפרטית כ"ז 52,000 במסגרת הבנייה הציבורית.

עם סיום פרק זה אני רואה חובה לעצמי לתת תחזית ואומדן זהירים ביותר לגבי הצפוי בענף הבנייה בשנת 1975. ללא ספק תחול בשנת 1975 האטה בהתחלות הבנייה למגורים שתנבע הן מהאטה בביקוש הפרטי לדירות, מגמה הנמשכת מאז שנת 1973, והן מהאטה בהיקף התחלות הבנייה הציבורית, שהן תוצאה של התקציב המוצע. יש להניח שתהיה גם האטה בהתחלות הבנייה שאינה למגורים, למרות ההקלות שהוכנסו בצו לוויסות הבנייה החל מ" באפריל 1975. על-פי תחזית יוחל בשנת 1975 בבניית 42,000 דירות לעומת 54,000 דירות בשנת 1974, דהיינו ירידה של יותר מ-20%. התחלות אלו יכללו כ"ז 30,000 דירות במסגרת הבנייה הציבורית, לרבות הבנייה הממומנת בחלקה בלידי המדינה, וכ"ז 12,000 דירות במסגרת הבנייה הפרטית. שטח התחלות הבנייה הכולל החזוי לשנה זו הוא פחות מ"ז מיליון מ"ר לעומת 6.8 בשנת 1974. כ"ג 3.5 מיליון מ"ר ייבנו למגורים ופחות מ"ז מיליון מ"ר ייבנו ליעדים שאינם למגורים.

הנתונים החלקיים של הרבע הראשון של שנת 1975 מאשרים תחזית זאת. היקף זה של התחלות בנייה הוא המינימום הדרוש כדי למנוע אבטלה בענף הבנייה, סכנה הקיימת במחצית השנייה של השנה.

על-פי התחזית חסתיים, לדעתי, בשנת 1975 בנייה תן של קרוב ל-55,000 דירות, מהן כמחצית בבנייה הציבורית וכמחצית בבנייה הפרטית.

היו"ר מ. בן-פורת :
חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: סקירות שר השיכון והשר לקליטת העלייה על פעולות משרדיהם. רשות הדיבור לשר השיכון.

שר-השיכון א. עופר :

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, זו לי הפעם הראשונה שבה ניצב אני היום לפני הכנסת להביא לפניכם ולהסביר את הצעת התקציב של משרד השיכון לשנת 1975/76 — להסביר במעט את הנעשה בענף הבנייה בכלל ובתחום המגורים בפרט.

השיכון הציבורי בישראל הוא אחד המעשים הגדולים של המדינה מראשיתה ועד היום הזה. מפעל השיכון עומד בשורה הראשונה ליד מפעלי ההתיישבות, הפיתוח, התייעוש והתעסוקה שאיפיינו את פעולותיה של כל ממשלה בישראל.

נושאי השיכון והבנייה הם קשים ומלאי בעיות: הם קשורים בגורמי המשק וכוח-אדם ובקשיים אדמיניסטרטיביים. במבט לאחור איננו מתעלמים מן השגאות שנעשו, לעתים תחת לחץ של צרכי העלייה, לעתים תחת לחץ המצוקה של חלקים בחברתנו, כגון הזוגות הצעירים ודיירי הדיור הצפוף והפגום, לעתים בשל מחסור באמצעים כספיים — אך עם כל זאת היתה התקדמות רבה, כמוות בעיקר ובשנים האחרונות אף התפתחות ראויה לציון גם מבחינת איכות הבנייה והפיתוח. יכולה המדינה להתפאר בהשיגיה ויכול משרד השיכון להתגאות במפעלו.

רואה אני לי זכות נעימה לנצל הזדמנות זאת הניתנת לי מעל במת הכנסת להעריך את פעולותיהם של קודמי בתפקיד ושל כל אלה אשר היו שותפים למפעל האדיר הזה.

יש לפניכם חוברת של נתונים. הייתי רוצה להגיד רק כמה דברים על ענף הבנייה בכללותו.

בשנת 1974 הגיע שטח התחלות הבנייה לכל היעדים לכ"ז 6.8 מיליון מ"ר לעומת כ"ז 7.25 מיליון מ"ר ב-1973 ויותר מ"ז 8.5 מיליון מ"ר ב-1972. התחלות הבנייה הפרטית הגיעו ב-1974 ל"ז 4.1 מיליון מ"ר — ירידה של 14% לעומת 1973; ואילו התחלות הבנייה הציבורית הגיעו ל"ז 2.7 מיליון מ"ר — עלייה של 7% לעומת 1973. ב-1974 הוחל בבניית 54,000 דירות לעומת 55,500 דירות שהוחל בבנייתן בשנת 1973 וכ"ז 66,000 דירות בשנת 1972. מתוך דירות אלה הוחל בבניית כ"ז 30,000 דירות במסגרת הבנייה הציבורית וכ"ז 24,000 דירות במסגרת הבנייה הפרטית. בבנייה שלא למגורים היתה ירידה, הוחל בבנייה של כ"ז 1.7 מיליון

לשאלות שהזמן גרמן, אלא תיכנון שלם מראש, הכו"ל פיתוח מלא של האתרים המיועדים לבנייה ואי-שורי התכנית. כל אלה יאפשרו למשרד השיכון עבודה מסודרת.

פירסום התכנית ואישורה על-ידי הממשלה יאפשרו לסקטורים שונים להתאים את עצמם לעתיד ועל-ידי כך להגביר את היעילות בהקצאת מקורות ולהתאים מערכות תשתית כגון כבישים, חשמל, ביוב וכדומה ברמה ארצית, אזורית ועירונית.

שני היעדים העיקריים של תכנית-החומש של המשרד הם גיבוש וביצוע מדיניות של פיזור אוכלוסיה ושיקום משכנות עוני.

אשר למדיניות פיזור האוכלוסיה, הרי לפי החלטת ועדת השרים ייבנו בירושלים 11% מן הבנייה הציבורית, אחוז דומה לזה שנבנה בשנים האחרונות — ועלי להזכיר כי בירושלים בנינו הרבה בשנים האחרונות. בגליל ייבנו 32% לעומת 15%, יותר מאשר הכפלה של הבנייה; בדרום ובנגב 22% לעומת 20% בעבר; ברצועת החוף תהיה ירידה מ-55% בעבר ל-35% מסך הבנייה הציבורית בעתיד. ברצועת החוף תהיה איפוא ירידה ניכרת.

יעקב זאק אמיר (המערך):
גם זה יותר מדי.

שר-השיכון א. עופר:
על-פי תכנית הפיתוח תיבנה כ-55% מכלל הדיור ביזמת הממשלה באזורי-הפיתוח: הגליל, הדרום והנגב. מימוש תכנית הפיתוח יאפשר השגת יעדי תכנית פיזור האוכלוסיה כפי שאושר זה לא מכבר במועצה העליונה לתיכנון. תכנית תפרוסת האוכלוסיה ל-5 מיליון כבר הוגשה לממשלה. שתי התכניות תואמות זו את זו.

היעד השני שקבענו לעצמנו הוא להגיע בשנים הקרובות לפתרון בעיית משכנות העוני, בעיקר הטבת תנאי הדיור של המשפחות הגרות בצפיפות של 3 או יותר נפשות לחדר ושל הגרים בתנאי דיור תת-סטנדרטי. אנו לא נצליח לחסל בעיה זאת לחלוטין, אך נוכל לתת פתרונות לכל אלה שירצו להטיב את תנאי דיורם ויעשו גם מאמץ עצמי בכיוון זה.

בשיקום משכנות העוני אין המגמה של המשרד הרקה שיגרתית ומכאנית של אוכלוסיות העוני לדיירות אחרות בלבד. אנו חותרים לקראת גיבוש שכונות בעלות מיגוון של שכבות ורבידים שונים מכל חלקי האוכלוסיה. משום כך עלינו לתת צביון חדש ואחר לשכונות מסוימות הן על-ידי שיקומן והן על-ידי הרחבתן. לפעמים אין ברירה אלא לנצל קרקע חקלאית למטרה זו, ואנו בדעה שיש לעשות זאת במיני-מום הכרחי בלבד.

משרד השיכון רואה עצמו כבונה שכונות מגורים ולא נותן פתרונות דיור בלבד. ראייה זו מחייבת בניית שכונות הכוללות, נוסף על יחידות המגורים, גם את מוסדות הציבור, השטחים הפתוחים לשירות הציבור תוך תיכנון מראש.

במקביל מתוכננת בנייה מתואמת של המגורים יחד עם מוסדות הציבור, כך שבעת איכלוס השכונה

ענף הבנייה היה נתון לתנודות קשות של גאות או מיתון. מעברים אלו זעזעו את ענף הבנייה, הביאו לעזיבת כוח-אדם מקצועי, שנקלט בשירותים בעיקר, ולא איפשרו ייעול הענף וקידומו הטכנולוגי.

בשנת 1974 פעלנו ליציבות בענף הבנייה באמצעות צו הוויסות. בשנת 1975 נפעל נגד מגמה של אבטלה גדולה של כוח-אדם ואמצעי ייצור בענף הבנייה. באמצעות הגמישות בהפעלת הצו לפיקוח על הבנייה ובאמצעות התקציב נוכל, לדעתי, להגשים מטרה זו.

ב-1974 קטנה העלייה של מחירי הדיירות לעומת עליית מדד המחירים לצרכן ומדד מחירי התשומות לבנייה. זו השנה הראשונה שמדד מחירי הבנייה היה נמוך מהמדדים האחרים. העלייה ב-1974 במחירי הדיירות לעומת 1973 נאמדת ב-35%, בשעה שמדד המחירים לצרכן עלה ב-1974 ב-56% לעומת 1973, ומדד מחירי התשומה לבנייה עלה ב-53% לעומת 1973.

יצחק מודעי (הליכוד):
היכן עלו מחירי הדיירות רק ב-35%?

שר-השיכון א. עופר:
אתה משתתף היום בדיון.

עליית מחירי הדיירות נעצרה כמעט כליל במחצית השנייה של 1974 ויציבות זאת נמשכת אף במחצית הראשונה של 1975. על-ידי פעולותינו לייצוב וייעול הענף הצלחנו אף להוריד את בסיס המחירים של הקבוצות בבניין ב-10% החל משנת הכספים הנוכחית.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בחודש אוקטובר 1974 הנחתתי על שולחן הממשלה תכנית לפיתוח השיכון לשש-שבע השנים הקרובות, הנודעת בציבור כתכנית-החומש.

תכנית פיתוח השיכון נועדה להשגת המטרות הבאות: הבטחת דיור לאוכלוסיות המדינה הגדלה מכוח הרבייה הטבעי והעלייה; קידום תכניות לשיקום הדיור הפגום והצפוף ושיפור ברמת הדיור; פיזור אוכלוסיה והגדלת הניכרת בגליל; המשך גידול האוכלוסיה בירושלים והמשך צמיחתם של ערי-הפיתוח בדרום ובנגב; שילוב חלקי אוכלוסיה שונים בשכונות שתהיינה מסגרת לחיי קהילה תקינים; הבטחת איכות הסביבה; ייעול ותיעוש ענף הבנייה; צימצום משקל הקרקע בהוצאות הבנייה למגורים; הכנת מלאי קרקע זמין; מלאי של תיכנון ופיתוח מראש על-מנת לאפשר גמישות בהפעלת הבנייה בהתאם לצרכים.

הממשלה דנה בתכנית בשתיים משיבותיה ובחברה בוועדת שרים מיוחדת אשר דנה בפרטי התכנית. ועדה זאת אישרה פה-אחד את התפרוסת הגיאוגרפית של הבנייה הציבורית ולאחר הסיכומים בוועדות-המשנה שנבחרו אני מקווה שתוך חודשים מספר תגובש התכנית סופית. תקופת הביצוע של התכנית תלויה בגודל העלייה שתגיע למדינה ומצב המשק בכללו וענף הבנייה בפרט.

התכנית בנויה וערוכה באופן שהיא מאפשרת הפעלה גמישה של יעדיה השונים. אולם עיקר מטרתה בשינוי אופי העבודה של המשרד. דהיינו, לא עוד גישה של עבודה "מן היד אל הפה" ותשובות מאולתרות

עירה ואזור המגורים שתבחר בו. ככל שהתנאים הסוציאליים קשים יותר, ריחוק הדירה המבוקשת ממרכז הארץ רב יותר — סכום המשכנתה גדול יותר ותנאי ההחזר נוחים יותר.

שיטה זו נותנת מידה רבה של חופש לזוג הצעיר. משרד השיכון לא יקבע לזוג היכן יגור. משרד השיכון ידאג למלאי מספיק של דירות חדשות, וכל זוג יכול לבחור לעצמו את אזור המגורים ואת החברה שתבנה בשבילו. הזוג יכול לבחור גם את הבנק למשכנתאות אם אין החברה הבונה קשורה בבנק מסוים. כן יכול הזוג הצעיר לעבור לעירייתות וליהנות ממשכנתה גדולה יותר. מחיר הדירות הוא בפיקוח משרד השיכון על בסיס העלות וההוצאות, וללא רווח. לתכנית זו הקציב משרד השיכון השנה סכומים מתאימים שיהיה בהם כדי לעזור לפתרון בעיות השיכון לכל הזוגות הזקוקים לעזרה מהמדינה. נסיונו בבירור צוע תכנית זו יסייע למשרד לשפר את התכנית כדי שתענה היטב לכל בעיות השיכון.

הסדרנו והבהרנו גם את זכויות של הזוגות הצעירים מעוטי היכולת לדור בשכירות. הזכות לקבלת דירות בשכירות תינתן לזוג שיש לו 1,400 נקודות או יותר. ברוב ערי הפיתוח זכאים הזוגות הצעירים לדירות בשכירות עם ניקוד נמוך בהרבה מ-1,400, יש אף מקומות שכל זוג צעיר יכול לקבל דירה בשכירות. יש להדגיש שהדירות בשכירות יינתנו רק במקומות שבהם הן מצויות. זוג צעיר ממרכז הארץ המחליט לעבור לעירייתות זוכה לתנאים של הזוגות הצעירים באותו מקום. אנו מפעילים עתה גם תכנית שכירות חצי-כלכלית לזוגות צעירים ונמשיך בה בהתאם להצלחתה למשוך משקיעים, מצד אחד, ובהתאם לנכונות של המשפחות הצעירות להודק לה, מצד שני.

אדוני היושבים, ראש, לאחרונה, לאחר תקופת הרעה, שיפרנו את תכנית הסייע להקלת תנאי המגורים של משפחות המתגוררות בצפיפות של 3 נפשות ויותר לחדר. תכנית זו מיועדת למשפחות אלה, ובתנאי שהמשפחה גרה באותה דירה מלפני 31 במאס 1973, מפני שלאבוננו נוכחנו לדעת שיש כאלה שכאשר נודעה להם התכנית — מכרו את דירתם, עברו לגור עם ההורים, ועכשיו הם מבקשים ליהנות מן התכנית הזאת. התכנית מאפשרת פתרון ממשי למשפחות הזקוקות להטבת תנאי הדיור שלהן, הואיל והותאמה לתנאים ולמהירים השוררים בשוק הדיירות. התכנית טוב מיועדת לרכוש דירה חדשה או מיד שנייה או בדמי-מפתח. יש גם הטבות נוספות למקרים של נכות, זיקנה או אחרים.

חברי הכנסת, ועדת השרים לערייתות קבעה מערכת תמריצים והסדרים להקצאת פתרונות וקביעת תנאי המימון לבעלי-מקצוע נדרשים העוברים לאזורי פיתוח. ערייתות חולקו לשתי קבוצות, מתוך הנחה בסיסית שהאמצעים אינם זהים בכל ישוב וישוב, וכי מובן, בתמריצים ניתנה עדיפות לקבוצת הישובים החלשים. הוכחות היא לבעלי-מקצוע נדרשים ליצירת תשתית תעסוקתית וחברתית, והיא כוללת את כל בעלי-המקצוע, בהתאם להגדרות. ואם יש בעלי-מקצוע שאינם כלולים בהגדרות — יש ועדה שיכולה לקבוע זאת.

תוכל האוכלוסיה ליהנות משרותים אלה. איכילוס השכונה גם הוא ייעשה במטרה להבטיח שילוב תרבותי ורמות הכנסה שונות במסגרת השכונה.

חברי הכנסת, תקציב 1975 של משרד השיכון כבר מביא לידי ביטוי את המגמות האלה. במיוחד יש לציין את הנושאים הבאים: הפרוגרמה לבנייה לשנת 1975 תואמת את תכנית-החומש. נבנה בגליל 32% מכל היחידות, בנגב ובדרום — 22%, בירושלים — 11%, ברצועת החוף — 35%.

משרד השיכון כבונה שכונות רואה מחויבותו השלמת מוסדות ציבור בכל שכונה. בשנת 1975 התברר כי אין תקציב מספיק לבניית מוסדות חינוך. אי לכך יתורנו על בניית 500 דירות מתכנית הבנייה והמרנו את התקציב לצורך בניית מוסדות חינוך. אין בתקציב זה כדי להבטיח את כל הצרכים במוסדות חינוך בכל האזורים שבהם בונה משרד השיכון, אלא בעיירות הפיתוח בלבד. ייעשה מאמץ מיוחד לבניית מוסדות חינוך גם באתרים אחרים שעיקר הבנייה בהם היא של משרד השיכון. כמו כן נבנה בשכונות שאנו בונים מוסדות ציבור אחרים: בתי-כנסת, מרפאות, "טיפות חלב", מרכזים מסחריים ועוד, תוך מתן עדיפות לערייתות.

רבותי חברי הכנסת, אני עובר לפרק האיכילוס. משרד השיכון ועובדיו היו נתונים בשנים האחרונות ללחצים כבדים שנבעו ממצב הדיור, מהצורך במתן פתרונות דיור לעולים חדשים וממגמה להגביר את השוויון בחברה. נוצרו מתיחות עקב נוהלים לא ברורים וליקויים בדרך הטיפול והמגע עם קהל הנצרכים לסיוע בפתרון בעיות הדיור.

עם כניסתי לתפקידי טיפולתי בנושא זה והחלטנו להפעיל תכנית מספר בעלות קריטריונים בהירים, פשוטים וגלויים לכל. שיטה זו הונהגה לראשונה בתכנית החדשה לסיוע לזוגות צעירים. בימים אלו פישטנו גם את השיטה בתכנית מפעל החסכון לבניין והפעלנו תכנית תמריצים ברורה וגלויה למועברים לאזורי-פיתוח, תוך תשומת-לב לכל שתנאים אלה יהיו דומים ללוחותיקים הזכאים להטבת תנאי דיור לערייתות.

משרד השיכון קבע לאחרונה כמטרה יצירת שני מסלולי סיוע בדיור לאוכלוסיה הזקוקה לכך. מסלול אחד יהיה מיועד לאוכלוסיה החסרה כל פתרון דיור, מסלול שני מיועד לסיוע בהטבת תנאי הדיור של האוכלוסיה המתגוררת בתנאי דיור תת-תקנים, על-פי קריטריונים קבועים וברורים. כל התכניות בנויות על עקרון של פיזור האוכלוסיה ולפי קריטריונים סוציאליים.

זוהי המטרה, אבל לדאבוננו לא בנקל היא תושג. מכל התכניות שיש לנו — זוגות צעירים, עולים, מפוזרים, ערייתות — ניצור תכנית אחת עם אבחנה בין חסרי דיור וזקוקים להטבת דיור; תכנית שתהיה בה חשובה לכל הבעיות, כמוכן, לפי הפיזור הגיאוגרפי והמצב הסוציאלי. כל התכניות בנויות על עקרון של פיזור האוכלוסיה לקריטריונים סוציאליים.

נקטנו שיטה חדשה לעזרה לזוגות הצעירים. השיטה מתבססת על מתן הלוואה גדולה כמשכנתה, אם לקניית דירות חדשות או מיד שנייה ואם לתשלום זמי-מפתח. ממדי העזרה לכל זוג נקבעו לפי שני קריטריונים: התנאים הסוציאליים של המשפחה הצ-

בע כי מחיר הדירה למשתכן יכול כלול בתוכו את מחיר הדירה על-פי עלותה הריאלית במשק. ואנחנו דואגים גם לכך שמחיר הדירה בערייתות לא יעלה על מחיר הדירות במרכז הארץ, דבר שעל-פי חישובי מחיר הקרקע היה בו עיוות שאנו מתקנים אותו עכשיו, ול-צרכי השתקעות בערייתות אנחנו בעצם מורידים את מחיר הדירות על-ידי הלוואות עומדות, שבמקרה הקריצוני של אילת מגיעות עד 30,000 לירות.

כפי שציניתי, אנו נותנים חופש בחירה לזכאים לסיוע מאקסימאלי לבחור את הדירה במקום ובסוג שהוא רוצה.

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, את סוף דברי בנושא האיכלוס ברצוני להקדיש לסיכום פתרונות הדיוור שניתנו על-ידי משרד השיכון ב-1974 לכל שכ-בות האוכלוסיה בישראל. הדיווח הוא מספרי ואפור. אולם מאחורי המספרים מגולמים סיפורים אנושיים של משפחות שפתרו את מצוקת הדיוור שלהן.

בשנת 1974 נתן משרד השיכון 51,322 פתרונות דיוור, לפי הפירוט הבא: 16,185 פתרונות לזוגות צעיר-ים, 15,713 פתרונות לעולים חדשים, 12,299 פתרונות לפינוי משכנות עוני ומתגוררים בדיוור צפוף, 1,818 פתרונות להתגוררות העובדת, 851 פתרונות למיעור-טים, 3,544 פתרונות במסגרת מפעל החסכון ולוותי-קים, 912 — העברה וגרירת משכנות. בהתאם להצעת התקציב המונחת לפניכם, בשנה הקרובה אנו מקווים אף להגדיל את מספר הפתרונות, ואולי גם להתקרב למספר של 55,000 מעבר לזה.

כבוד היושב-ראש, תפקיד משרד השיכון איננו מתמצא בבעיות תיכנון ואיכלוס בלבד. לדעתי צריך משרד השיכון להיות אחראי על כל נושא הבינוי במ-שק ובמדינה. יד אחת מכזבת ושולחן אחד מכריע בבעיות ענף הבנייה בכללו היו מסייעים לייעולו של הענף, להסדרת הפעילות בו, והיו מאפשרים לכוון את התפתחותו במסלול הרצוי לכולנו. כיום אין הדברים מתנהלים כך. ועדת שרים מיוחדת, בראשותו של השר האזנר, מטפלת עתה בנושא, ורק לאחר אימוץ המ-לצותיה על-ידי הממשלה ויישומן הלכה למעשה נתקדם צעד גדול לקראת המטרה שעליה דיברתי.

אולם ברצוני לומר מלים מספר על הפיתוח הטכ-נולוגי של ענף הבנייה, כפי שניזון ומבוצע על-ידי משרד השיכון.

שלושה יעדים ראשיים עומדים לפני המשרד באשר לפיתוח טכנולוגי והם: שיפור איכות המגורים, קיצור משך הבנייה והזולתה, וקידום הידע המקצועי בענף.

בשנת התקציב הבאה אנו מתכוונים לטפל בשיפור איכות המגורים על-ידי תחיקה, על-ידי תקנים, ועל-ידי הגדלת הסכומים למחקר.

בשנים האחרונות קידמנו את התעשייה הטרומית ואת הבנייה המתועשת, אבל עדיין אנחנו בפיגור לגבי עבודות גמר. אנחנו מקווים להתקדם גם בשטח זה.

נושא כבד שאנחנו צריכים לטפל בו הוא אירגון הביצוע. בנושא זה קיים פיגור לגבי ענפים אחרים במשק ואולי גם לגבי ארצות אחרות. אנחנו מקווים שנצליח גם בשטח זה.

משרד השיכון פועל לגידולן והתפתחותן המהירה של ערייתות, ובמיוחד שמנו לנו למטרה לפתח את הערים בגליל. בימים האחרונים ממש אנו בעי-צומו של מיבצע איכלוס בערייתות, ואני רוצה לציין שתכנית זאת זכתה להצלחה, ומאות משפחות נענו כבר בשבועות הראשונים ונרשמו כדי להעביר מגוריהם לערייתות.

כבוד היושב-ראש, אני רוצה להקדיש מלים מספר למפעל מיוחד וחשוב שאנו מטפלים בו, הוא מפעל הקריות הדתיות. הגענו למסקנה, לאור העבר, שיש להסב תשומת-לב מיוחדת בעיקר לצד החברתי המיוחד בהקמת הקריות הדתיות, שבהן אנו ממוזגים פתרונות דיוור לזכאים במסגרות שונות: עולים, זוגות צעיר-ים, הטבת תנאי דיוור — כולם בעלי זהות חברתית משותפת. יש לציין שגם בשטח העלייה הדבר תורם לתוספת עלייה, במיוחד במסגרת הפעולה הזאת.

אנו מבינים את החשיבות המיוחדת לנושא של אופי המשתכנים ודרך חייהם המיוחדת. אני רוצה לציין שלאחרונה החלו הקריות הדתיות לנוע אל ערייתות, ונוסף על נתיבות וקריית-מלאכי והשכונות החדשות במזרח-ירושלים נבנות עתה קריות בצפת, ואני מקווה שזה יהיה גם בערייתות נוספות.

חברי כנסת, לראשונה מאז קום המדינה הכין משרד השיכון תכנית לפיתוח השיכון למיעוטים. התכ-נית מהווה חלק מתכנית פיתוח השיכון לאוכלוסיה הישראלית בכללותה. התכנית מיועדת להבטחת דיוור לתוספת אוכלוסיית המיעוטים ולשיפור תנאי המגורים של חלקי אוכלוסיה המתגוררים כיום בתנאים תת-סטנדרטיים. התכנית כבר אושרה על-ידי ועדת מנכ"לים מיוחדת בהשתתפות יועץ ראש הממשלה, משרד הפנים ומינהל מקרקעי ישראל. אני רוצה לציין שהיום אושרה התכנית בוועדת השרים המיוחדת לפי-תוח שיכון, וגם היא, כמו התכנית הכללית, תופעל כבר החל בשנת התקציב הקרובה, ומימושה יובטח בתוך התקציב שהוגש במסגרת השיכון לאישור הכ-נסת.

אוכלוסיית המיעוטים, ובעיקר זו המתגוררת בכפרים, שונה במאפיינים מספר מהאוכלוסיה היהודית, דבר המחייב התאמת תכניות שיכון לסוג אוכלוסיה זה. תכנית השיכון למיעוטים נועדה לסייע לקבוצות השו-נות, תוך התחשבות מירבית בדרישות ובנוהגים השו-נים של מגורים אלה.

כרשות, כבוד היושב-ראש, הקטעים שאני מקצר אפשר יהיה אחר כך להכניס לפרוטוקול, ואת תמצית הדברים אמסור לחברי הכנסת.

חברי הכנסת, כפי שהנכם רואים, תכניות הסיוע הושתחו על עקרונות בסיסיים מספר שנועדו לממש בצו-רה טובה יותר את יעדי של משרד השיכון, ולהבטיח כי אמצעי יוקצו במידה אופטימאלית ולמנוע עיוותים בהקצאת הסיוע. אנו דואגים בכל התכניות לסגור את הפרצות, שלא-זכאים לא יקבלו את הדירות של אלה שזכאים. אנחנו לוחמים בעניין זה, אבל לדאבוננו עדיין יש מסתננים דרך הסדקים.

כפי שאמרת, מחיר הדירה נקבע באופן אובייק-טיבי על-פי העלות הריאלית של הבנייה. לפיכך נק-

ג' סיון תשל"ה (13 מאי 1975)
— סקירות שר השיכון והשר לקליטת העלייה על פעולות משרדיהם (עופר, ארבל-אלמוזלינו, אולמרט, ג. כהן, שוסטק) —

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני עובר עכשיו לפרק שהוא אולי הנעים ביותר בסקירה שלי, השטח של ההתיישבות וההתנחלות.

יושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
נעים לשמוע זאת מפיו.

אהוד אולמרט (הליכוד):
העובדה שזה הפרק הנעים ביותר אצלך, זה טוב.

שר-השיכון א. עופר:

הצד הזה של הבית מלא הצעות לסדר-היום בקשר להתנחלות, כמעט כל שבוע יש הצעה בנושא זה. אני עצמי לא הייתי ער לעניין עד שהתחלתי לטפל בו והתברר לי שאחרי התוספת שקיבלתם בבחירות כל מה שהצלחתם לעשות הוא שני ישובים, שני ישובים בלבד מעבר לקו-הירוק.

(קריאה: אתה חלש בספירה, אתה חלש במא-תמאטיקה.)

(קריאה: תעמידו במבחן את אלה הרוצים להת-נחל לא על בסיס מפלגתי, אלא שזה יהיה עניין ממ-לכתי ולא עסק מפלגתי.)

יפה. אני טוען שאין שום יחס בין הדיבורים של הצד הזה של הבית ובין המעשים.

(קריאה: זה תלוי באפשרויות שאתם נותנים.)

בשנת 1974 אישרה ועדת השירות את הפיכת אגף שירותי בנייה בהתיישבות שבמשרד השיכון ליחידת סמך.

(חברת-הכנסת ג. כהן קוראת קרי-את-ביניים)

תקשיבי.

גאולה כהן (הליכוד):

אני רואה מה אתה עושה.

שר-השיכון א. עופר:

תקשיבי, תראי מה חסר — התנחלויות או מתנח-לים.

תפקידי המינהל לבנייה כפרית וישובים חדשים הם להעניק שירותי בנייה בהתיישבות, כשהם מסועפים לזרועות של פרוגראמה, תכנון, ביצוע ופיקוח על המערכת הכוללת של הבנייה והפיתוח בהתיישבות. המינהל עוסק גם בבנייה והשלמה בישובים החדשים ברמת-הגולן, בבקעת-הירדן, בגוש-עציון, כנגב ובע-רבה ובפיתחת-רפית.

במסגרת התכנית להרחבת בתים במושבים נמצאות בבנייה עתה כ-1,300 יחידות דיור המיועדות להשלמת "התכנית להרחבת בתים במושבים", הגדלת הישובים הקיימים, מילוי חלקות ריקות, קליטת בנים והקמת בתים לבעלי-מקצוע במושבים ובמרכזים אזוריים.

זהו המקום לספר לחברי הכנסת, בלשון פשוטה של מספרים ועובדות, את המפעל האדיר של התנח-לויות חדשות ובניית ישובים חדשים, מפעל שלא זוכה להערכה הנכונה, אולי משום שהוא נבלע בוויכוח השולי והלא-חשוב עם קבוצות מתנחלים, הרוצות לכפות את דעתן על הממשלה ועל הסדר התקין במ-דינה. —

גאולה כהן (הליכוד):

בגלל זה שאתה חושב שהוויכוח לא חשוב ושו-לי — — —

אליעזר שושטק (הליכוד):
אתה מדבר במלים שוליות.

גאולה כהן (הליכוד):
אתה יכול לשמוע גם אותנו.

שר-השיכון א. עופר:

— בשנת התקציב 1974 השקענו בישובים הח-דשים כ-300 מיליון לירות. באמצעות תקציב זה בוצ-עה בניית 800 יחידות דיור חדשות וכן בוצעו עבודות פיתוח והכשרת שטח ותשתית נרחבות, בניית מיק-לוט ומיתקני בטחון בהתאם לדרישות מוסדות צה"ל. הבנייה ברובה התייחסה לביסוסם של הישובים הח-דשים ברמת-הגולן, בגוש-עציון, בבקעה ובפיתחת-רפית. במסגרת התכנית הוחל בבניית הישובים החדשים הב-אים: אלעזר בגוש-עציון, אוגדה בפיתחת-רפית, פצאל בבקעת-הירדן.

בישובים הקיימים יש, להערכתי, מקום לקליטת 700 משפחות נוספות, ואני מבקש שתביאו אותן. כולנו רוצים ב-700 משפחות אלה, שבשבילן יש כבר תש-זית למגורים ויחידות משק.

גאולה כהן (הליכוד):

אנחנו רוצים יותר.

שר-השיכון א. עופר:

לפי הצעת התקציב לשנת 1975 אנו מתכוונים לב-נות בישובים החדשים כ-1,250 יחידות דיור חדשות. כן נעסוק בעבודות פיתוח ובניית מיקלוט ומיתקני בטחון. הבנייה מתייחסת לביסוס ישובים חדשים ולב-ניית ישובים חדשים.

כדי להוכיח את תנופת הבנייה של הממשלה הזאת אפרט לפניכם את תכניתנו בנושא זה: שלושה מר-זוזים עירוניים — בגליל, בערבה ובבקעת-הירדן; שני מושבים — אליעד ברמת-הגולן ונחל-סיני בצפון סיני; כפר תעשייה ברמת-הגולן; שלושה קיבוצים — איזורח גילגל בבקעת-הירדן, גשור ברמת-הגולן וה-קמת סוכות בפיתחת-רפית. בינתיים סוכם על התחלת הקמת שישה ישובים נוספים ב-1975 — מושב אחד ברמת-הגולן, מושב בבקעת-הירדן, מושב בפיתחת-רפית, קיבוץ בערבה, מושב ברצועת-עזה ומושב חדש בגליל.

יושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

מה היא הערבה?

שר-השיכון א. עופר:

האם את רוצה שאציג כאן מפות?

גאולה כהן (הליכוד):

מה על אופייה?

שר-השיכון א. עופר:

חברי הכנסת, משרד השיכון הכין תכנית פיתוח לי-שובים הכפריים ובהתיישבות החדשה. התכנית מקבילה לתכנית פיתוח השיכון בבנייה העירונית ולתכנית השי-כון למיעוטים. התכנית מקיפה את כל תחומי הצרכים

— סקירות שר השיכון והשר לקליטת העלייה על פעולות משרדיהם (עופר, ג. כהן, בן-פורת, רוזן) —

נע יצירת מרכזים כאלה, יביא לביובו המשאבים ולהקטנת הסיכוי להתנחלות שרשית בארצנו. בבחינת תפסת מרובה — לא תפסת.

תכנית פיתוח השיכון מלווה במערכת סיוע המ"כונת לעידוד היישוב באזורים אלו. כאמור, שיטת הסיוע שנקבעה נותנת את חופש הבחירה של אזור המגורים בידי המשתכן. כל זכאי קובע את סוג הפתרון הרצוי לו, אם בדירה חדשה, אם מיד שנייה ואם בצורת השתכנות אחרת. אולם בשיטת הסיוע טמון העידוד וההכוונה לאזורי-הפיתוח.

בכל אלה אין די. הסיוע הכלכלי אינו בא במקום הדחף לביצוע מטרות לאומיות. ללא התעוררות והתייחסות של העם ובעיקר של הנוער לביצוע המשימה הלאומית של יישוב הארץ לא יוגשם הרעיון ולא יושג היעד.

התכנית שעלינו לבצע, ספק אם היה לה תקדים בהקיף ובמורכבות מאז שנותיה הראשונות של המדינה, עת קלטנו עלייה המונית. אני קורא מעל במה זו לעם היהודי בארץ ובתפוצות להירתם לביצוע התכנית ליישוב אזורי-הפיתוח של הארץ.

כבוד היושב-ראש, גם אחרי הרצאתי הארוכה והמקוצרת לא נגעתי בנושאים רבים הקשורים לפעולתו המורכבת של משרד השיכון. אני מקווה שיימצאו ודאי הזדמנויות במרוצת מושב הכנסת, לרבות בתשובה להצעות לסדר-היום, להביא את הדברים האלה לפני הציבור. אני רואה זכות גדולה להביע מעל דוכן זה מלות הערכה לעוסקים במלאכה חשובה זו, לכל אלה הפועלים באתרי הבנייה ובבתי-החרושת לחמרי בנייה, לקבלנים לסוגיהם, לחברות השיכון והבנייה, למהנדסים ולאדריכלים למתכננים, לעובדי החברות שבאחריות למשרד, ואחרונים אחרונים לעובדי המשרד, אלה הנושאים בעול הכבד ואשר להם מגעת ברכה מיוחדת, חושבני שאביע רגשות כל חלקי הבית הזה בשלחי ברכה ותודה לכל העוסקים במלאכה החשובה של הבטחת קורת-גג נאותה לאזרחי ישראל ובניין חבלי ארץ נושבים.

היו"ר מ. בן-פורת :

חברי הכנסת, נשמע עתה, לפני הדיון המשולב, סקירה נוספת, של השר לקליטת העלייה. רשות הדיבור לשר לקליטת העלייה.

השר לקליטת העלייה ש. רוזן :

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני כחצי שנה הופעתי לפניכם בסקירה על פעולות משרדי. בדבריי אמרתי כי עם ישראל ויהודי התפוצות קיבלו בהתרגשות ובתהוומות רוח את הבשורה שנתפרסמה עליידי נשיא ארצות-הברית והסנאטור ג'קסון בדבר קבלת "תיקון-ג'קסון". הבעתי את התקווה שעל-פי הסכם זה יסירו שלטונות ברית-המועצות את ההגבלות, ייפסקו ההתנכלויות ליהודים למבקשים לעלות לארץ ותורשה עליה של כ-60,000 יהודים לשנה. לצערי, הגבירו שלטונות ברית-המועצות במשך חצי-השנה הזו את ההתנכלויות כלפי היהודים וצימצמו במידה ניכרת את מספר רשיונות היציאה. ההתנכלות מצערת זו, שהשפעתה ניכרת בעלייה הפוחתת מברית-המועצות,

של האוכלוסיה ביישובים המטופלים, בנייה חדשה לתוספת אוכלוסיה, שיקום מגורים לאוכלוסיה הקיימת, תשתית הנדסית ליישובים, מוסדות ציבור לאוכלוסיות היישובים. התכנית מבוססת על החלטות הממשלה ביחס ליישובים החדשים. התכנית תואמת את מדיניות פיזור האוכלוסיה במגזר הכפרי היהודי, תוך דגש מיוחד בחיזור וזק היישובים הקיימים והקמת יישובים חדשים שהממשלה החליטה ותחליט עליהם. התכנית המפורטת תתבצע כל שנה בהתאם לקווים המנחים ובהתאם למדיניות התקציב השנתית. גם תכנית זו אושרה היום עליידי ועדת השרים לפיתוח השיכון.

רבותי חברי הכנסת, בשנים האחרונות מסתמנת מגמה ברורה של ניתוק תלות הבנייה והסיוע ממקור מימון אחד על-ידי שילוב הולך וגובר של מקורות מימון שונים לביצוע תכניות השיכון הציבורי.

מההיקף הכולל של תכניות בסך 8 מיליארד לירות ימומנו כ-25% כבר השנה מכספי משתכנים, אמיסיות ובנקים. למימון תכנית גדולה זו של בנייה, פיתוח וסיוע יזדקק משרד השיכון בשנת התקציב שאנחנו מדברים עליה לכ-5.3 מיליארד לירות, שמתוכן כ-1.1 מיליארד יגויסו ממקורות שמחוץ לתקציב המדינה. מימון זה יאפשר הפעלת 30,000 דירות חדשות לפי הפירוט שאמסור בוועדת הכספים של הכנסת, ויתן אפילו שירות להפעלת בנייה נוספת של כ-4,000 יחידות למקרה שהמצב במשק יחייב זאת.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, תכליתו של מפעל השיכון, שאנו עיקריו רק פרסתי לפניכם, הוא בניין הארץ לרווחתם של תושביה. מטרות גיאוגרפיות, לטיית, חברתיות, אקולוגיות וכלכליות מכוונות אותנו להאזין את פיתוח ההתיישבות העירונית והכפרית וההתנחלות באזורים מרוחקים מאזור רצועת החוף. באזור רצועת החוף יושם עיקר הדגש לפתרון בעיות של הגרים בצפיפות ובדיור תת-תקני. במסגרת זו תופעל תכנית לשיקום שכונות ויינתן סיוע לפתרון בעיות הדיור של משפחות הגרות בתנאים קשים. אולם העדיפות לאספקת מגורים לתוספת משקי הבית תינתן, כאמור, לאזורים אחרים.

תכנית פיתוח השיכון מציבה לפני העם בישראל אתגר ליישוב הארץ במסגרות עירוניות וכפריות. בראש וראשונה עלינו להרחיב ולחזק את אחיזתנו בירושלים רבת — —

נאולה כהן (הליכוד) :

למה הופסקה הבנייה בעיר העתיקה ?

שר-השיכון א. עופר :

— להגדיל את היישוב היהודי בגליל ולהמשיך במפעל ההתיישבותי וההתנחלותי בערבה, ברמת-הגולן, בבקעת-הירדן ובפיתחת-רפית. ההתיישבות וההתנחלות באזורים אלה צריכים להתבצע לפי תכנית ברורה ומחושבת מראש.

התכנית שהצגתי בנויה על עקרונות ריכוז המאגץ של משאבי כוח-אדם והמשאבים הכלכליים בפיתוח מקיף של אזורים מוגדרים, בהם ישולבו חלקי האוכלוסיה השונים במרקמים יישוביים, שבהם ניתן לפתח מסגרות תרבותיות וכלכליות לחיי קהילה תקינים ומלאים. פיזור המאגץ על פני שטחים נרחבים ימ-

30% מהנוער בחוץ-לארץ מקבל או קיבל חינוך יהודי כלשהו. לעומת זאת 70% מעולי המערב קיבלו חינוך יהודי כלשהו בחוץ-לארץ. יש בכך כדי להדגיש את החשיבות שבהרחבת רשתות החינוך היהודי להגדלת פוטנציאל העלייה.

לאחרונה החלה הנהלת הסוכנות היהודית לעשות להפעלת הקהילות היהודיות במערב למען יארגנו בעצ' מן את העלייה בקרב בני קהילתן וישתתפו באחריות לעלייה.

כן עלינו לפעול בקרב 200,000 האזרחים הישראלים הגרים בנכר. בימים אלה הוגשו מסקנות הוועדה שמונ' תה עלידי יושב-ראש הנהלת הסוכנות ועלידי, ברא' שות חבר-הכנסת עדי יפה. המלצותיה של הוועדה מצביעות על דרכי הפעולה היוזמות אשר, אני תקווה, יעודדו שובם של ישראלים הגרים בחוץ-לארץ. הווע' דה שקלה את ההשלכות השונות של מתן סיוע לאז' רחי הארץ החוזרים ארצה להשתקעות-קבע, בתקווה שיקל את חבלי הקליטה הראשונים שלהם בארץ.

בן-ציון קשת (הליכוד):

מי צריך לאשר את מסקנות הוועדה?

השר לקליטת העלייה ש. רוזן:

יושב-ראש הנהלת הסוכנות והשר לקליטת העלייה. ואישרנו את המסקנות.

חברי כנסת נכבדים, אין להתעלם מן העובדה שבשנתיים שחלפו נעשו תנאי הקליטה קשים יותר, הבעיות גברו ואנו חייבים לנצל תקופה חולפת זו של צימצום בעלייה להערכה מחודשת ולשיפור תהליכי הק' ליטה. אנו חייבים לעקור עיוותים שנוצרו במערכת במשך השנים, להעמיק את הטיפול בעולה ולשפרו. למשל, אחת הבעיות המרכזיות בתקופת גיאות בעלייה היא שעובדי הקליטה לא הגיעו די לביתו של העולה בגלל העדר כוח-אדם מספיק, אלא המתינו לו במשר' דיהם. הצימצום בעלייה מחייב להוציא את עובדי הק' ליטה אל השדה, אל בתי העולים כדי לקיים מגע הדוק יותר עם העולים, לבדוק את התקדמות קליטתם בתחומים השונים — דיור, תעסוקה, חינוך, ילדים, בריאות בעיות כלכליות וכדומה —, לגלות בעיות בעו' דן באיבן ולסייע לפתרונן. אין ספק כי תנאי הק' ליטה בארץ, כמו מצב היהודים בגולה והמצב הפולי' טי בטחוני של המדינה, הם גורמים כבדי-משקל בשי' קולי היהודי לעלות. תנאי קליטה משופרים הם המפתח להגברת היקפי העלייה מכל הארצות, מהמזרח ומ' המערב.

בשנתיים אחרונות אלה היה מחסור חריף בדיור הן למשפחות והן לקשישים ולצעירים יחידים. על אף הקשיים לא נשאר עולה אחד ללא קורת-גג. במשך התקופה הנ"ל נאלצנו לשכור כ-9,000 דירות בשוק הפרטי ולמסור אותן למשפחות באופן ארעי עד אשר יהיו לנו דירות של קבע. עוד היום נמצאות כ-5,500 משפחות בדירות אלה. עם זאת עלינו לזכור כי פינינו כ-2,000 משפחות מהדירות המושכרות והעברנו אותן לדירות-קבע. רוב רובן של הדירות השכורות נמצאו באזור המרכז, ולכן שיעור העולים שהופנו לאזורי-הפיתוח קטן לעומת העבר. 3,000 קשישים, זוגות וי' חידים שוהים בדיור ארעי במעונות, בבתי-מלון ואצל

מחייבת את כולנו להמשיך לפעול ולהיאבק באמצעים גלויים ובדיפלומאטיה שקטה כדי ששלטונות ברית-המועצות יתנו ליהודים את הזכות האלמנטרית של שיבה למולדתם.

עד היום הגיעו אלינו יותר מ-100,000 עולים מברית-המועצות. תרומתם לפיתוחה ולשיגשוגה של הארץ היתה גדולה ומשמעותית. רוב רובם של העולים הגי' עו אלינו מהאזורים שסיפחה ברית-המועצות לאחר מל' חמת העולם השנייה או מהרפובליקות הדרומיות. זאת אומרת, מגרוזיה ומאזור בוכארה. בשנה האחרונה הת' חילו להגיע לראשונה במספרים משמעותיים עולים מעדה נפלאה נוספת, הלא הם היהודים ההרריים מקאו' קאז. אני מאחל להם תהליך קליטה קלה. אנו מצדנו עושים ונעשה את הפעולות הדרושות להבטיח את השתרשותם בארץ.

כד-בבד אל לנו לשכוח את אחינו הכלואים בסוריה. אנו חייבים להמשיך במאבק למענם כדי שתיפסקנה פעולות הדיכוי נגדם ויתנתן להם הזכות לעלות אר' צה. שונה המצב ביתר מדינות תבל, והכוונה ליהודי התפוצות של מערב-אירופה ושל אמריקה הצפונית והדרומית שבהן אין איש מונע בעד עלייתם של יהו' דים לארץ. לצערי חל בשנים האחרונות צימצום בע' לייה מארצות אלה. לעומת יותר מ-20,000 עליים אשר הגיעו בשנת 1970 באו בשנת 1974 פחות מ-10,000 עולים מארצות אלה. לצערנו חלה הקטנה בעלייה מכל אחת מיבשות העלייה העיקריות — מערב-אירופה, צפון-אמריקה, אסיה ואפריקה, ולראשונה בשנת 1974 חל צימצום אפילו בעלייה מדרום-אמריקה.

למותר לעמוד על המשמעות והחשיבות של העלייה לפיתוחה ולחיזוקה של מדינת ישראל, כיוון שבכך אין לנו ספק. ברם המצב מחייב את כולנו למאמץ-יתר כדי להגביר את ההכרה בצורך והרצון לעלות. המ' דינה והמסודות הצינניים חייבים להרחיב את הכלים הקיימים, לשכללם וליצור כלים חדשים כדי להגביר ולהרחיב את החינוך היהודי בחוץ-לארץ ולהעמיק את התודעה הצינונית, בעיקר בקרב הנוער, במטרה ליצור מוטיבציה חיובית כלפי העם והמדינה, אשר תבוא לידי ביטוי בעלייתם של בני-הנוער לארץ בשנים הבאות.

בימים אלה מתגבשות תכניות להבאת אלפי בני-נוער ארצה לתקופות קצובות. מתארגנות קבוצות של בעלי-מקצוע המתנדבים לבוא בשעת-חירום. מוקמות פנימיות שבהן ילמד נוער יהודי באווירה ישראלית, בתקווה שימצא את הקרקע כדי להכות שרשים בארץ. האוניברסיטאות מרחיבות את מסגרותיהן כדי לקלוט נוער יהודי שבא לשנת לימודים אחת בארץ. סטרי-דנטים אלה משלמים שכר לימוד מלא במטבע-חוץ ואינם תופסים מקומות המיועדים לאזרחי המדינה. מנסיון השנים האחרונות אנו למדים כי 70% מן העו' לים שבאו מהמערב ביקרו בעבר בארץ, וכן חלק מש' מעו' מהנוער שבא לתקופה קצובה באחת מהמסגרות המאורגנות לא חזר לארצו אלא משתקע בישראל. אלה ששהו בארץ הם עיקר העתודה לעלייה בשנים הבאות, ועד עלייתם הם יכולים לתפקד בקרב הקהי' לות בארצותיהם כאוכלוסייה שעתל הזהות היהודית לחוקה. לפי אומדנים שונים שנעשו, רק כ-20% עד

לעומת כ-2,000 עולים אקדמאים ששהו בארץ יותר משלושה חודשים וטרם סודרו בעבודה בינואר 1974, היו באפריל 1975 רק כשליש ממספר זה ששהו בארץ יותר משלושה חודשים וטרם סודרו בעבודה. למרות ההאטה בפעילות המשקית בענפים מספר וחששות מכיסי אבטלה עלי לציין את העובדה שקיים ביקוש במשק לעובדים אקדמאים ולא-אקדמאים, ומרבית העולים מסתדרים בתעסוקה הולמת, תוך תקופה סבירה לאחר עלייתם.

לפני כחצי-שנה התחלנו בנסיון חדש של פתיחת מרכזי קליטה מיוחדים למהנדסים. סוג זה של מרכזי קליטה אינו רק אולפן ללימוד העברית אלא גם מרכז להשתלמות מקצועית. נסיון זה הצליח והבטיח את השתלבותם המהירה של העולים בעבודה ובחיים בארץ. כעת נייחד יותר מרכזי קליטה לבעלי משלח-יד ספציפיים ונארגנם בצורה דומה. בימים אלה הוחלט על פתיחת שני מרכזי קליטה ראשונים שיועדו ללא-אקדמאים. מרכזי קליטה אלה יפתחו בערי-פיתוח, אחד בצפון ואחד בנגב, בתקווה שלאחר סיום הליכי מודים והכרת הישוב יחליטו העולים להתחלב בחיי עיר-הפיתוח.

בתכניות משרדי לשנת 1975/76 הושמו שני דגשים: האחד בפעולות קליטה בתעסוקה והשני בקליטה חברתית. בשנה האחרונה נקטה הממשלה פעולות מספר כדי להקטין את תעסוקת-היתר במשק. חובב להדגיש כי במידה שיווצרו כיסי אבטלה, חיוני יהיה לגלות מירב הגמישות על-מנת להימנע מכך שהעולים יהיו הסובלים העיקריים מקשיי התעסוקה. אנחנו נפיל את כל האמצעים העומדים לרשותנו כדי למנוע סבל מיותר זה מהעולים, בתקווה שההסתדרות תשתף אתנו פעולה בתחום זה.

יש חשיבות רבה לשיתוף פעולה בכמה שטחים, ואלה הם: 1. הגמשת תנאי קבלה של עולים במקצועות אקדמיים לעבודה, במיוחד מהנדסים; 2. מניעת פיטורים שרירותיים של עולים ומציאת תעסוקה אלטרנטיבית בשביל אלה שאין מנוס מלפטרם בגלל תנאים אובייקטיביים, תוך הגמשת העקרון של נכנס אחרון יוצא ראשון.

בתחום הקליטה החברתית נמשך התהליך של הסרת המחיצות בין העולים לבין האוכלוסייה הוותיקה בקצב איטי. עיקר הקשרים החברתיים של העולים הם בתוך קבוצות עולים הבאים מארץ מוצאם. מחצית מהעולים הנמצאים בארץ כבר שנתיים וטרם נפגשו במסגרת חברתית משותפת עם ישראלים ותיקים. אין אפשרות לכפות מפגשים חברתיים על הוותיק או על העולה. קשיי הקליטה החברתית מחד גיסא וההכרה בחשיבותו של תחום זה בקליטה לשיפור תהליך השתלבותם של העולים בישראל מאידך גיסא הם שהביאו להחלטה לנקוט צעדים חדשים ורציניים ביותר בנושא הקליטה החברתית. כל זה בא לידי ביטוי בכך שהדגש העיקרי והגידול הראלי היחידי בתקציב משרדי המונח לפניכם הוא בתחום הקליטה החברתית. ואולם לא הסכומים הכספיים הם החשובים כי אם המערכת האנושית שתפעילם — זו הכוללת עובדי המשרד, מתנדבים, אירגונים ומוסדות, אשר צריכים להירתם יחד לפעולות בתחום הקליטה החברתית והתרבותית.

קרובים, בהעדר דירות קטנות שבהן ניתן לשכנם קבע. כדי לפתור בעיה זו התחלנו בבניית 1,500 יחידות דור דיוור קטנות בהוסטלים מיוחדים. 1,500 יחידות דיוור נוספות נמצאות בשלבי תכנון. בנייתן של דירות אלה תיגמר תוך השנתיים הקרובות. גם לצעירים יחידים לא נתנו עד כה פתרונות דיוור הולמים והצטמצם מלאי הדירות המחולקות. גם בתחום זה פעלנו להגדיל את מספר הדירות המחולקות ובחודשים הקרובים תורגש הקלה. אך פתרון זה אינו מניח את הדעת וחלק מהמקומות בהוסטלים יועדו ליחידים צעירים.

עם זאת יש לציין שבתום שנה בארץ כ-77% מהעולים נמצאים בדיוור-קבע ובתום שלוש שנים בארץ שיעור זה גדל ל-95%. שביעות רצונם של העולים מתנאי הדיוור, מישוב המגורים ומגודל הדירה — גבוהה.

בתחום התעסוקה הושטנו סיוע בשנתיים האחרונות לקליטת 17,500 מפרנסים עולים. מסתבר שיותר ממחצית העולים שניתוספו למעגל העבודה נעזרו בקרנות הסיוע השונות של המשרד לקליטה בתעסוקה. 20% מהעולים שעבדו בחוץ-לארץ הם בעלי משלח-יד מהחייבים השכלה אקדמית ו-20% נוספים הם בעלי משלח-יד המחייבים השכלה על-תיכונית, לעומת 6% ו-12% בהתאמה בקרב האוכלוסייה היהודית בארץ. עובדה זו נתנה את אותותיה ובמשך רוב התקופה היה קושי הולך וגובר במציאת פתרונות תעסוקה הולמים בשביל עולים אלה. נוסף על בעיה זאת, המתבטאת בכך שהביקוש לעובדים במקצועות האקדמיים אינו גדל באותו קצב שבו גדל ההיצע, שיעקרו מקרב העולים. קיים קושי נוסף והוא מורגש במיוחד בקרב העולים המגיעים מברית-המועצות. קושי זה מקורו בשוני בדרך יישומם של מקצועות שונים בארץ בהשוואה לחוץ-לארץ. הוא נובע מתנאי משק, אקלים, חברה, השכלה ומסורת עבודה שונים. ניתן להתגבר על כך באמצעות עזרה זמנית בהעסקת העולה, משמע לאפשר תקופת לימוד במקום העבודה, עד שהעולה מתרגל לעבודה בהתאם לנדרש כאן. עבר זמן עד אשר למדנו למיין את מקצועות העולים מברית-המועצות כדי להתאימם למקומות עבודה בהתאם לכישוריהם ולתפקידיהם בארץ מוצאם.

במקרה שלא נמצא שימוש למקצועו של העולה בארץ, או שאין ביקוש למקצועו, ניתנת גם האפשרות לקבל השלמה מקצועית, ובמקרה הקיצוני — לר-כוש מקצוע חדש באמצעות קורסים שונים להסבה מקצועית. בשנה שחלפה אורגנו יותר מ-100 קורסים להשתלמות ולהסבה מקצועית ובהם השתתפו כ-3,300 עולים.

מהמעקב אחרי קליטת העולים אנו למדים שכ-תוצאה מהקשיים שצינינו לעיל התארכה בשנה האחרונה תקופת השתלבות העולה בתעסוקה. בקרב עולים שבשנת תשל"ד מלאה שנה להשבותם בארץ עדיין חיפשו עבודה 15%, לעומת 10% בקרב העולים שמלאה להם שנה בארץ בשנת תשל"ג. לעומת זאת לא חל שינוי אצל עולים שמלאו להם שנתיים ושלוש שנים בארץ, ושיעור מחפשי עבודה בקירובם הוא 8% ו-6% בהתאמה.

במספרים מוחלטים היתה ירידה במספר העולים מחפשי עבודה ובמיוחד בקרב העולים האקדמאים.

התקציב הבאה אנו מתכוונים להקטין את מספר המשפחות הנמצאות בדירות מושכרות במידה משמעותית, בתנאי כמובן — ואני קורא לשר השיכון — שמשרד השיכון יעמוד בהתחייבויותיו ויסקס מדי חודש לפחות 1,000 דירות גמורות למטרות קליטה, ואמינם אני תקווה שיעמוד בהתחייבויותיו. הוא אמנם לא מקשיב.

שר-השיכון א. עופר:
אני מקשיב.

השר לקליטת העלייה ש. רוון:

פתרון הקבע של העולים בדיוור ייקבע, במידת האפשר, בהתחשב בסיכויי התעסוקה והקליטה החברתית תוך התחשבות בשיקולים מתחום המדיניות של פיזור האוכלוסיה. עלי לציין כאן שבחמש השנים האחרונות תרמו העולים כמחצית התוספת והגידול באוכלוסית עירורת-הפיתוח.

כמו כן הוחלט בימים אלה להעניק לעולים קשיים שים סובסידיה של 85% משכר הדירה עד לתיקרה של 400 לירות לבודד ו-500 לירות לזוג, עד אשר יימצא שכל פתרון דיור של קבע, אם הם שוכרים דירה לעצמם.

החלטה זו תקל על הקשישים ונוכל להעביר חלק ניכר מהם, הנמצאים בבתי-מלון שנשכרו בשבילים, לדירות שהם ישכרו לעצמם כרצונם, עד אשר ייבנו ההוסטלים שהזכרתי בתחילת דברי. כן תוארך תקופת הזכאות לפתרון הדיור לעולה היחיד משלוש שנים לחמש שנים, ובמשך תקופה זו הוא יוכל ליהנות מסובסידיה לשכר דירה.

6. בתכניות הפיתוח של המשק היתה התחשבות במבנה המקצועי של העולים ובמיוחד בחלקם היחסי הגדול של בעלי המקצועות האקדמיים. תימשך השתתפות הממשלה במימון השקעות במפעלים העתידיים לקוטע עובדים אקדמיים, באמצעות הקרנות שהופעלו כבר השנה. למטרה זו ייתן עידוד מיוחד ליזמות לפיתוח המדע השימושי ולהרחבת תעשיות ושירותים עתירי ידע. כאן ברצוני להדגיש את התרומה הנכבדה של העלייה לפיתוח המשק, בשנים האחרונות תרמו העולים כ-40% מהגידול בכוח העבודה במשק וכ-60% מתוספת כוח העבודה בענף התעשייה. כ-90% מהרופאים הצטרפו לסגל הרפואי של קופת-החולים הכללית הם עולים חדשים. שלושה רבעים מהרופאים בנגב הם עולים.

7. בדיבד עם התאמת המשק למבנה התעסוקתי של העולים יורחבו המסגרות המסייעות לקליטת עולים בתעסוקה, עליידי אירגון קורסים ותכניות, במקומות העבודה, להכשרה ולהסבה מקצועית שתסייע להכשר את העולים לתנאי המשק הישראלי. הקרן לקליטה במדע תמשיך לפעול ליצירת מסגרות ופרויקטים מדעיים לקליטת מדענים במחקר ובפיתוח.

8. כדי לעודד עליית המעמד הבינוני יימשכו ההסדרים של מתן אשראי בתנאים נוחים לעולים המבקשים להקים עסקים. היקף האשראי ותנאיו ייקבעו בהתאם לסוג העסק, גודל ההשקעה והעצמית של

אנו הולכים בכיוון של הרחבת הקליטה החברתית והעמקתה, כי היא המפתח להשתרשות העולה בארץ. שביעות הרצון של העולים מן החיים החברתיים היא מעטה בהשוואה לשביעות הרצון בתחומי קליטה אחרי. רצוננו גלילנו בשנה האחרונה אף סימני נסיגה מסוימים בתחום הרגשת העולה בתחום הקליטה החברתית.

חברי הכנסת הנכבדים, הגברת העלייה עליידי קליטה כלכלית וחברתית נאותה של העולים חייבת להיות מטרה מרכזית של מדיניות הממשלה, וכדי להשיג מטרה זו קבענו כמה פעולות מרכזיות, המפורטות להלן והמוצאות ביטוי בהצעת התקציב.

1. תוגברנה הפעולות הישירות לקליטה חברתית בריכוזי העולים; תורחבנה פעולות ועדי הקליטה שאורגנו על-ידי הרשויות המקומיות, הכוללים נציגים של הרשות המוניציפאלית, מועצת הפועלים, אירגונים וולונטאריים ומתנדבים. מתנדבים מהתנועה הקיבוצית וחיילות מארגונים, ביחד עם עובדים קהילתיים וסוציאליים, ועדי בית וועדי שכונה בריכוזי העולים, במגמה שפעילות מוגברת של העולים בניהול החיים היומיומיים בשכונה תהדק את הקשרים עם שכניהם הוותיקים ותסיר מחיצות שנוצרו בין הוותיקים לבין העולים. עם זאת תיעשינה פעולות הסברה ופעולות אירגוניות לחינוך של תודעת הקליטה בקרב הוותיקים, אגב שימת דגש מיוחד בהסברה והגברתה של תודעת הקליטה בקרב הדור הצעיר.

2. ייעשה לפישוט ההליכים של הסיוע הניתן לעולים, האחדת סוגי הסיוע ומתן הסיוע לעולה באמצעות הבנקים, צימצום מספר הטפסים, והעיקר — עליידי הרחבת רשת הלשכות המיוחדות לריכוז הטיפול בעולים. בלשכות אלה ירכזו תחת קורת-גג אחת כל הגורמים העיקריים המגישים שירותים לעולים. עד עתה נפתחו חמש לשכות והן פועלות בנתניה, באשדוד, בנצרת, בחיפה ובבאר-שבע, ואנחנו עומדים לפתוח עוד חמש עד שבע לשכות כאלה. בחודש הקרוב יפתח הטרימינל החדש בנמל-התעופה בן-גוריון, ובו יתקבלו העולים בתנאים טובים, באווירה נעימה ובתהליכי עבודה משופרים.

3. יועמק הטיפול בעולים והוא יהיה יותר אינדיבידואלי ואינטנסיבי. העובדים של משרד הקליטה ושל מוסדות קליטה האחרים יקבלו הדרכה בשיטות עבודה חדשות. כפי שאמרתי בתחילת דברי, ייצאו העובדים ממשרדיהם בתים ולמקומות העבודה של העולים.

4. המשרד כבר התחיל להיערך לטיפול בעולה המגויס לצה"ל באופן אידיבידואלי, ויושט הסיוע הדרוש כדי לפתור את בעיותיו הכלכליות ולהקל על משפחתו בעת העדרו מהבית. כן יובטח מינימום ידע עות בעברית לפני שירותו בצה"ל.

5. יובטח דיור לעולים שיגיעו במשך השנה ולעולים שהגיעו בשנים קודמות וטרם קיבלו דיור קבע. בשנה הקרובה נעביר כ-3,000 משפחות מהדירות המושכרות לדירות-קבע, לעומת כ-2,000 משפחות שהועברו בשנה התקציבית שהסתיימה. ייתכן שנצטרך עדיין להשתמש בפתרון ארעי זה, אך עד סוף שנת

חבורת כ"ז, ישיבה קע"ב

— סקירות שר השיכון והשר לקליטת העלייה על פעולות משרדיהם (רוזן); (דיון) (בן-פורת, מודעי) —

וחברתית נאותה ל-140,000 העולים הזכאים עדיין לטיפול, לנו, ואנו מתכננים את התשתית והאמצעים הדרושים לקליטת 60,000 עולים בשנה על אף השפל בעלייה.

לכן, רבותי חברי הכנסת, אני קורא מעל במה זו לאחינו בבית-המועצות שימשיכו במאבקם על זכות העלייה לארץ-ישראל. אנו, יחד עם כל עם ישראל, נעמוד לימינם במאבקם. לאלה הזוכים לצאת מברית-המועצות, ולשאר אחינו בתפוצות הגולה, אני קורא להם לשים קץ לנדודי אלפיים שנות גלות ולראות במדינת ישראל את התחנה האחרונה. לאלה שיבואו נכונים אתגרים אישיים ולאומיים כבירים. תהיה להם הזכות ההיסטורית ליטול חלק בבניין החברה והתרבות הישראלית המתחדשות ובהבטחת שלום לארץ. תהליך קיבוץ הגלויות עודנו בראשיתו, ואנו כולנו מצווים על דבקות במשימה: לא רק שמירה על הקיים, אלא בעיקר ביסוס והגברת הקיים, עת שאנו תומכים ביסודות החלשים באזורי-הפיתוח ובשכבות העם אשר טרם נקלטו בתוכנו ומחוקים אותם. תמונה רות אלה לא יהיה לאל ידינו לבצע בכוחות עצמנו. בלי בד. לשם כך זקוקים אנו לרעבות עולים מדי שנה.

מעל במה זו שלוחה קריאתי לכם, אורחי המדינה, לקבל את העולים החדשים כאחים. מעשיכם וגישתכם יקבעו במידה רבה אם אמנם יכתבו העולים לקרוביהם וידידיהם הנותרים בחוץ-לארץ: "הגענו הביתה, הצטרפנו אלינו".

בטוחני כי אם אנו, משרד הקליטה ומוסדות הקליטה, נעשה את הכל לשיפור תנאי הקליטה ותהליכיה והחברה הישראלית תפתח לבה ותעניק הרגשת בית לעולי, לים, תגדל העלייה כמה מונים ונוכה להגשמת החזון הציוני של קיבוץ רוב העם היהודי במדינתו.

דיון

או במלואם והעובדה שבונים שם לאט מוסברת בכך שבכל המקומות בונים לאט, ובאפירה לאט יותר, בגלל ריחוקה ומסיבות אחרות. סתם ולא פירש מה הן הסיבות האחרות. אבל ממילא דבריו, גם הגלויים, אינם עומדים במבחן המציאות.

מה הם הכספים, חברי הכנסת, שהוקצו לאורפירה? בהצעת התקציב שאושרה כאן, הצעת התקציב לשנת 1974, עמ' 190, נאמר: "תכנית 1973 כללה בנייתן של 2,339 יחידות דיור [באזורי-פיתוח, בהשקעה של כ-80,000 לירות לחידה], מהן 200 באופירה". לפני שלושה שבועות ביקרה ועדת הכלכלה באופירה, ומה שאנחנו ראינו שם הוא 40 דירות מושלמות ועוד התחלות של כמה עשרות דירות. גם ראש מינהל מרחב-שלמה סיפר לנו על הפיגורים ועל דחיות ארץ-יין. מדוע אם כן, אדוני השר, אתה מתרחק מהאמת שיש לה ביטוי בתקציב: 200 יחידות דיור ל-1973? — "מסיבות אחרות", אמרת ואנחנו יודעים לקרוא. אנחנו קוראים את תקציב 1975, זה שהבאת לפנינו עכשיו. גם שם יש סעיף על בנייה באזורי-פיתוח. הפעם: 3,000 יחידות דיור. הכל חופף את תקציב 1974; אלא שנעלמו שני סעיפים: קריית-ארבע ואופירה.

העולה ובהתחשב באזור הגיאוגרפי, אגב עידוד עסקים באזורי-הפיתוח.

9. חשיבות מיוחדת תיחס לעידוד העלייה של סטודנטים, תלמידים ובני ישיבות. לעומת ההקטנה של כ-40% במספר העולים בשנה שעברה לעומת השנה הקודמת חל צימצום מועט, יחסית, במספר הסטודנטים והתלמידים שבטיפול מינהל הסטודנטים והתלמידים. אנו נמשיך לתת סיוע כלכלי ועזרה בשיכון לסטודנטים העולים במוסדות להשכלה גבוהה, ביישובות ובבתי-ספר תיכוניים. יושם דגש מיוחד בהפניית סטודנטים עולים למגמות מקצועיות שבהן קיים מחסור בכוח-אדם, כגון הנדסאים, טכנאים, מורים ועובדי סעד וסיעוד.

10. לעולים עובדים בגיל 55 ומעלה הובטחה פגסיה מינימאלית, במסגרת תכנית גימלאות מיוחדת, גם אם לא צברו עשר שנות ותק בעבודה בארץ. כמו כן מובטחת לעולים קשישים קיצבה מיוחדת באמצעות הביטוח הלאומי.

כנסת נכבדה, העולם המערבי נמצא בתקופה של משברים כלכליים וחברתיים, בתקופה שבה האלימות הפוליטית תופסת בארצות רבות את מקומם של התהליכים הדמוקרטיים. במסגרת זו מאיימת על היהודים סכנה של טמיעה דתית ותרבותית מחד גיסא והתגברות האנטישמיות, המקבלת עידוד ומימון ממדינות ערב, מאידך גיסא. זו העת לאחינו בתפוצות המערב לעצור לרגע קט ולעשות את חשבון נפשם האישי והלאומי. וייתכן כי דווקא היום, יותר מכל זמן בעבר, יגיעו רבים מהם למסקנה כי זה הרגע לכרוך שוב את גורלם בגורל העם היושב בציון.

אנו מצדנו נעשה הכל כדי להשלים את פתרונות הדיור והתעסוקה וליצור תנאים לקליטה מאטרית

היו"ר מ. בן-פורת:

אנחנו נפתח עכשיו בדיון על סקירות שני השרים גם יחד: שר השיכון והשר לקליטת העלייה. רשות הדיבור לחבר-הכנסת מודעי, ואחריו לחברת-הכנסת ארבל-אלמולינו.

יצחק מודעי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני שמח על שנפל בגורלי לברך את חברי-הכנסת שר-השיכון מר עופר על נאום התקציב הראשון שלו, ובהזדמנות זו אברך גם את כבוד השר רוזן על נאום התקציב שלו ואאחל לשני השרים שיראו ברכה והצלחה בעמלם כי רב הוא.

אדוני היושב-ראש, פתגם ערבי אומר: שאל על-אודות הדייר קודם שתשאל על-אודות הדיירה. ואני אומר: שאל על השר קודם שתאחז בוחן את התקציבו. וכוונתי לשר שאמר לפני שלושה-ארבעה ימים, ב"יומן השבוע" של "שידורי ישראל", כי "אופירה איננה ארץ מולדת". הוא גם אמר, בניגוד להודעות ראש הממשלה כמה ימים לפני כן, ש"אין החלטת ממשלה על עיר באופירה". אבל תמור מכל מה שאמר כבוד שר השיכון הוא: "כל הכספים שהוקצבו לאופירה הוצי"

— סקירות שר השיכון והשר לקליטת העלייה על פעולות משרדיהם (דיון) (מודעי, הורביץ, אמיר, קשת) —

דבר הזה בעולם? והתוצאה מכך: אי-אפשר לזוג משפחה, אדם עובד תקועים כמו מסמר בלי ראש. אתה לא מסוגל להזין אותם, כי הם לא מסוגלים להשתעבד עוד פעם לכל חייהם לעוד משכנתה על-ידי החלפת דירה. גם פיזור אוכלוסיה לא היה יוצר בעיות. לא היית צריך תכניות-חומש לא-טובות כאלה, אבל את זה אני צריך עדיין להוכיח בדבריי.

מחירי דירות: זו אסטרונומיה, והמספרים כאן על מחירי הדירות לא היו נכונים, כי הם היו חלקיים. מה זה סוף 1974, תחילת 1975? משרד השיכון קם עם השר הזה? ב-1973, 1974 המספרים שונים לחלוטין. וב-1975? הלוואי, אדוני השר, ולא תתבדה, אבל 1975 עדיין לפנינו. ב-1973 ו-1974 הוכפל מדד יוקר המחיה. מדד יוקר הבנייה עלה פי שלושה ומחירי הדיירות עלו פי ארבעה ופי חמישה. בדקתי דירות באזורים מתחילת 1973 עד השאי של 1974: אגדות של מספרים. אדוני השר, מדברים על דירות בנות שלושה חדרים ב-300,000 ו-400,000 לירות; לא באזורי-פיתוח אבל גם לא בלב תל-אביב. אתה אומר שהעלייה היא רק בכמה עשרות אחוזים. האם תמיד במדינת ישראל עלתה 300,000 לירות דירה בת שלושה חדרים? ולא די-רת פאר, מדובר בבנייה פרטית סטאנדארטית.

(חבר הכנסת י. ז. אמיר קורא קריאת-אמת ביניים)

נכון ואני עוד אגיע לזה.

אולי כבוד השר יכול להסביר לנו איך קונים דירה לא ב-300,000 לירות אלא ב-140,000 לירות, כא-שר צריכים לשלם רק 60,000 לירות, וזה במקרה של נקודות גבוהות ביותר? 60,000 לירות, כאשר שכר המי-נימום הוא 1,400 לירות והנזטו — 1,200 לירות; חמש שנים כל השכר להשקעה בדירה?

יעקב זאק אמיר (המערך):
שכר מינימום 1,900 לירות בינואר 1975.

יצחק מודעי (הליכוד):
אני מדבר על מחירי 1974. הנתונים שלי כולם הם על 1974 וכל ההשוואות מתייחסות ל-1974. תבדוק את מספרי, כי אני טורח לבדוק אותם. ואם לא חמש שנים, ואם ארבע שנים? האם יש לך הרבה תומכים, הרבה מצביעים שלך שיכולים ארבע שנים ללכת בעירום, בחוסר כל, בלי מזון ולשלם מקדמה על חשבון דירה?

יעקב זאק אמיר (המערך):
יש לי הרבה תומכים שרוצים — — — מעשירים כמור, כדי לחזק אותם.

יצחק מודעי (הליכוד):
קודם כל אני מודה לך על הקומפלימנט. אני לא רואה בזה שום עלבון להיות עשיר — — —

יעקב זאק אמיר (המערך):
אני שכיר.

בן-ציון קשת (הליכוד):
אתה מוציא ספרים אישיים על חשבונך, יש לך כסף, יש לך כנראה תומכים עשירים.

אדוני השר, יכולה להיות לך השקפה מדינית כאשר תהיה, אבל קצת גילוי-לב, קצת אומץ-לב, חא-מר לנו: אני, שר השיכון, אינני חושב שיש לבנות באופירה ובקריית-ארבע גם אם הממשלה סבורה כך, ולכן אינני מאפשר או אינני מעודד בנייה שם. שר השיכון, אינני בטוח שאתה יכול לעשות שימוש בתק-ציב זה ליישום תפיסותיך המדיניות כפי שהסברתי, או תפיסותיך החברתיות כפי שאני אסביר עוד מעט.

יגאל הורביץ (הליכוד):
עובדה שהוא יכול.

יצחק מודעי (הליכוד):
אבל אני צריך לומר — ולא הייתי מחייך כל כך — שמול ההחלטות הזאת והתקיפות הזאת בת-פיסה הפוליטית והחברתית המיושמת יש עירפול ובילבול, גם אירגוני וגם טכני, ועל כל פנים אין שום חדשנות שאני לפחות, בכל הענווה, ציפיתי לה ממך.

חברי הכנסת, אנחנו מדברים על משק הבנייה: 9 מיליארד לירות ב-1974 — 15% מהתוצר הלאומי, 10% מכוח-האדם במדינת ישראל. אנחנו מדברים על משק שיש לו השפעה על נקודות רגישות בחיים החברתיים שלנו, על הפער החברתי, על רמת החיים. יש לו השפעה אדירה על כלל המשק, על העלייה, על הבטחון. ומה מציע לנו שר חדש, צעיר, רענן ובקי בנושא זה? — תקציב רוטיני, עם חידוש בצורת תכ-נית-חומש שעוד נראה מה מסתתר בתוכה, אבל לא פתרונות יסוד לבעיה. היכן הצעה, בכל הכבוד, על משרד בנייה במקום הבילבול הזה והחלוקה הזאת בין מאה ואחת רשויות? שר שיכון שחושב שזה טוב, שזה גורם לביובוז, קם ומפנה את מקומו, כי הוא עומד בראש מערכת הבנייה. וכבוד השר, אתה יודע כמה סירבול, אתה יודע כמה הצאות מיותרות, אתה יודע אילו עיכובים חמורים נגרמים. כאשר דיברת על תכנית-החומש הצבעת על ידיעתך זו. אמרת: דרו-שים תיקונים תחקיקתיים. מדוע? מפני שידעת שעם מקרקעי ישראל במשרד החקלאות לא תוכל לקדם את תכנית-החומש לשיכון, וצדקת. אבל יש עוד תחומים בעוד משרדים שמהווים אבני-נגף בקידום נושא השיכון. אתה מדלג על גביהם בדיון בתקציב של 1975. נושא כמו בנייה להשכרה פטרת במחירי-? אתה — שהמלצת על תכנית כאלה כאשר עמדת בראש חברת בנייה וחפשת דרכים לקבל תכנית כאלה מן הממשלה? מה פירוש הדבר — אין? זה לא עומד במבחן המ-ציאות? זה עומד ועומד. כל דירה הנבנית כיום בכ-נייה ציבורית אתה מסבסד ישירות ובעקיפין — דירה של 70 מ"ר, שמחירה 140,000 לירות, אם אין זה כבר מספר היסטורי — ב-100,000 לירות, ב-80,000 לירות. בסכום כזה או בסכומים ממנו יכולת להניע בעלי הון לבנות בנייה להשכרה. ואני לא צריך לומר מה טמון בדבר הזה, חוץ מחסכון בתקציב והמדינה.

מה פירוש הדבר? — אורח ישראלי, משפחה יש-ראלית משתעבדת מרגע שזוג נכנס לחופה וקידושין. האם אתה מקל עליהם במשכנתאות? אתה משעבד אותם 20 שנה במקום ל-5. חוסכים כל חייהם, בשביל מה? — להגיע לארבעה כתלים, לשמונה כתלים, או לשניים-עשר כתלים למשפחה עם ילדים? איפה נשמע

חבורת כ"ז, ישיבה ק"ב

— סקירות שר השיכון והשר לקליטת העלייה על פעולות משרדיהם (דין) (מודעי, הורבין, קרגמן, אברמוב, עופר) —

נתפרסמו בעתונים רבים ומוסיפים להתפרסם. אלה הן דירות לאזרחים — מכריזה המודעה של משרד השיכון על עמוד שלם. אני רוצה לומר לכם, חברי הכנסת, שאני התקשיתי להבין את המסר בהודעות אלה. הנקודות? חיפשתי מה הם הנקודות המגייסות. ראיתי חבורת אחת — היה זה סוג אחד של זכויות לפי נקודות; וחבורת אחרת נתנה סוג אחר, שני הם לזוגות צעירים. הנקודה מדבר על זוגות צעירים. על משפחות המצויות במצוקת דיור אין שום נקודה. יש כנראה דפיקה על השולחן. הפלא ופלא. אינני קורא מעל בימת הכנסת, חלילה, למישהו הנזקק ביותר לדיור, שהוא ידפוק על שולחנו של מישהו. אבל מה היא הדרך? כל פעם שבחכמת טלוויזיה מישוהו זרק שיקוצים במשרד השיכון, הוא קיבל פתאום דיור. הנה, יש בידי מודעה; אינני מבין מה הן הזכויות. ואם אני לא מבין, כחבר הכנסת, אולי השר יוכל להסביר, אבל אין זה מספיק. יש להניח כי דרושים הסברים הרבה יותר יסודיים מההסברים שמודעה זו נותנת.

יש גם ניצול לרעה של זכויות האזרח. כמה זוגות צעירים מכרו את דירותיהם. אני יודע עכשיו את השיטה: מחיר צמוד למחיר שוק. ההבדל הוא רק במשכנתאות, באורך המשכנתאה, בתנאי המשכנתאה. אני מכיר את השיטה הזאת, אבל מה על כל העשרות והמאות בעבר? יש לי פה מכתב של שר האוצר שהוא אומר, גם היום, אחרי התיקון: "הזוגות הצעירים חותמים על סעיף בחוזה האוסר מכירת דירתם לפני תום חמש שנים מתאריך הרכישה, כפוף לתנאים מסויימים". מי קובע את התנאים "המסויימים"? איך יודעים "מסויימים" מה הם? לזה קוראים ביורוקרטיה מיועלת, עד הסוף, כותבים את כל הכללים ואחר כך "יכונו". יש גם ניצול לרעה של זכויות.

הוא הדין גם בהטבות דיור. באזורי-פיתוח, נדמה לי שהעניין עכשיו די מוסדר. מפעלי חסכון — זו פרשה שעוד נצטרך לעמוד עליה.

וכאן הערות מספר לתקציב המספרי: הוצאות תיכנון — 112 מיליון לירות, מחצית התקציב הרגיל. מחצית מכל התקציב הרגיל בסעיף ששמו "הוצאות תיכנון". כמובן יאמרו לנו כי השנה מתכננים לחמש או שבע שנים ובשנה הבאה יאמרו לנו כי מתכננים לעוד חמש או שבע שנים. אם אני אהיה כאן, אדוני השר, אני מקבל על עצמי להשגיח אישית על הסעיף הזה, לבדוק אותו, ולראות מה יקרה או.

שר-השיכון א. עופר:

יש מבקר המדינה.

יצחק מודעי (הליכוד):

מבקר המדינה מבקר אם ההוצאה נעשית על-פי התקציב. אני שואל אם ראוי להקדיש מחצית מהתקציב הרגיל לתיכנון. זו שאלתי.

בנייה ציבורית — זו רעה חולה. התייווך של "שיכון עובדים" ו"שיכון ופיתוח", הלא אלה הם קומיסיונרים בסדר-הכל. אין הם בונים את העיקר. את העיקר בונים "סולל בונה", "רובינשטיין", "שקד" ודומיהם. אלה הם רק קומיסיונרים, העובדים לפי שיטת ה"קוסט-פלוס". במשרד הבטחון לצרכי בטחון אין קומיסיונרים;

יצחק מודעי (הליכוד):

רבותי חברי הכנסת, המצב עוד הרבה הרבה יותר חמור מזה.

(חברי הכנסת י. ז. אמיר קורא קריאת ביניים)

יגאל הורביץ (הליכוד):

שפירא הנציג שלך — 10,000 לירות ל"ישיבה".

ישראל קרגמן (המערך):

אולי אתה קאפיטאליסט — — —

יגאל הורביץ (הליכוד):

אין לי הכספים שלך.

ישראל קרגמן (המערך):

חברי-הכנסת הורביץ, לא הבנת אותי.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

חברי-הכנסת הורביץ, אם לקרא קריאות-ביניים, צריך להפנות אותן לנואם ולא לחברי-הכנסת קרגמן. זכות הדיבור עדיין לחברי-הכנסת מודעי.

יצחק מודעי (הליכוד):

חברי הכנסת האמידים והפרולטארים באשר הם, הנושא שלנו הוא שיכון והבעיות הן כבדות לא רק לפרולטארים, אפילו לאמידים. הנושא הזה אינו נפתר בכך שמדביקים תווים זה על זה. הבעיה היא בעיה ממלכתית ממדרגה ראשונה, אחריות ממשלתית ממדרגה ראשונה, אחריות מיניסטריאלית כבדה שעליה אנחנו עומדים כאן בדיון על התקציב. אבל, חברי הכנסת, מה שמדאיג אותי בדרך הטיפול של שר השיכון החדש — שבתחילת דברי ברכתיו אותו — הוא מה שנראה לי כמגמה סמויה, אבל החלטית, והמגמה הזאת היא הלאמת משק הבנייה, הלאמה שנוצרה מעצמה, כיוון שהבנייה הציבורית הולכת ועולה באחוזיה. וזה קרה מאוקטובר 1974 כאשר התחלות הבנייה הציבורית, לראשונה בהיסטוריה של מדינת ישראל, עברו את התחלות הבנייה הפרטית; וזה צפוי בתכנית-החמש בהחרפה רבתי, כי הציפיות שם הן ששני שלישים יהיו בנייה ציבורית, אם אינני טועה, ושליש בנייה פרטית. כל מי שיודע להעביר עקומה יראה את המגמה הזאת בביור. משק שהיה משק פרטי במדינת ישראל — והוא איננו היחיד — משק שהיה באופיו פרטי, גם הוא הולך ומולאם, כי הבנייה הציבורית עצמה היא 50% של משרד השיכון גם היום לפי תכנית-החומש.

כך שאני עדיין תוהה בעצם לאן מוביל שר השיכון את משרד השיכון. לפוליטיזאציה? להלאמה? לפתרונות משניים? לפתרונות טכניים? לפתרונות אירגוניים? אני לא מוצא אף לא אחד מהאחרונים. אני, למשל, לא רואה שום שיפור בסחבת. אדוני השר, תנסה להירשם ל"עמיגור" או ל"פרוות" ותקבל שם תשובות ששערותיך תיסמרנה. כשכא מועד המסירה אומרים: עכשיו — עוד חצי שנה. חצי שנה לפני זה אומרים: נעמוד בומן. והסחבת הזאת. אנשים הורסים את סדרי חייהם כדי להגיע אל המנוחה והנחלה שהם כיון להם משרד השיכון. על זכויות כבר אינני רוצה לדבר בכלל. מפרסמים את זכויות האזרח. בבקשה, זכור יות האזרח. עמודים כאלה, שמחירים 20,000 לירות,

-- סקירות שר השיכון והשר לקליטת העלייה על פעולות משרדיהם (דיון) (מודעי, עופר, אברמוב, ארבל-אלמולינו) --

חבר-הכנסת עופר למשרד השיכון תננה מעוף לפעולות המשרד, וזאת בזכות הדינאמיות המאפיינת אותו, בזכות הידע הרב שרכש בתפקידיו הקודמים ובהיותו מנהל חברת "שיכון עובדים" של ההסתדרות, כאשר למד את ענייני השיכון הן מבחינת הבעיות החברתיות המתלוות לנושא השיכון והן מבחינת מקצועית.

אני רוצה לקוות שבתקופת כהונתך כשר השיכון ילק ויצטמצם הפער בין התיכונן לבין הביצוע ונוכל בעתיד הקרוב להתגבר על מצוקת הדיור ולספק דיור נאות לכל אלה הזקוקים לכך, ותרבה בנקודות חן של התיישבות והתנחלות באזורי הארץ השונים.

חובה נעימה היא לי לברך את שר הקליטה על הדברים שהשמיע בעניין קליטת העלייה ובכל הקשור בפעולות משרדו.

מאחר שהוחלט על דיון משולב בשני המשרדים האלה, אשתדל להתייחס בדברי לשני הנושאים.

סקירת שר השיכון על פעולות משרדו המוצאות את ביטוין בתקציב שהוגש לכנסת בשנת 1975 מבטא את אופיה ומהותה של מדינת ישראל כמדינה הרואה בקליטת העלייה משימה לאומית ומדינה המטילה על עצמה, גם בעתות של מצוקה כספית, להמשיך בהגשמת מדיניות סוציאלית והקצאת המשאבים הכספיים הדרושים לפתרון מצוקת הפרט בתחום הדיור.

אפשר לציין בסיפוק שעל אף גרזן הקיצוצים שהונהג על תקציבי המשרדים השונים כתוצאה מהצורך להקדיש את האמצעים הדרושים לבטחון המדינה, לא נעזב במשרד השיכון, הסכומים המיועדים למשרד השיכון מהווים 27.4% מההוצאות המיועדות לשירותי חברה, לעומת 26.2% בשנת 1974 ו-23% בשנת 1973.

איכלוס ופיתוח אזורי הארץ תלוי בראש וראשונה בשני גורמים: בהבטחת תעסוקה ובהבטחת שיוך לאוכלוסייה. וכאשר אני מדברת על שיוך אני מתכוונת גם להקמתם של אותם המוסדות הדרושים להבטחת השירותים והפעילות הקהילתית. בתיאום נאות בין שני גורמי יסוד אלה ובהליכתם במקביל מותנות הצלחת הישוב והתפתחותו הן מבחינה משקית והן מבחינה חברתית.

יש לציין בצער כי בלחץ גלי העלייה בשנים עברו לא תמיד פעלנו בהתאם לקווים אלה. לא אחת הוקמו ישובים ללא הבטחת מקורות תעסוקה והוקמו מפעלי תעשייה כאשר לא נמצא כוח-האדם המתאים להפעלתן התקינה. פער זה גרם למשברים חמורים, לעזיבת המקום, לתיסכול ומרידות שאת אותותיהם אנו מרגישים עדיין היום, במיוחד באזורי-פיתוח.

יש ללמוד משגיאות העבר ומוטלת עלינו החובה לתקן פגמים אלה בעוד מועד, וזוהי משימה המוטלת על משרד השיכון, מצד אחד, ועל משרד המסחר והתעשייה, מצד שני.

פעילות משרד השיכון נראית לעין לחיוב או לשלילה, יש להצטער על שאמצעי התקשורת מבליטים רק את הצללים ומתעלמים מהישג הגדול, ובכך הם עושים עוול למדינה ולחברה גם יחד. קשה להבין מדוע הטלווי-

זיה במשרד השיכון בהיקף של מיליארדים לצרכי שיוך יש קבלני-על -- חברות השיכון. כך זה נקרא בבנייה הציבורית.

הערות מספר לתכנית-החומש. השר הסביר שתכנית-החומש איננה לחמש שנים אלא לשש-שבע-שמונה שנים, ככל שנוכל לעמוד בזה. וזה נכון. תכנית מותר לה שתהיה גמישה. מטרתה -- פיזור האוכלוסייה, והשר הסביר זאת. הוא לא הסביר, למרות השאלות שנשאלו, מדוע זה נעשה ללא תשתית, ללא תקציב, בתקופה של קימוצים וקיצוצים. מדוע זה נעשה מבלי לקצין בתהליכים אדמיניסטרטיביים, אלא זה עובר דרך כל האפיקים של התהליכים הביורוקרטיים של משרד הפנים, של העיריות, של המועצות המקומיות, דרך כל הלאברניט הזה. פעם זרמו שם אמצעים קטנים; עכשיו יזרמו אמצעים גדולים.

מה פירוש אמצעים גדולים? -- התקציב הרגיל של משרד השיכון בשנת 1975 הוא פי שלושה מזה של 1974. 74 מיליון לירות עלה ל-220 מיליון לירות. תקציב הפיתוח גדל ב-60% -- מ-2.3 מיליארד לירות ל-3.7 מיליארד לירות. הגילגול במפעלי השיכון גדל בכמעט 60% -- מ-2.4 מיליארד לירות ל-3.4 מיליארד לירות. אבל לא זאת באתי לספר לשר, זאת הוא יודע היטב. התקציב הלאומי הכולל להשקעות ב-1975 הוא 6.4 מיליארד לירות לעומת 4.5 מיליארד לירות ב-1974. זהו גידול של 40%, אבל גידול ריאלי של 5% בלבד. 5% אלה הם תוצאה מכך שהגידול הריאלי של תקציב משרד השיכון הוא כמעט 20%; בעוד שהגידול הריאלי של כל תקציב הפיתוח הארצי האחר הוא בקושי 2%. מה פירוש הדבר? -- עם כל ההכרה בצורך שמדינת ישראל, בהשפעתו של שר השיכון כי רבה בממשלה, תקדיש את מיטב משאבי הפיתוח שלה לבנות דירות, הרי זה בא במקום לפתח את התשתית התעשייתית, שממנה בסופו של דבר ייווצרו שוכני הדירות הללו.

אינני מזלזל בנושא הבנייה והשיכון, אבל הנושאים הללו מצריכים, לדאבוני, רפורמה לא פחות ראדיקלית מזה הדרושה במסים הישירים והעקיפים. אני אומר בצער שהשר הנוכחי -- שהוא ודאי בעל נסיון, ודאי בעל תבונה, ודאי בעל מרץ -- הוא, לדאבוני, צמוד יתר על המידה לתפיסות פוליטיות, לדוגמות חברתיות חריגות. אני חושש שממנו ומממשלת המערך, שהוא חבר בה, לא תבוא גאולה.

ישראל-השיכון א. עופר:
ממשלת ישראל.

יגחק מודעי (הליכוד):
דייקתי בלשוני. לא תבוא גאולה גם בנושא חשוב ורגיש זה.

היו"ר ש. ז. אברמוב:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת ארבל-אלמולינו, ואחר-כך לחבר-הכנסת שינמן.

יושנה ארבל-אלמולינו (המערך):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, ברצוני למלא חובה נעימה ולברך את שר-השיכון אברהם עופר על הסקירה הראשונה על פעולות משרדו. כניסתו של

חוברת כ"ז, ישיבה קצ"ב

— סקירות שר השיכון והשר לקליטת העלייה על פעולות משרדיהם (דיון) (ארבליאלמוזלינו, קשת, אמיר) —

אדוני היושב־ראש, איכלוסם של הגליל ושל עיי־רות־הפיתוח מחייב הבטחת תמריצים ותנאים מיוחדים הן לעולים החדשים והן לוותיקים שיחליטו לבוא ולהתיישב שם. התמריץ הראשון צריך להיות בתחום השיכון. בלי דיור נאות בתנאים יותר טובים ושונים ממרכז הארץ אין סיכוי להצליח במשימה. לא ייתכן שהמחליט להשתכן בגליל יהא נאלץ לשלם מחיר יותר גבוה בכמה רבבות לירות על דירתו, כתוצאה מהצורך בבנייה בטחונות המהווה כ-40% ממחיר הדירה. נתקלנו בבעיה זו בדיונים שקיימה ועדת העבודה על הנצב בקריית־שמונה ומעלות. כל תכנית הנרקמת לאיכלוס מעלות בתושבים ותיקים עלולה להתפזר על סלע זה. אין להטיל בשום פנים ואופן את ההוצאות הגוספות הכרוכות בבנייה הבטחונות על שכמו של המשתכן. לדעתי חייב משרד השיכון לשאת בהוצאה זו. בעיה זו קיימת לגבי קריית־שמונה, מעלות, בית־שאן וכל הישובים האחרים הנמצאים בקו העימות. בנושא זה דרושה החלטה ברורה וחד־משמעית, אדוני שר השיכון, על־ידיך ועל־ידי משרדך.

את אזורי־הפיתוח לא נאכלס ולא נצליח להפנות אליהם אוכלוסיה ממרכז הארץ, על־מנת שתתיישב בא־זורים אלה, אם לא יינתנו תמריצים משמעותיים. יש להבטיח שירותי חינוך נאותים ובעלי רמה, שירותים רפואיים, הקלות במסים בצורה משמעותית יותר, ובמ־יוחד הקלות ותנאים מיוחדים בתחום הדיור.

כבוד היושב־ראש, התקציב העומד לרשות משרד השיכון מאפשר לו לתת תשובה מניחה את הדעת בשלושה תחומי פעולה: דיור לעולים, שיכון לזוגות צעירים והבטחת בית נאות למתגוררים במשכנות עוני בתנאי צפיפות ובדיור פגום. בשנים עברו התרעמתי לא אחת על כך שמשרד השיכון מפגר בבנייה המ־יעדת לצרכי קליטת עולים וכתוצאה מכך הצטבר פי־גור; כדי לפתור את בעיית המחסור בדיירות נאלצו המשרדים לשכן עולים באופן ארעי בדיירות שכורות לרוב במרכז הארץ, וכן האריכו את תקופת שהותם של העולים במרכזי קליטה. הייתי שמחה אילו גם השנה, על אף הבנייה המתוכננת, היה מתהווה פיגור, כי זה היה ביטוי לעלייה גדולה הנורמת לארץ. לדא־בני הגדול, התחזית לעלייה איננה מבשרת טובות. למ־רות זאת קיים היום פיגור של כ-10,000 יחידות דיור לעולים. יש לנצל את התקופה הזאת להקטנת הפיגור ולחיסולו ועם זה להתכונן לקליטתה של העלייה שבוא תבוא. בטוחותי שכולנו היינו מעדיפים פיגור זמני במתן דיור לעולים מאשר עודף דירות המחכה לעולים.

אחת הפעולות שמדינת ישראל יכולה להתברך בהן ושמידנות אחרות לא העזו להעמיס על עצמן היא המשימה לסייע לזוג הצעיר לפתור את בעיות הדיור שלו על־ידי משכנתה בלתי־צמודה בסכומים גדולים ובתנאים נוחים לרכישת דירה, הן על־ידי הלוואה בתנאים נוחים לרכישת דירה מיד שנייה, והן על־ידי מתן דירה בשכירות נוחה.

הפתרונות הקונסטרוקטיביים שניתנו פתרו את בע־יית מצוקת הדיור של רבבות זוגות צעירים, אך עדיין יש אלפי זוגות צעירים שלא יכלו להגיע לקו־ר־ת־ג מאחר שכל הפתרונות המוצעים להם הם מעבר ליכולתם, דבר המחייב אותם למצוא פתרונות

זיה מקרינה ומבליטה רק את שכונות העוני, את המ־צוקה והניווט של משפחות המתגוררות במבנים רעו־עים, ומתעלמת לחלוטין מאלפי השיכונים שצצו כפ־ט־ריות בכל חלקי הארץ ובהם מתגוררים עולים חדשים, זוגות צעירים ורבבות מפוני משכנות עוני. בלי להתעלם מהחסר בתחום השיכון אנחנו יכולים לציין בסיפוק שמבחינת היקף הבנייה למגורים במסגרת תקציבי הממשלה צועדת ישראל במקום ראשון בעולם.

כשם שחייבים אנו להעריך את היש אסור לנו להתעלם מהחסר, והביטוי לחסר הוא מיעוט הישובים בגליל ודלילות האוכלוסין בישובים הקיימים, הו־ר־תיקים והחדשים. מציאות עגומה זו היא תוצאה של חוסר יתכנון וחוסר דאגה מתמדת לפיזור האוכלוסיה בהתאם לצרכים הלאומיים, החברתיים והבטחוניים, דבר שמצא את ביטויו הן בריכוז מופרז של העלייה ברצועת החוף והן בהעדר פעולה מתוכננת להבטחת תמריצים לילידי הארץ וותיקיה להשתכן באזורי־הספר ובישובים החדשים שהוקמו.

יש לברך על כך שבפעם הראשונה הגיש שר השי־כון תכנית־חומש שזכתה לאישור הממשלה. התווכח־נו על היעדים ועל התפרוסת בהתאם לאזורי הארץ השונים, רצינו שיושם יותר דגש בהתחלות בנייה, בא־חווים יותר גבוהים, בגליל, בנגב ובירושלים ופחות במרכז הארץ. נפלה ההכרעה, והלוואי שמשרד השיכון יוכל להגשים אותה הלכה למעשה. כולנו, חברי־הכנסת מודע, חייבים לסייע בלילי הביצוע. אם תי־דרש חקיקה, חייבים ליוזם אותה ולדאוג לאישורה. אינני מבינה מה קורה: כאשר אין תכניות יוצאים בדברי ביקורת ושואלים מדוע אין תכניות, מדוע הממשלה איננה מתכננת; וכאשר יש תכנית — גם כן לא מרו־צים. אפשר לבקר את התכנית, אבל אי־אפשר להתעלם מן העובדה שבפעם הראשונה הוגשה תכנית־חומש. אי־נני מבינה את הגישה הזאת.

כוי־ציון קשת (הליכוד):

כאשר תשבי באופוזיציה — תביני.

יעקב זיאק אמיר (המערך):

את הנימוק הזה אנחנו מקבלים.

שושנה ארבליאלמוזלינו (המערך):

איכלוס הגליל, שהוא צו השעה הן מבחינה לא־מית והן מבחינה בטחונות, מותנה במידה מכרעת במשרד השיכון. כי לא ייתכן איכלוס ללא הגדלת האוכלוסיה בקצב מהיר בערים ובמושבות ובהתייש־בות לסוגיה השונים. עקתם של תושבי עיירות הגליל ויישובי־הספר הנמצאים בקו האש על בדידותם וה־צורך הדחוף בהגדלת האוכלוסיה שם, בחיזוקו ופי־תוחו של חבל־ארץ זה — זעקה זו מצאה הד ונכונות להיחלץ לפעולה הן בממשלה והן בכנסת. יש לקוות שכל הגורמים המטפלים בבעיות יישובו ופיתוחו של הגליל יעשו את כל הדרוש בקצב מזורז להכפלת הישוב הי־הודי בחבל־ארץ זה תוך העשור הקרוב. להגשמת מטרה זו, שחשיבותה איננה מוטלת בספק, הכרחי שיתמנה מתאם או שתוקם רשות מיוחדת שתפעל בסמכות הממ־שלה לביצוע תכנית איכלוס ופיתוח הגליל, המאושרת על־ידי הממשלה בתיאום עם המשרדים הנוגעים ב־בר.

בים וידידים, עם מרכאות ובלי מרכאות, מיותר להסביר לבית זה מה משמעות הדבר. אין צורך כאן להסביר את הערך וההשפעה של נוכחות ישובים ומתיישבים באזורים השונים בעת דיונים והכרעות על גבולות ועל שירותים מפות. רמת-הגולן תהיה חלק אינטגרלי ממדינת ישראל לא רק בזכות נצחונם של המזוהרים של צה"ל אלא בעיקר בזכות עקשנותם של המתיישבים והמתנחלים אשר ממשיכים את המסורת החלוצית המפוארת של כיבוש שממה ובניין ישובים פורחים.

יש לציין כי כלולים בהכנית המוצעת של משרד השיכון סכומים לביסוס הישובים הקיימים והמשך פעולות ההתנחלות ברמות-הגולן, בבקעת-הירדן, ברצועת עזה, בפיתחת-רפיח, בקריית-ארבע ובאפירה — אף כי כבוד השר לא נקב בשנה, אינני יודעת משום מה, אולי מפני שאיננה בתחום המולדת —

(חברת הכנסת א. אולמרט קורא קריאת-ביניים)

אל תעזור לי.

— אני סבורה שהסכומים שהוקצבו אינם מספיקים לצרכים ההדופים. לביסוס והרחבת ההתנחלויות באזורים המוצעים יש להגדיל את הסכומים ולהאיץ את קצב הבנייה. אינני משלימה עם כך שאין תכניות להתנחלות ביהודה ובשומרון. אני מתפללה שלא מוזכרת התכנית, שאושרה עליידי הממשלה, להקמת מגורים במעלה-אדומים. אני רוצה לקוות שזוהי השמטה טכנית ולא ביטוי לאי-רצונם של אלה שעליהם הוטל הביצוע.

הופעתו לשמוע את דבריו של שר השיכון בתכנית "יומן השבוע" ששודרה בשבת בראדיו בעניין הבנייה באפירה. דבריו, כבוד השר, על חוסר הצורך בהקמת ישוב עירוני באפירה מנוגדים להחלטת הממשלה ועומדים בסתירה להכרזות של ראש הממשלה אשר ביקר באפירה לפני שבועיים, נפגש עם המתיישבים והודיע להם על הקמת מרכז עירוני באפירה, על הקמת 500 יחידות דיור, ופיזור את הערפל שהיה קיים ואשר נתקלה בו ועדת העבודה של הכנסת כאשר ביקרה לפני כחודש במקום ונפגשה עם המתיישבים. אמנם הסתמכת על המסע של משה רבנו, אך יש לי רושם שלא בכלל מקבל את תורתו של משה רבנו. פיתוחה של אפירה והקמת ישוב עירוני גדל ומתפתח שם הם צורך חיוני לבטחונה של מדינת ישראל ולהבטחת השיט החפשי ביסוסו. על משרד השיכון מוטלת החובה לפעול במלוא המרץ כדי שהתחייבות ראש הממשלה תקויים במלואה.

ועתה לעניין קליטת העלייה. אדוני היושב-ראש, לדאבונו בשנת 1975 נמשך המשבר בעלייה שהתחיל בשנת 1974, שבה ירדה העלייה ב-42%, עלו לישראל 32,000 לעומת 55,000 שעלו בשנת 1973. צימצום מספר העולים מחייב אותנו לבדוק אם הסיבה לכך נעוצה בגורמי-חוץ או גם בדרכי הקליטה בארץ. לדעתי יש סיבות מספר לצימצום העלייה. אין להתעלם מהקטנת מספר העולים מברית-המועצות, מהקשיים שמערימים שלטונות מדינה זו על יהודים ומונעים מהם הגשמת רצונם לעלות לישראל; אך עם זאת אסור לנו להתעלם מעובדה מצערת שמספר הנושאים

ההולמים את מצבם הכלכלי והסוציאלי והם מתגוררים לרוב אצל ההורים בצפיפות גבוהה ובדירור פגום. הבטחת שיכון נאות לזוגות אלה תציל אותם מגיוון חברתי וממצוקה ותבטיח להם חיי משפחה סדירים תוך מתן חינוך נאות לילדיהם.

חברת-הכנסת מודעי, הבעיה איננה אם הווגות הצעירים יודעים את זכויותיהם או לא. הם יודעים הכל, הם יודעים ומכירים את שיטת הניקוד יותר טוב ממך וממני. הם יודעים את כל התנאים של משרד השיכון. הבעיה היא שהאמצעים העומדים לרשותם אינם מאפשרים להם להשיג את הדירור באותם תנאים שנקבעו עליידי משרד השיכון. לכן הם אינם יכולים להשיג את מבוקשם. נכון שניתנו הרבה פתרונות דיור והישג גדול, אבל עדיין חסר הרבה, ואת החסר הזה יש למלא.

הרבה כתמים שחורים נעלמו מנוף ארצנו: משכנות עוני שהיו מצבור של סבל, מצוקה וגיוון של רבבות משפחות, חוסלו ובמקומם הוקמו שכונות מלבבות השורקת חיים. אך עם זאת נשארו עוד כתמים רבים המזכירים ליד שתחמק אותם מעל המפה, ואולי היד הזאת היא ידך שלך, אדוני שר השיכון, ולה הם מחכים.

בסיור שאנו עורכים בארץ מלווה אותי הרגשה כפולה: הסיפוק והשמחה על הישג, על השכונות שהוקמו, על הערים שהתפתחו ועל האוכלוסיה שהשתרשה בחיי העבודה והחברה, מצד אחד, ומצד שני תוגה נוכח המצוקה הקיימת עדיין בשכונות העוני הוותיקות והחדשות, הן שכונות שירשנו עוד מתקופת המאנדאט והן שכונות חדשות שהוקמו מאז קום המדינה.

יש חוסר פרופורציה בין הפתרונות שניתנו לדיירי משכנות העוני לבין מספר המשפחות המתגוררות עדיין בתנאי מצוקה. קיימת הרגשה שמדי שנה בשנה נוספות אלפי משפחות לקאטגוריה זו, למרות פינוי של משפחות משכונות אלה. לא אחת מובחרת משפחה לדירה חדשה והדירה הרעועה נתפסת עליידי משפחה אחרת שנשטה מושב או יושב-ספר והחליטה להתגורר בכרך. לדעתי חייבים משרד השיכון והעיריות להרוס את הדירה הרעועה שיוצאת ממנה משפחה, ואם זה בלתי אפשרי יש לאטום את הדירה. יש לחוקק חוקים שיאפשרו זאת, אם לא קיימים חוקים כאלה.

אדוני היושב-ראש, אני מוכרחת להצטמצם בגל קוצר הזמן, אדלג על הדברים שרציתי לומר על ענף הבנייה בארץ.

נעים היה לשמוע מפי שר השיכון כי הפרק בסקירות על ההתיישבות וההתנחלויות הוא הנעים ביותר.

אהוד אולמרט (הליכוד):

לצערו — — —

שושנה ארבלי-אלמוזינו (המערך):

אני מקבלת את דבריו במלוא הכנות, כי הוא עוסק גם בתחום זה. הוא בישר לנו על תכנית לבניית 1,300 יחידות דיור ביישובים חדשים, אך הסכומים המוקצבים במסגרת תקציב השיכון להתנחלויות חדשות ולביסוס ההתנחלויות ביישובים שהוקמו אינם תואמים את הצרכים והאפשרויות של המדינה בשנת 1975. בימים שבהם המדינה נתונה בלחצים מצד אוי-

חבורת כ"ז, ישיבה קע"ב

— סקירות שר השיכון והשר לקליטת העלייה על פעולות משרדיהם (דיון) (ארבלי-אלמוזינו, אברמוב, שינמן) —

חנו ולהתעצמותנו. יש לעשות הכל כדי להצליח במי- שימה ובאתגר אלה ואני מצטערת שהכרה זו איננה נחלת הכלל.

אסור לנו לנוח ולשקוט, חייבת להיעשות פעולה נמרצת ואינטנסיבית בקרב יהדות הגולה והקהילות ישראל על-מנת להניע אותם, ובמיוחד את הצעירים שבהם, לעלות לישראל ולהשתקע בה.

בתקופה זו של צימצום העלייה עלינו להיערך כ"י אות, להכין תכניות לקראת העלייה הגדולה שבוא תבוא ותהיה שותפה בבניינה וחיווקה של מדינת יש- ראל.

לבסוף ברצוני להביע הערכה לעובדי משרד השי- כון, על אגפיו השונים ומחלקותיו, הבונים את הארץ ומייפים אותה ועומדים בפתחים בלתי-פוסקים של אלפים הזקוקים לעזרתם בפתרון מצוקת הדור. ולכל עובדי 'משרד' הקליטה ברכה והערכה על העבודה המסורה וחלקם בקליטת העלייה והשתרשותה. אני מאחלת להם ששוב תהיינה ידיהם מלאות בעבודת הקליטה.

היו"ר ש. ז. אברמוב :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שינמן, ואחריו לחבר- הכנסת אמיר.

פנחס שינמן (חזית דתית לאומית) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אתחיל בדברי ממה דסליק מניה, מהסקירה האחרונה של השר לק- ליטת העלייה, שהיתה השנייה בישיבה זו. בטרם אני חודר למעמקי הסעיפים של תקני המשרד לקליטת העלייה עלי להתייחס לבעיית העלייה עצמה, שהצטמצמה בשנה האחרונה, היא שנת 1974, בגודל ובמספר. ואם אין עלייה — קליטה מניין ?

לעומת שנת 1973 ירדנו בשנת 1974 בעליית יהו- דים לישראל ב-40%. כי בשנת 1974 הגיעו כ-32,000 עו- רים, לעומת 55,000 עולים בשנת 1973. הדבר מצער, מכאיב ומחייב מחשבה רצינית ומעשים הולמים את ממדי הבעיה. במיוחד מול ההכרזה המגוחכת — וזה לא בפעם הראשונה — של שר החוץ המצרי כי יש להפסיק את העלייה לישראל לכל הפחות לחמישים הש- נים הקרובות, עלינו לעשות דווקא לתיגבור העלייה ממזרח וממערב, מצפון ומים ; לא לשקוט ולא לנוח, עד שייפתחו שערי הארצות שממש רוצים אחינו בני ישראל לצאת, אך בולמים את עלייתם ואין נותנים להם לעזוב את מקומותיהם ; ועד שייפתחו שערי הלבבות של היהודים במקומות שם מאפשרים להם לצאת, אך הם נמנעים מרצונם הטוב לעלות לישראל.

חברי הכנסת, לצערנו התקוות שהבענו לפני יותר מ-6 חודשים, בעקבות הבשורה בדבר קבלת תיקון- ג'קסון, נתאכזבו ובמקום הסרת ההגבלות על-ידי של- טונות ברית-המועצות עליות היהודים לישראל, הם הכבירו את לבם ואת רוחם ובאה התגבלות כלפי היהודים הרוצים לעלות וצימצום ניכר במספר רש- יונות היציאה. אך עלינו לתת את דעתנו לשאלה אם אין סיבות נוספות לצימצום בעלייה בשנת 1974, אם שירותי הקליטה ופתרון דיור לעולים, הניתנים בצורה בלתי-מספקת ומשביתת רצון, אינם גם הם בעוכרי העלייה הקטנה בשנה שעברה.

בווינה הולך וגדל מדי חודש, ודבר זה מבליט שלא כל היהודים המכריזים על רצונם לעלות לישראל אמנם מתכוונים לכך.

היורדים מקרב עולי ברית-המועצות מישראל וה- מכתבים הנשלחים על-ידיהם, ואשר בהם הם מצדיקים צעד זה בהדגישם את קשיי הקליטה בארץ, בעבר- דה ובחברה, משפיעים הן לציון רצון העלייה בקרב יהודי ברית-המועצות והן להגדלת אחוז הנושרים בווי- נה. מוטלת עלינו החובה לבדוק אם ההתמרמרות והת- לונות המופצות הן מוצדקות, ואם כן יש לעשות כדי להקל את קליטתם בישראל. עלינו ללמוד משיאות הע- בר ולהתכונן לקראת העלייה הבאה כיום ועלייה שא- ני בטוחה כי בוא תבוא.

לדעתי היתה זו שגיאה במדיניות הקליטה שעיקר הדאגה בקליטת העולים מברית-המועצות הופנתה לת- חום המאטריאלי ; דירה, פטור ממכס, מענקים. מעט מאוד נעשה בתחום החברתי ובהעמקת התודעה הלאומית. התעלמנו בידועין מהמניעים האידיאליסטיים שאיפיינו עליה זו, לא הצבנו לפנינו אתגרים, לא העמדנו לפ- ניהם יעדים התובעים להט חלוצי. צורת הקליטה של עולי ברית-המועצות גרמה לניכור מסויים בין האוכלו- סיה הוותיקה לעולים החדשים. האווירה שנוצרה היתה במידה רבה מקור למרירות, לאכזבה ותיסכול. יש לציין שאחוז גדול מהעולים נקלט בעבודה קונסטרוק- טיבית והשתלב בחיי החברה. נעשתה פעולה גדולה להסבת אקדמאים ולהסבתם המקצועית של אלה שמש- ל-חיהיד שלהם אינו מתאים לשוק העבודה בארץ. אך משרד הקליטה לא הצליח בקליטה החברתית של עולי ברית-המועצות, וכיום נתבעים כל הגורמים המטפלים בקליטת העלייה לשם דגש ביצירת תנאים לקליטה חברתית של העלייה והסרת המחיצות בין העולים והסביבה. הכוונה היא לבית-הספר, מקום העבודה, הבית המשותף, השכונה, מפגשים חברתיים.

יש לציין בדאגה כי ירד גם מספר העולים מאר- צות המערב ובראש וראשונה מארצות-הברית ודרום אמריקה. המאמצים שהשקיע יושב-ראש הנהלת הסוכ- נות כדי לעורר תנועת עלייה לישראל ביהדות המערב לא נתנו את התוצאות המקוות. מסתבר שיותר קל להסתער על כיסם של יהודים מאשר לשכנע אותם לעלות לישראל בעצמם או לשלוח את ילדיהם.

אדוני היושב-ראש, אסור לנו להסתפק בציון העובדה שנחלש רצון העלייה של יהודי התפוצות. יש לבדוק אם אנו, החברה הישראלית, איננו נושאים במידה מסויימת באחריות. במידה מסויימת ירד כוח המ- שיכה של ישראל לעולים חדשים, כי הולך ונחלש יור- פי הסגולי שאיפיון את העם בציון בתחום בניין חברה מושתתת על יסודות של צדק סוציאלי, עזרה הדדית, דאגה לפרט. אין לשכוח שעקרונות אלה היו ומהווים גם כיום גורם בעל משקל בהכרעתם של צעירים יהו- דים רבים בארצות הברית לעלות ארצה. כמו שבת- חום הכלכלי זקוקה המדינה למשטר של שעת-חירום כדי להתגבר על הקשיים ולעמוד באתגרים, כן זקק- קה המדינה להתחדשות חברתית בתחום הקליטה, שכל שכבות העם יטלו חלק פעיל במשימה זו. יש להח- דיר לעם על שכבותיו השונות את ההכרה שהעלייה היא סם חיים, זאת היא אחת הערובות להגברת כו-

— סקירות שר השיכון והשר לקליטת העלייה על פעולות משרדהים (דיון) (שינמן, רוזן) —

הרבה שהושמעה. ויש לציין בצער שבהרבה שיכונים אפילו מגרשים לא נקבעו למטרה זו.

אדוני היושב-ראש, לפי הסטאטיסטיקה של המש-
רד לקליטת העלייה מהווים דתיים קרוב ל-50% מה-
עולים מהארצות האנגלו-סקסיות, וגם בתוך העלייה
מרוסיה מגיעה העלייה הגרעינית והבוכאריה — שברו-
בה היא דתית — לשליש ממספר העולים.

בשנת 1973 היו 28% מהעלייה יהודים דתיים,
ו-34% מהעלייה היו יהודים בעלי חינוך יהודי. בסך-
הכל — 62% דתיים ומסורתיים. אך לא רק לאלה
יש לספק שירותי דת, אלא לכל העולים חייבים לס-
פק, לכל הפחות, שירותי דת מינימאליים, במיוחד
בתי-כנסת, כי כולם נזקקים להם. אם במעט ואם בהר-
בה, אם בכל ימות השנה או בשבתות, בחגים ובימים-
הנוראים. חוסר זה מהווה גורם ניכר בהתרחקות מהי-
דות, וגם ממקורותיה של ישראל. ומכאן ועד לירידה
ולהשפעה לא-יעיליה אין המרחק רב.

ואם אפילו לאחר שנים בא מילוי השירות, ומוקם
בית-הכנסת, הרי בינתיים נגמלו מתפילה עם עלייתם
ארצה, וקשה אחר כך להדביק את החסר, כי "אם
תעזובני יום — יומיים אעזובך".

בשיכונים עולים טיפוסיים, כמו בסנהדריה המור-
חבת, רמות-אשכול ונווה-יעקב בירושלים, וגם בשי-
כונים עולים בערי-פיתוח, לא היתה דאגה לבתי-כנסת,
ומתן דירות זמניות לצרכי תפילה איננו פותר את
הבעיה.

והוא הדין בבתי-ספר דתיים, כי אין מאפשרים
הקמת שתי המגמות של חינוך ותמיד חסר מקום להקמת
כיתות גן ובתי-ספר ממלכתיים דתיים, והילדים הרו-
צים בחינוך דתי חייבים לנדוד למרחקים כדי להגיע
למקומות לימודיהם.

אין מוקמים מועדונים בכלל ובמיוחד לנוער דתי,
ואין מועסקים מדריכים דתיים. כל זה משפיע לרעה
מבחינה רוחנית ומבחינת היחס למדינה וערכיה.

חברי הכנסת, בשטח זה באו מים עד נפש, כי שמע-
תי על מקרים מוזעזעים בשיכון עולים ביפו ד', מקום
שהמסיון חודר בו ומפתח זוגות צעירים לבקר בלי-
לות שבת בכנסיה לשמוע, כביכול, מוסיקה, והתוצאה
היתה שירדו כבר כמה זוגות בהשפעת המסיון לגרמניה
ומשם לקאנדה.

יש לעשות הכל להחיש השגת דירות קבועות לעולים
החדשים, כדי שיעזבו את הדירות הארעיות ויסדירו
להם את חייהם מתוך קבע ונוחות. מצוקת הדיור בשנת
1973 גרמה לכך שנשכרו בגוש דן קרוב ל-4,000 די-
רות לשנה — שנתיים, ויש צורך להציע לעולים אלה
דיר קבע באזור שבו הם נקלטו מבחינת התעסוקה.
כפי ששמעתי חייבים הם לפנות את הדירות שנשכרו;
האם נמצא פתרון לבעיה זו?

בנובמבר, לפני 6 חודשים, הבטיח השר לקליטת
עלייה, כי תקום מועצת קליטה ציבורית ותכונס בק-
רוב. נדמה לי שהדבר לא בוצע עדיון.

השר לקליטת העלייה ש. רוזן:
כן בוצע.

היות שהעולם הוא קטן וחיינו מתבלטים ונראים
כמו בחלון-יראווה והידים מגיעים מהר לכל מקום,
בא מתוך כך היריור שני בקרב היהודים בתפוצות,
שאנו מעודד עלייתם אלא מעכב ועוצר בעדה, על
כן מחובתנו להתעמק במצב הקליטה, לבחון אותו
כדבעי, על כל צדדיו, ולעשות למען תיקונו.

אולי מבנה התקציב והגדלתו בצורה ניכרת, וב-
עיקר ביצועו בהתאם לסעיפים, יועילו לתיקון המצב.
עלייתו של התקציב ב-37% אינה גדולה מול ההתייק-
ריות שחלו. אך הסעיף "אגף לשירותי קליטה" בתק-
ציב זה גדל ב-80%, ודבר זה אולי יבטיח ייעול השי-
רותים ועשייתם לנוחים ומתקבלים על דעת העולים.
הכוונה ליחס טוב לעולים, הכנתם, הכשרתם והטיפול
בהם מבחינה גשמית, כלכלית ורוחנית.

וכאן, דרך-אגב, רציתי להעיר כי קראתי בעתונות
בדבר החלטת הוועדה, בראשותו של חבר-הכנסת עדי
יפה, שכדי לדרבן ולהניע יורדים הנמצאים בארצות
ישונות שיחזרו לישראל יש לפצותם ולתת להם ולמש-
פחותיהם זכויות של עולים חדשים, על כל המשממע
מכך. חוששני שהצעה זו עלולה לגרום לירידה נוספת,
ירידה שתהיה לצורך עלייה לאחר זמן, לשם קבלת
זכויות של עולים חדשים. ואל יהא חוטא נשכר.
האם עלינו להוסיף על הירידה, המגיעה בשנה האח-
רונה ל-4.5% — היינו כ-8,650 איש מתוך 190,000
עולים שהגיעו בשנים 1970—1973?

אדוני היושב-ראש, מה עלינו לעשות איפוא לתי-
קון הדבר, שבל תהיה ירידה מן הארץ, ומאידך
גיסא יבוא תיגבור העלייה בממדים גדולים?

הכל מודים שכל מה שהעולה מושרש יותר
בשרשי היהדות והצינונות המקורית, מעורה הנהו יותר
בהיי ארץ-ישראל ואינו עוזב אותה. וכן הכל מודים
שכל מי שקרוב יותר ליהדות ולחיבת-ציון אמיתית
בחוף-לארץ, יותר הוא מועמד פוטנציאלי לעלות לישראל.
ראל. מכאן שעלינו לטפח את רגש ייחודה של האומה
בקרב העולים, וכן לשמור על גחלת ישראל שבלבם,
בל תיכבה.

האם עושים אנו זאת במידה מספקת? חברי הכנסת,
נדמה לי שלהיפך: יש, לצערי, דווקא פעולה מכוונת
להרחיק את העולים החדשים מהיהדות וממקורותיה.
כי איך ניתן להסביר את הדבר, שעם קיום אולפ-
נים לעולים חדשים אין בהם כל תכנית, אפילו מי-
נימאלית, ללימודי תורה ויהדות, להסברת שבת, חג
ומועד, להקניית ידע על זכותנו לארץ-ישראל, להזכ-
רת הצורך בתפילה ובהנחת תפילין?

והנה עוד דוגמה: בונים מלכתחילה את הבתים
הנמסרים לעולים חדשים ללא מזוונות. לאחר משא-ומתן
ממושך נתנו חברות "עמידר" ו"עמיגור" הוראה על
מתן מזוונות אחת, לדלת הכנסיה, אבל אין נכונות
לתת, לפחות לעולים הדתיים החדשים זאת, מזוונות לכל
המשקופים בדירה. יש איפוא לתקן את הדבר, שבו-
מז מכירת הדירה תהיינה מזוונות בכל דלתות החדרים
שבדירה.

בעת תיכנון השיכונים המיועדים לעולים חדשים
לא נלקח בחשבון הצורך בהקמת בתי-כנסת במרכזי
השיכונים. מחלל זה עדיין לא תוקן, למרות הביקורת

דירה? וכי שכרו הרגיל, המוצא מיגיע כפיו, יכול לתת אפשרות להשגת הסכום הנחוץ. ומי יודע אם אין אנו פותחים פתח לכל סוגי עקיפות, סטיות וא-פילו לשחיתות, כדי להגיע לכספים לצורך הדירה? ואז אמנם לא עכברא גנבא, אלא חורא גנבא, אבל בינתיים הדבר גורם להשחתת כל חלקה טובה בקרב הציבור. אינני אומר שזה נעשה ככה, אבל זה עלול להיות עקב המצוקה הרבה בדור.

בא משרד השיכון והציע סיוע ועזרה לאלה שהם בעלי זכויות לשיכון. הגדיל את תקציבו הרגיל השנה ב-200%, מ-74 מיליון לירות בשנת 1974 ל-220 מיליון לירות בשנת 1975, וכן הגדיל את תקציב הפיתוח שלו, כדי להוסיף עזרה לאזרחים מכל הסוגים: זוגות צעירים, בעלי דיור צפוף של 3+, ואחרים. זה טוב ומועיל. אך דא עקא שהסיוע איננו מספיק די צרכו, כי ההלוואה למשכנתה הניתנת על-ידי משרד השיכון היא קטנה מול ערך הדירה, ההוצאה כבר לדירה של זוגות צעירים חותם על חוזה ומתחיל לשלם תיכף את המשכנתה, שהיא במאות רבות של לירות, וכן צריך הוא לקבל הלוואות על שאר הסכום ושוב לפרוע חובות של הרבה מאות לירות מדי חודש. הדי-רה שעליה חתם חוזה תהיה מוכנה רק בעוד שנתיים-שלוש שנים. בינתיים הוגו צריך לגור בדירה שכורה ולשלם שכר דירה של מאות לירות. יוצא שהאיש משעבד עצמו לפרעון הלוואות למעלה מכוחותיו במשך שנים והדבר מכביד מאוד על מצבו מכל הבחינות. תיאירתי כאן את המצב לאמתו ועלינו להסיק מכאן את המסקנות הראויות.

הגיע איפוא הזמן שבזאת נשתווה למדינות העו-לם כולו, שרוב התושבים בכל הארצות אינם בעלי דירות משלהם, אלא גרים בדירות שכורות ומשלמים שכר דירה חודשי.

אדוני היושב-ראש, משרד השיכון חייב לעבד חכנית מקיפה של בניין שיכונים בשכירות בכל חל-קי הארץ לכל הסוגים הזכאים למגורים. ההלוואות הני-תנות היום למשכנים ועוד סכומים גדולים מתקציב הפיתוח יש להשקיע לסוג בנייה של דירות לשכירות, ואז תבוא הבעיה על פתרונה. הדבר יקל על התושבים, לא יצטרכו להיכנס בעול של חובות וישלמו מדי חודש בחודשו שכר דירה ממשכורתם.

בשר-השיכון אברהם עופר — שהנהו במהותו הפו-ליטי יונה, אך בתפקידו המשרדי ידוע לנו כנץ — נותנים אנו אמונן שיתגבר על הקשיים ויגוֹט את משרדו לקראת עשייה רבתה בשטח השיכונים, ויקל את המצוקה הגדולה של דירות מגורים לחלק ניכר של התושבים. אנו מקבלים בהכרה ובהוקרה את התכנית הענפה לבנייה של מיליארדים וגם את הפנייה לציבור, שפורסמה בימים אלה, המודיעה על זכויותיהם של התושבים לסיוע בשיכון.

הגידול בסעיפים השונים של התקציב מדבר בעדו: אם הסעיף סובסידיה לדיור גדל ב-250%, ובתוך זה סובסידיה לזוגות צעירים — ב-300%, ואגף לחיכנון והנדסה — ב-140%, הרי יש בזה משום תנופה, שעליה תחול הברכה.

חברי הכנסת, אך מה הראוי להזכיר גם כאן כי חובת משרד השיכון לדאוג לבנייני ציבור בתוך השי-

פנחם שינון (חזית דתית לאומית):

סליחה. לא הגיע עדיין לידיעתך, על אף ההבטחה, שהוקמו לשכונת-גג לטיפול בעולים במחוזות השו-נים: במחוז המרכז, הצפון, הנגב ובמחוז ירושלים, ואם כן הוקמו — האם מרגישים אותן בצורה מספקת? בכל אופן, חייבים אחת ולתמיד להגדיר בקביעות את התפקידים של המוסדות המטפלים, כדי שרשות אחת לא תשלח לרשות שנייה בהלוך ושוב, מהסוכנות למש-רד הקליטה וממשרד הקליטה לסוכנות, וחוזר חלילה.

אדוני היושב-ראש, יש לחסל גישה של סחבת בטיפולים השונים. עדיין זכורה לנו הסחבת באישור מידי להקמת ישוב של האירגון הצינוני "ישראל הצ-עיר" בבית-משם, והדבר גרם לסיכול עלייתם של כאלף משפחות מארצות-הברית.

מתרעמים גם רבות, כי בקירבת שיכוני העולים אינה מופעלת כראוי התחבורה הציבורית ואין תחנות אוטובוסים וזה מקשה על העולים להגיע לעבודה בזמן.

מחובתנו לעשות הכל להקל על העולים החדשים ולעשות למען קליטתם החברתית והרוחנית. יש ליצור קשר חם בין הוותיקים ובין העולים החדשים, כדי להיות להם לעיניים בשנים הראשונות להשתרשותם בא-רץ. חברי הכנסת, בתקופה של קיבוץ גלויות הטילה עלינו ההשגחה תפקיד נכבד ונעלה לקבל את פני אחינו הבאים מן הגולה בסבר פנים יפות ולדאוג לסי-דורם הכלכלי והרוחני. הברכה של קיבוץ גלויות בתפילת שמונה-עשרה נמצאת בין ברכת "ותן ברכה על פני האדמה ושבענו מטובה, ברוך אתה, מברך השנים", ובין ברכת "השיבה שופטינו ככראשונה ומי-לוך אתה לבדד בחדס וברחמים, ברוך אתה, מלך אוהב צדקה ומשפט". ומכאן שעלינו לדאוג לנק-בצים מן הגלויות לברכת הלחם והשובע ולברכת חיזוק הרוח על-ידי מלכות שמיים בחדס וברחמים, בצדקה ובמשפט.

אנחנו נותנים את האמונן בשר לקליטת העלייה שיכוון את פעולות משרדו יבצע את סעיפי התקציב לפי הקריטריון של צדק וחסד וישתף את כל הגורמים, לרבות הגורמים הדתיים-לאומיים, במשימה הגדולה של דורנו — קיבוץ הגלויות וקליטתן.

אדוני היושב-ראש, ועתה לסקירתו של שר השי-כון על תקציב משרדו והיקף פעולתו. ברור שיש הרבה מן הקשר בין משרד השיכון והמשרד לקליטת העלייה, אך הדאגה לשיכון ודירות מגורים, לא רק לעולים חדשים אלא לכלל הציבור בישראל על כל סוגיו, היתה לבערת מאוד ועל כן למשרד השיכון תפקיד נכ-יד גדול בנתינת אפשרות לתושבי הארץ לגור בדי-רות מתאימות וטובות, המרגיעות את נפש האדם והי-מחיותו. הרי עובד, פקיד, זוג צעיר העומד להי-דברים מרחיבים דעתו של האדם, ואחר מהם — דירה נאה.

חברי הכנסת, פעם אמרו: "על פת לחם יפשע גבר"; היום, בתנאים שלנו, יכול לקרות כי על די-רת מגורים מתאימה יפשע גבר. מצוקת המגורים היא כה קשה, והשגת דירה אנושית עולה כ-200,000 לירות ויותר. הרי עובד, פקיד, זוג צעיר העומד להי-נשא, מהיכן ישיג סכום גדול כזה כדי להבטיח לעצמו

— סקירות שר השיכון והשר לקליטת העלייה על פעולות משרדיהם (דיון) (שינמן, אברמוב, אמיר) —

תנועת הפועל המזרחי מציע משרד השיכון סכום זעום מאוד. זה מרגיז ומכאיב.

כן מבקש אני משר השיכון שישים עין פקוחה על חברות השיכון למיניהן כמו "עמידר", "עמיגור" ו"שי-כון עובדים" וידרבנן לקיים ולבצע את אשר מקבלות עליהן, במיוחד בשטח בניית בנייני ציבור בשיכונים שהן בונות.

אדוני היושב-ראש, בסוף דברי הריני חוזר וקורא לשר השיכון לתת דעתו לצורך בבנייני דת בכל השיכונים הנבנים, כדי לקיים "כי תבנה בית חדש, וע"שית מעקה לגגך" — בנייני דת מהווים מעקה והגנה לשיכונים ולבעליהם. עם זאת אני מצהיר כי ניתן לשר יד לבצע את משימתו על הצד היותר טוב, משימה אשר מהותה היא בניית הארץ לארכה ולרחבה, בנייה של ממש, כפי שנצטוונו בקריאתו של ירמיהו הנביא: "כה אמר ה', הנני שב שבות אהלי יעקב ומשכנותיו ארחם, ונבנתה עיר על תילה וארמון על משפטו יישב... עוד אבנה ונבנית בתולת ישראל".

הו"ר ש. ז. אברמוב :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אמיר, ואחריו לחבר-הכנסת אולמרט.

יעקב זאק אמיר (המערך) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, גם אני בין המצטרפים לברך את שר השיכון על נאומו הראשון בנושאי משרדו, ואני שמח שיכולתי לעיין בסקירתו המקפת. כמו כן יש לברך על הדיון המשותף של שני המשרדים במערך המשרדים הממשלתיים — משרד הקליטה ומשרד השיכון.

משרד השיכון מהווה מוקד בעל חשיבות רבה לאזרחי המדינה המטורדים בחיפוש אחרי פתרון שיכון וקורת-גג להם ולבני ביתם. משרד הקליטה מופקד להכין את התשתית לקליטתם של אלפים מבני עמנו השבים למכורחם, ובצורת יעילותו ובאופן תיפקודו תוכתר הצלחתה של קליטת העלייה בארץ.

אדוני שר השיכון, אתה ודאי מודע לקשיים הרבים הנערכים בדרכו של האזרח הישראלי בהשגת דירה. בשנה האחרונה היינו עדים לזימות ברוכות במספר רב של תכניות שיכון לאזרחי המדינה: תכניות לזוגות צעירים, תכנית 3+, תכנית לוותיקים באזורי הפיתוח, תוספת חדרים בבניינים קיימים ועוד. אך הב"עיה המרכזית, לדעתי, מתמקדת בבירורקראטיה חסרת הרחמים, הגורמת לייסורים לציבור הנזקק לדירה במדינתנו.

במושב השני של הכנסת הגשתי הצעה דחופה לסדר-היום על תלאתיו של האזרח ממרכז הארץ, המגיע לאזור-פיתוח, בקבלת דירה. קשה לתאר מעל במה מכובדת זו את סבלותיו של אותו אזרח. מריצים אותו ממשרד למשרד. ימי עבודה רבים מושקעים בהתרוצצות הזאת מהמרכז להכוונה לאזורי-פיתוח למשרד השיכון המחוזי, ממשרד השיכון המחוזי למשרד החינוך, ממש"רד החינוך למשרד חברת "עמידר" המקומי, והדרך עוד ארוכה. ההתממרות מצטברת, הרצון להצטרף ולחזק את אווריי-הפיתוח נמוג לאיטו, ולבסוף יצרנו אזרח מתוסכל ומלא טענות.

כונים שהוא בונה. אמנם עלה וגדל הסעיף הזה במסגרת התקציב, אך עדיין רב הפער ביחס לצורך הגדול במוסדות ציבור. במיוחד ביחס למוסדות דת רב החסר וחייב לבוא על תיקונו. עם בניית השיכון חייב להיות בנות בדיבדך גם בית-כנסת, גם מקווה טהרה, גם בית-ספר ממלכתי דתי, ומועדון מתאים כי אלה מה"וים חלק מן הדירה, והיא מושלמת רק כאשר לידה נמצאים מוסדות ציבור כאלה. השיכונים נבנים על קרקע של הקרן הקיימת לישראל או מינהל מקרקעי ישראלי. דבר זה חייב כל הזמן שמירת שבת בפרהסיה בדירות הנבנות על הקרקעות האלה. יש לשקוד על כך גם הלאה, שתישמר השבת בדירות ומסביב להן.

אני מפנה גם את תשומת-לבו של שר השיכון לעוול הנעשה בשטח שיכונים במפעל "חסכון ברי-מצווה", שמן הראוי לתקנו. הנה לפני הרבה שנים הוכרז על "חסכון ברי-מצווה" והורים שילמו מדי חודש בחודש שו על חשבון חסכון זה. הזכות הניתנת עתה לבעלי החסכון האלה היא שיכולים להירשם לאחר שבע שנות חסכון לשיכון זוגות צעירים — למשל ביד-אליהו — תמורת 180,000 לירות בעד דירה בת שלוש שות חדרים 220,000 לירות בעד דירה בת ארבעה חדרים. האם אין זה עוול משווע? האם לשם כך היה צריך לחסוך במשך שנים?

אדוני היושב-ראש, במעלה-אדומים מתבצעת בצורה איטית בניית השיכונים ופיתוח המקום. בשעתו התערבתי חשד כלפי שר השיכון כי אינו מגלה יומה רציני בייחס למעלה-אדומים. על השר להוכיח איפוא כי תחשד איננו מבוסס ועליו להמריץ את בניית השיכון נים במעלה-אדומים, בגוש-עציון וברמת-הגולן.

גם ביחס לקריית-ארבע אין תנופה של בנייה, ולא של תעשייה. אין מרכז מסחרי ולא תנאי ישובים רגיי-לים. הישוב הוא מבודד. נוסעים כשעה מירושלים. משרד השיכון קבע את קריית-ארבע כסוג ב', כמו בית-שמח וצפת ולא כמו קריית-שמונה או מצפה-רמון, או ירוחם ושלומי המקבלים 95,000 לירות משכנתה ו-25,000 לירות הלוואה עומדת. בקריית-ארבע מקב"לים רק 80,000 לירות. נמצא שתושבים צריכים לשלם חובות גדולים בשעה שאין להם עבודה במידה מספקת. יש על כן לעשות הקלות מאקסימאליות ולראות את המקום כמועדף ביותר מבחינת התנאים. יש לתת גם אפשרות של שכירות לעוד שנתיים-שלוש שנים, וגם לחשב מחדש את מחיר הדירות על-ידי חלוקת חישוב התשתית גם לפי הדירות העתידות להיבנות.

חברי הכנסת, הציבור רגיש כלפי הקרן המשותפת עם ההסתדרות של 100 מיליון לירות, המוסיפה סיוע למשתכנים שהם חברי ההסתדרות. יש לכל פנים לכאן ופנים לכאן. אולי יש מן הצדק שהסכומים המוש"קעים על-ידי משרד השיכון בקרן זו יכלו לסייע לכל ציבור המשתכנים, גם אלה שאינם חברי ההסתדרות, ולהגדיל להם את המשכנתאות. אבל מאידך גיסא גורם הדבר שגם מוסדות אחרים, מלבד הממשלה, משתפים עצמם בהגשת סיוע ובהקלה על המשתכנים. אבל במה דברים אמורים? האם כל המוסדות התנועתיים יש להם זכות שווה להקמת קרנות דומות? לפי הידיעות שה"גיעו אלי מתייחס משרד השיכון כלפי מוסדות אחרים מתוך אסליה, ולדוגמה: להקמת קרן משותפת עם

הרבות בתיכנון שירותים לאזרחים בעיר כדימונה. לכן תכנית זו אינה באה להם כדבר שיביא להם ישועה.

בעבר למחוז הדרום, המהווה כ-62% משטחה של מדינת ישראל בגבולה הירוק, התמונה איננה מעודדת יותר. בהתאם לתחזית תפרוסת האוכלוסיה של מדינת ישראל לשנים 1973–1992, אוכלוסיית מחוז הדרום תגדל מ-11.6% מכלל האוכלוסיה במדינה ל-13.2%. זהו גידול מגוחך של 1.6%, כאשר במשך 12 שנה בלבד, משנת 1961 עד 1973 גדלה אוכלוסיית מחוז הדרום, לפי נתונים סטטיסטיים רשמיים, מ-8% ל-11.6%, גידול משמעותי של 3.6%. וגם גידול זה אינו מספק אותנו, תושבי הנגב.

יש לי הרשם שתכנית זו אינה מדביקה אפילו את הריבוי הטבעי בישובים רבים בגליל ובנגב. ואני שואל: מה אנחנו רוצים ליצור במדינת ישראל, גיי טאות ומשמורות טבע ליוצאי הגלילות השונות, או שחפצנו ליצור עם עובד ויוצר, אוהב את מולדתו, מגן עליה ומפתחה?

הנגב שלנו, עם הפוטנציאל העצום הטמון בו, התע" שיות הקשורות למחצבים המצויים באדמתו, השטחים הרחבים הדרושים לתעשיות החייבות להתרחק ממרכזי האוכלוסיה הגדולים, שדה התעופה הבינלאומי שיוקם בין באר-שבע לדימונה, הנחת קו הרכבת לאילת, הר- חבת החקלאות בנגב המערבי ובערבה — כל אלה, רבותי חברי הכנסת, מצויים עלינו לבקש מהממשלה שלא להכריע בתכנית האמורה בישיבתה הקרובה ולהסכים להעביר תכנית זו לעיון מעמיק ולדיון נוסף בהש" תפתות ראשי המחוזות, ראשי הערים, חברי הכנסת תושבי הגליל והנגב, ורק לאחר מכן לאמץ תכנית שתצמח מתוך הדיונים הפוריים הללו שאני מציע היום. אני פונה באופן מיוחד לשר השיכון מר אברהם עופר, שלא להתנגד להעברת תכנית המיתאר הארצית לדיון נוסף. מגמתנו היא לחזק את הצפון, הדרום, ירושלים וסביבתה. תן ידך, אדוני השר, למגמה חיובית זו וצורף קולך ומשקלך הסגולי לשרים האחרים המבקשים שלא למחר ולקבל החלטות בתכנית חשובה וגורלית זו כבר בשבוע הקרוב.

ומכאן לענייני משרד הקליטה. אדוני השר לקליטת העלייה, שמעתי בעניין רב את סקירת הרחבה ואני רוצה לאחל לך ולכולנו שהמשבר בעליית יהודים-אחים למדינתם יחלוף במהרה. אין עתיד למדינה זו ללא תוספת משמעותית של יהודים רבים מקרב יהודי התפוצות. עלינו להמשיך במאבקנו העקשני עד אשר יהודים מכל חלקי העולם, ובמיוחד מבית-המועצות ומארצות ערב יוכלו לצאת לחפשי ולהצטרף לבני עמם בישראל.

יש צורך ליצור אווירה אוהדת ואוהבת בקרב אזרחי מדינת ישראל לקליטת אחים השבים למולדתם. אסור לנו להיות צרי-אופק ולקבוע יחסיו לקליטת העלייה בהתאם לגודל התמריצים החמריים המוצעים לעולים.

אני מברך על התכנית שהוצעה לאחרונה לעידוד ישראלים "יורדים" לשוב למדינתם. הפוטנציאל הטמון בישראלים אלה, יש בו כדי לחזק את המדינה, בעיקר בימים קשים אלה העוברים עליה.

אדוני השר, לא רק על בניית שיכונים הינך מופקד אלא גם על יעילות העבודה במשרדיך ברחבי הארץ. הגיע הזמן שהעובדים במשרדי הממשלה — גם אם הם מעטים, ואין בכוונתי לעשות הכללה — יבינו שהם מופקדים לשרת את האזרח ולא להיפך. אני דוגל בהגנה עניינית על ציבור העובדים ובמיוחד על ציבור הפועלים המנוצלים ואשר לא תמיד מגיע לברי-טוי, אך מכאן ועד להשלמה עם זילזול באזרח הדרך עדיין ארוכה.

אני מבקש לרכז היום את עיקר דברי בתחזית התמורות בחלוקת האוכלוסיה במדינה כחלק מתכנית המיתאר הארצית.

קראתי מעל דפי העתונים, שהממשלה בישיבתה ביום ראשון, 11 במאי 1975, דנה בתכנית זו וכי נראה קיימים כל הסיכויים בשישיבתה הקרובה תאשר הממשלה תכנית זו. תכנית-מיתאר ארצית זו מדרגת על אוכלוסיה של 5 מיליון נפש בעשרים השנים התיכנון והבנייה, תשכ"ה—1965, ישמשו "תחזית התמורות בחלוקת האוכלוסיה במדינה ושלי פיתוחה ועיתוי הרצוי, גדלם החזוי של הישובים, מיקומם וגדלם של ישובים חדשים ומיקומם של ישובים, סוגיהם וגדלם" נושא לתכנית ארצית וחלק מתכנית-מיתאר ארצית כללית.

כן נאמר שתכנית-המיתאר הארצית לחלוקת האוכלוסיה במדינה מחייבת לפי החוק את התיכנון הפיסי בדריגים הנמוכים יותר; דהיינו, את תכנית-האב ואת תכנית-המיתאר המחוזיות והמקומיות. כן תשמש תכנית זו רקע להכנת תכניות פיתוח ארציות אחרות, כגון תכניות לכבישים, לביו, לתחנות-כוח, לאתרי גופש, למוסדות ציבור ארציים וכו'.

אדוני שר השיכון ושרי הממשלה, כל זה טוב ויפה. נעשתה עבודה הראויה לשבת. אך דבר קטן נשכח מהמלומדים אשר שקדו על הכנת תכנית זו — היכן מקומם של הגליל והנגב, המשועים לאוכלוסיה גדולה שתיישב את מרחבי הנגב ותחזק את האוכלוסיה היהודית בגליל.

שר השיכון א. עופר :

הגליל והנגב כלולים בתכנית זו.

יעקב ז'אק אמיר (המערך) :

מיד אומר מה נעשה לנו בתכנית זו. תכנית זו קובעת שבשנת 1992 תגיע קריית-שמונה לאוכלוסיית 32,000 נפש, וצפת שכנתה תגיע לאוכלוסיה של 33,000 נפש, וזאת לאחר שאוכלוסית מדינת ישראל תגיע ל-5 מיליון נפש.

אני שואל את קברניטי המדינה: האם תושבי קריית-שמונה, צפת ועמיתיהם מיתר הישובים השכנים יתעודדו למראה תכנית זו ויראו את עתידם ועתיד ילדיהם קשור בתחזית זו של גידול ישוביהם? אילו מערכות חינוך, מערכות תרבותיות, חברתיות וכלכליות אנחנו נפתח בישובים קיקיוניים אלה שיצמחו לנו במשך 20 השנים הקרובות, אם ב-1992 גדלם יהיה כגדלה של דימונה היום? ואני יודע את הצרות

— סקירות שר השיכון והשר לקליטת העלייה על פעולות משרדיהם (דיון) (אליעד, אמיר, אברמוב, אולמרט, רוזן, עופר) —

די לנו אם נתרכז בבנייה המתוכננת ברצועת החוף. הסך-הכל שלה הוא 47% מכלל הבנייה — — —

שר-השיכון א. עופר :
לעומת ?

אהוד אולמרט (הליכוד) :
אדוני השר, לא כל כך מעניין אותי לעומת מה, אבל אם שאלת אני יכול להגיד : לעומת הצרכים, הוויכוח אינו אם בשנים קודמות היה המצב יותר גרוע, מה שמעניין אותי הוא : מה הצרכים של פיזור האוכלוסיה במדינת ישראל ומה ניתן לעשות מבחינת תכנון לטווח ארוך בתחום הזה. העובדה היא שלחמש השנים הקרובות יותר מ-47% מהבנייה הכללית במדינה תהיה בתחום של רצועת החוף. אינני מדבר על ההשלכה שיש לזה, ראשית על ניצול הרזרבה היקרה ביותר של קרקעות המדינה ועל התרומה לעליית מחירים שתהיה בכך, בסופו של דבר, יש אמנם דבר בורים, ובשלב מסוימים של התכנית יש גם מימוש של הכוונות. אבל כשאתה לוקח את התכנית כולה ואתה רואה שלחמש השנים הקרובות מיועדת בירור שלם בנייה של 11%, ועם כל הדיבורים הרבים שלכם על יישוב הגליל — אף שאני חושב שצריך ליישב את הגליל, אבל בפרופורציה מתאימה לצרכי יישוב הארץ כולה — אינני בטוח שהגליל הוא בסדר עדי-פות ראשון. אבל אם עלי-פי השקפתך, אדוני השר, הגליל הוא מנקודות המוקד, הרי צריך היה להשתקף בצורה הרבה יותר מרשימה בתכנית, כשם שגם פיזור האוכלוסיה באזור דרום הארץ היה צריך להיראות אחרת.

אני מברך על עצם הנסיון להתמודד עם תכנון לטווח ארוך, אבל התכנית כפי שהוצגה על-ידי משרד השיכון, עם ריכוז הבנייה באזור רצועת החוף, בהחלט איננה משרתת את המגמה של פיזור האוכלוסיה ומבחינה זו יש פער עצום בין הכוונות הטובות, בין היומרה ובין המעשה.

נושא שני שעליו ראוי משרד השיכון לשבח — ציינתי זאת במסגרת דיון אחר לפני כשבוע — הוא קביעת הקריטריונים האחרים לגבי זכאות לשיכון, אני בהחלט חושב שזו היתה אחת הבעיות החמורות ביותר אשר העיבו על פעולת משרד השיכון, יצרו מתחים מרחיקי-לכת של אוכלוסיות נזקקות, על רקע של אי-הבנה או אי-ידיעה, או מה שלפעמים נראה למראית-עין ולפעמים בצדק כאפליה בין אנשים שיגורו כזכאים במידה שווה. מבחינה זו חלה התקדמות גדולה על-ידי קביעת קריטריונים אחידים, עם כל ההסתייגויות שיש לי לגבי פעולות שנעשות ואשר, לדעתי, פוגעות במגמה זו של אחידות. אבל זה שייך לתחום אחר.

אדוני השר, קריטריונים יש, אבל הבעיה היא, מעבר לכל הבעיות הספציפיות של פיזור ושל תכנון, כיצד גורמים לכך, או מה היא מערכת התנאים שיוצרים את האפשרות בסופו של דבר, כאשר הדירה נבנית וקיימת באזור זה או זה, שהאיש אשר נזקק לה וצריך לרכוש אותה וזכאי לקבל הטבות מיוחדות כדי להשיגה — באמת יוכל לרכוש אותה.

אני חושב שבשנים האחרונות, בצד המאמץ הע-

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית) :
מדוע צריך לעודד יורדים ולהביא על-ידי כך לירידה של ישראלים נוספים ?

יעקב ז'אק אמיר (המערך) :
אני בטוח שאנשים לא יירדו בגלל זה. ואל תוותר על נקלה על רבע מיליון ישראלים הנמצאים בחוץ-לארץ.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית) :
בשביל מה זה דרוש ?

יעקב ז'אק אמיר (המערך) :
כדי להשיב אותם למכירתם.

מי יתן וכולנו נהיה ראויים לתקופה גורלית זו שאנו מתמודדים עמה ובה אנו חיים.

היו"ר ש. ז. אברמוב :
רשות הדיבור לחבר-הכנסת אולמרט, ואחריו לחבר-הכנסת לורינץ.

אהוד אולמרט (הליכוד) :
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מפאת קוצר הזמן העומד לרשותי אייחד את דברי רק לסקירת שר השיכון ולענייני משרדו.

השר לקליטת העלייה ש. רוזן :
טוב, כי אני חייב ללכת.

אהוד אולמרט (הליכוד) :
ובכן, אדוני השר, שיחררתי אותך, ולא — היית צריך לחכות.

אדוני שר השיכון, שני נושאים הראויים לשבח בלטו היום בדבריך. האחד הוא תכנית-החומש ? לא תוכן זה ולא בהכרח מגמותיה, אבל עובדה היא שבפעם הראשונה נעשה נסיון, במדינה שבה בעיית השיכון היא אחת הבעיות הקארדינליות, לעשות תכנון לטווח יותר ארוך כדי לנסות ולהתמודד עם בעיית השיכון. מבחינה זו המגמה, שללא ספק היוזם שלה הוא שר השיכון הנוכחי, ראויה לשבח ; לאו דווקא עצם התכנית.

שר השיכון הביא היום מספרים כדי להבליט את המגמה של מדיניות פיזור האוכלוסיה כפי שהיא שמש-תקפת בתכנית-החומש שהובאה על-ידי לממשלה והיא גם עומדת בבסיס התקציב המוצע לפעולות משרד השיכון בשנה הקרובה. המספרים ששר השיכון הביא כאן מדברים רק על הבנייה הציבורית, וכששומעים את המספרים הללו אפשר לראות מגמה מסוימת של שיפור, ועירה מאוד, בהשוואה למצב שהיה קיים לפני כן.

אבל אדוני השר, בכל הכבוד, השמטת החלק היי-חסי של הבנייה הפרטית, שהוא החלק המשלים, מנט-גרת התכנית הזאת שאתה הצעת לממשלה, ואשר על פיה מתוכננת ומנוהלת מדיניות השיכון, מעוותת את התמונה. כאשר אני רואה את כל הנתונים, צר לי לקבוע שאותה מגמה אשר הכרזת עליה ואשר יש לברך עליה, איננה ממומשת בתכניות לשנים הקרובות.

חוברת כ"ז, ישיבה קע"ב

— סקירות שר השיכון והשר לקליטת העלייה על פעולות משרדיהם (דיון) (אולמרט, אברמוב, עופר, לורינץ, אליעד) —

פר יכול לחלוק עליה, לבקר אותה ולהיאבק נגדה בקאבינט.

שרי השיכון א. עופר :

אתה מסכים למדיניות הממשלה.

אהוד אולמרט (הליכוד) :

אינני מסכים למדיניות הממשלה בכל התחומים, אבל בתחומים מסויימים, אדוני השר, למשל בנושא אופירה, אני בהחלט מסכים למדיניות הממשלה.

היו"ר ש. ז. אברמוב :

זה משפט יפה לסיום, חברי הכנסת אולמרט.

אהוד אולמרט (הליכוד) :

אבל, אדוני השר, הסכמתי או אי-הסכמתי היא שאלה שולית. החובה המוטלת עליך כשר בממשלה היא לא לנסות בשום מקרה ובשום תנאי לתמרן את החלטות הממשלה על-פי עמדותיך המדיניות.

היו"ר ש. ז. אברמוב :

רשות הדיבור לחברי הכנסת לורינץ, ואחריו לחברי הכנסת שערי, והוא יהיה הנואם האחרון לערב זה.

שלמה לורינץ (חזית דתית תורתית) :

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, גם אני שמח לברך את שר השיכון בהופיעו בפעם הראשונה בנאום התקציב על משרד השיכון. אני חושב שכולנו מסכימים שהוא האיש הנכון במקום הנכון.

חברי הכנסת, בנושא זה של עלייה וקליטה עוסקים שלושה משרדים: משרד השיכון, המשרד לקליטת העלייה והסוכנות היהודית. השאלה היא — ואני מעמיד זאת בתור שאלה בלשון המעטה: האם יש באמת צורך בשלושה משרדים יעסקו בנושא אחד? אפשר להציג את השאלה גם בצורה אחרת: האם משרד אחד לא היה עושה את המלאכה הזאת ביתר יעילות מאשר שלושה משרדים? שאלה זאת מוצדקת במיוחד כיום, כאשר לצער כולנו העלייה היא בירידה תלולה, וזה הזמן לפעול. כל אחד מהמשרדים הללו עמוס בזמן שהעלייה באה בזרמים גדולים, עכשיו, ברוח-השם, יש זמן לחשוב, ולחשוב הוא אחד הדברים החשובים.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית) :

נברך את השם שלא יהיה לנו זמן לחשוב.

היו"ר ש. ז. אברמוב :

חברי הכנסת אליעד, אתה מאוד פעיל בשעה כה מאוחרת.

שלמה לורינץ (חזית דתית תורתית) :

כן, אבל זוהי המציאות, ואם יש צורך לחשוב, חייבים לחשוב וחייבים לתת תשובה על השאלה: האם זה באמת מוצדק והאם אין זה מוזק ששלושה משרדים עוסקים בנושא אחד?

ומעניין לעניין באותו עניין. זה בקשר למספר הפקידים באותם שלושה משרדים. הלא בכל זאת לא ייתכן, אדוני שר השיכון — ואני פונה גם לשר לקליטת העלייה, שאיננו כאן, ואפילו ליושב-ראש הסוכנות — לא ייתכן שאותו מספר אנשים יעסקו גם כאשר

צום להגדיל את וזהטבות, כתוצאה מההתייקרויות הדוהרות לא רק שהמצב לא שופר אלא שלגבי האוכי לוסיה של הזוגות הצעירים, במבט ארצי — אינני מדבר על מקומות מסויימים — וגם של מפוני שכונות העוני המעמסה נעשתה כמעט בבחינת משימה בלתי-אפשרית. הרי בסופו של דבר כל זוג צעיר היום במדינה — אם בירושלים, אם בראשון-לציון ואם בעיירת פיתוח — חייב להתמודד בראש וראשונה עם בעיה של תשלום הלוואות, המגיעות לעתים עד 100,000 ל"ר. המדובר הוא באנשים שרמת הכנסתם אינה גבוהה במיוחד. גוסף על כך הם חייבים להשיג מאמצעיהם העצמיים סכומים המגיעים במקרה הטוב ביותר ל-50,000 לירות לפחות, וברוב המקרים אין להם הכסף הזה; או אם הם מצליחים להשיגו, הם חייבים להיכנס להתחייבויות שאדם בעל רמת הכנסה סבירה, גם אם הוא ורעייתו עובדים, אינו יכול לעמוד בהן. התוצאה היא שאלפי זוגות צעירים הזכאים להלוואות גבוהות מאוד ולתנאים הטובים ביותר שמשרד השיכון יכול להעניק ומעניק, לא מממשים את הזכויות שיש להם משום שאינם יכולים להשיג את הסכומים המשלימים להלוואות שהם זכאים לקבל.

אני חושב שאתחכש לאמת אם אטען שמצוי עמי פתרון של נוסחת-פלא לבעיה הבסיסית הזאת של יציאת התנאים לרכישת הדירות. אני רק חושב שאלו גם בתחום תכנית-החומש שלכם היה מאמץ יותר רציני לדאוג לפיזור, ואולי גם להגדלת מספר הדירות שאתם מאפשרים לקבל בתנאי שכירות, באמצעות בנייה ממלכתית ולא בתנאי שכירות כלכלית בבנייה פרטית, ייתכן שמאמץ כזה היה יכול לתרום להקלה מסויימת.

ולבסוף, אדוני היושב-ראש, אי-אפשר — כאשר מקיימים דיון על משרד השיכון ומתייחסים לשר השיכון — להתעלם מן העובדה, והיא בעיני חמורה ביותר, שנוצר לא אחת קונפליקט בין האחריות המיניסטראלית של שר השיכון, בין המדיניות שקבעה הממשלה בתחומים שהם באחריותו ובין עמדותיו המדיניות וההשתקפות שלהן בביצוע המדיניות.

היו"ר ש. ז. אברמוב :

תסיים. קיבלת תוספת של 100%.

(חברי הכנסת י. שערי קורא קריאת ביניים)

אהוד אולמרט (הליכוד) :

אני מציע לך, חברי הכנסת שערי, לעיין בנתונים של משרד השיכון על עליית מחירי הדירות בעשר השנים האחרונות.

היו"ר ש. ז. אברמוב :

תנצל את הרגע הזה לסיום ולא לויכוח עם חברי הכנסת שערי.

אהוד אולמרט (הליכוד) :

אדוני היושב-ראש, מקרים מספר — לא מדובר כאן על מקרה אחד, על אירוע חד-פעמי, אלא על שרשרת רציפה של אירועים — מתנקזים תמיד אל שר השיכון, אם זה במעלה-אדומים, אם זה באופירה ואם זה, אפילו, בהקשרים מסויימים, בקריית-ארבע. זאת כאשר יש מדיניות ממשלתית חד-משמעית שהשר עו-

— סקירות שר השיכון והשר לקליטת העלייה על פעולות משרדיהם (דיון) (לורינץ, אברמוב, שערי) —

ציאים כל רצון לפעול, כי אם זה קשור בצרות כל כך רבות הדבר הזה אינו טוב.

כמה מלים על משרד הקליטה: שר נחמד, בעל רצון טוב, איננו ביורוקראט, אבל בכל זאת קשיים עצומים. וכאן בעניין זה אני רוצה להגיד עוד יותר מאשר בקשר למשרד השיכון: בלי אהבה, בלי מסירות למשימה, לתפקיד, משרד הקליטה לא יצלח. וכאן, כשיש זמן, צריכים לבדוק: ראשית כל אפשר לצמצם בפקידות, אפשר להסב לתפקידים אחרים ולהחליף את אלה שלא הצליחו, שלא הוכיחו את עצמם, באנשים אחרים. במיוחד יש לעקור את האווירה האנטי-דתית או לפחות — אם אני רוצה לדון לכף זכות — את האווירה של איהבנה לעניין הדתי. אין זה סוד — היו סקרים בזמן האחרון — שיותר מ-70% של פוטנציאל העלייה אלה הם אנשים דתיים או לפחות מסורתיים ואנשים אלה אינם מקבלים שום טיפול. אין כל הבנה. בשאלה אם מוזהר כל דירה או שלוש-ארבע מוזות לכל דירה לא ניושע עם כל המיליארדים של התקציבים.

ומעניין לעניין באותו עניין: כפי שלא על הלחם לבדו יחיה האדם, כך לא על השיכון לבדו ייקלט העולה. דרושה כאן אווירה והבנה. השר עופר יודע שאין עוד דוגמה להצלחת הקרית הדתית (אחרות, לא כולן. העולים מאושרים שם, יש קריה בירושלים שהירידה ממנה לא הגיעה אפילו ל-1%. במה טמון סוד הצלחתו? פשוט, מטפלים בעולים באהבה, במסירות, מבינים את בעייתם הדתית. כמה קשיים ביורוקרטיים ולא ביורוקראטיים: מה שהיה נהוג לפני עשר שנים נותנים היום, ואנשים — ואני מזכיר זאת מעל במת הכנסת — יפסיקו את פעולתם. מה שלא יכולים לעשות מאה פקידים של הסוכנות המסתובבים בחוץ-לארץ, יכול לעשות רבי אחד, מנהיג דתי אחד, כאשר מבחינת ההשקעת הכספת זה לא עולה כסף. ואני חושב שצריכים להקדיש לזה תשומת-לב.

את שאר הדברים אגיד בוועדת הכספים, כי אני חייב לסיים, אבל דבר אחד אני צריך להגיד מעל במת הכנסת: אדוני השר, אי-אפשר לבנות שיכונים בלי מוסדות דתיים. אם תצא אל רמות-אשכול, שבה יש 15,000 נפשות, תראה שיש להם היום בית-כנסת בשביל 150 יהודים. אחרי תיכנון, לאחר שאתם רוצים לקנות שם את הסופרמארקט, יהיה מקום לעוד 300 יהודים, והמדובר בקריה חדשה של 15,000 נפשות. בנווה-יעקב — 30,000 נפש ואין תיכנון לבית-כנסת; קל-חומר כאשר מדובר בערי שדה. בלי בית-כנסת, בלי מקוואות, בלי מוסדות דת — אין קליטה. זה לא אנושי. אני יודע שיש לכם תכניות בעניין זה, אבל צריך לשקוד לבצע אותן ולתקן עד כמה שאפשר להבא.

הו"ר ש. ז. אברמוב:

רשות הדיבור לאחרון הנואמים, חבר-הכנסת שערי.

יהודה שערי (המפלגה הליברלית העצמאית): אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, שילוב הדיון על משרד השיכון והמשרד לקליטת העלייה מראה על סמיכות פרשיות מהותיות: הנושא המרכזי של קליטת העלייה הוא הדיון: מאיך גיבס המשרד לקליטת העלייה טרם מצא את הסמכויות הדרושות

פחתה העלייה. בשנת 1973 היתה עלייה של 56,000; בשנת 1974 — רק 32,000, ובשנה זו, ושוב לצער כולנו, ברבע הראשון של 1975 העלייה קטנה בדיוק במחצית בהשוואה לעלייה בשלושת החודשים המקבילים של השנה שעברה. למרות זאת מספר הפקידים לא קטן אלא אף גדל לעומת שנים עברו, ובמיוחד במשרד, אדוני שר השיכון, ואתה ודאי יודע זאת. אותה שאלה אני יכול לשאול גם בקשר לתקציב. העלייה בירידה והתקציב בעלייה. תקציב משרד השיכון — ואין עני צרה בו; אני מצדיק אותו, אבל צריך לתת תשורה להצדקה — הוא פי שלושה מאשר לפני שנה: הוא גדל מ-73 מיליון לירות ל-220 מיליון לירות. כפי שהזכרת, תקציב הפעולות מגיע ל-5.3 מיליארד לירות, וכל זה בזמן שהעלייה היא בירידה כזאת.

אדוני היושב-ראש, אינני אופטימיסט ואינני חור שב שאחרי ההערות שלי יקרה אותו נס שקרה ליעקב איננו ומכל האבנים נעשתה אבן אחת; אינני חושב שפתאום יעשו משלושה משרדים משרד אחד מבחינה פורמאלית, ובמקרה שמבנה המשרדים יימשך כתמלך שלשום צריך, לפחות מבחינת התוכן, לחול שינוי גדול.

במה שנוגע למשרד השיכון, לפי סקר הוא היה צריך להיות משרד לתיכנון ובינוי. משרד השיכון צריך לפחות להתמודד עם תיכנון לטווח ארוך, עם איכות הבנייה, שהיא ירודה מאוד, להתמודד עם הזמן, עם התיעוש, ובכל הקשור לעניינים אלה של תיכנון לשנות מה שהיה עד עכשיו. אנחנו מצפים למשהו ממשרד השיכון. נכנס בפעם הראשונה שר בעל מקצוע ובעל נסיון, בעל מנוף ומרץ, וקוראים לו "בולדווין". הוא הכניס איתו למשרד אנשים חדשים: מנהל כללי חדש ועוד אנשים בעמדות-מפתח, כגון ראש אגף האיכלוס. את התקציב כבר הזכרתי. אנשים אלה צריכים להוכיח שהדברים אינם כתמלך שלשום, והייתי אומר לך, אדוני שר השיכון, ולצוות העובדים שלך מה אנו מצפים ממך באופן חיובי ומה אנו מצפים ממך באופן שלילי. בצד החיובי: תיכנון של ממש, כפי שהזכרתי, ובצד השלילי — לעקור מה שאנחנו קוראים ביורוקראטיה. בבנייה מקובל שכאשר יוצאים לשטח הרי קודם שמתחילים לבנות, חופרים ועוקרים כל מה שמפריע לבנייה, ומה שמפריע ביותר בבנייה, אדוני שר השיכון, זו הביורוקראטיה.

אתה לא סיפרת לי, אדוני השר, ואיני מצטט אותך, אבל אני יודע קצת על מחשבותיך. שני שרים חדשים אמרו לי בגלוי: תאמין לי, גם שרי הממשלה הם קרבנות לביורוקראטיה. אינני רוצה להיכנס לזה, אבל קיבלתי על עצמי להוכיח דבר אחד מעל במת הכנסת, ומבחינתנו זו עובדה: ישבנו עם כל הצוות שלך לפני שנה. משיבה זו יצאו הרבה דברים טובים. לא אגיד שלא. דברים בוצעו. אבל דווקא אחד הדברים הקלים ביותר לא בוצע, וזאת בנייה כפרית, שלא היו שום בעיות לגביה. אמרת: קדימה, בלי ביורוקראטיה, תתחילו לבנות ואחר כך אנחנו נממן. אני רוצה להגיד לך שהדירות באותו מרכז כפרי שדיברנו עליו כמעט מוכנות ועוד מעט ייכנסו אנשים, אך פרוטה אחת לא שולמה. אבל לא זה הגרוע ביותר. מה נקרא ביורוקראטיה? ביורוקראטיה היא כאשר אומרים: תבואו מחר עוד פעם ומחרתיים ומוציאים את הנשמה ומו-

אם מצבה הסוציאלית השתפר, בעוד שזה שקיבל דירה גדולה נהנה מכך ואינו משלם יותר. המצב שנוצר הוא שהמשתכן צמוד לדירה ושיטת רכישת הדירה מכיידה על הניידות. אין ויסות פעולות ענף הבנייה וקשה לבצע החלפת יעדים של דיור בהתאם לתנודות העלייה וצרכי קבוצות אוכלוסיה אחרות. קיימת עובדה שהבנייה הציבורית הולכת וגדלה ומגיעה כבר ל-60% מכלל הבנייה; ומעל לכל — מחירי הדירות הרקיעו שחקים.

ברצוני להציע לשר השיכון שינוי ראדיקאלי בכל מדיניות השיכון ובשיטת הזכאות, הסיבסוד ומדיניות הסיוע לקבוצות השונות. ברצוני להציע יצירת מאגר אחיד לדיור הציבורי ואפשרות של החלפת יעדים, וכן מעבר לדיור בשכירות ומאבק ביוקר הדיור.

חברי הכנסת, אמרתי שהדיור הוא הבעיה הסוציאלית המרכזית. דבר זה מחמיר עליי העובדה שאי-השוויון הגדול ביותר הוא דווקא בתחום זה ויוקר הדיור גדל במידה מבהילה. עשו חשבון שפעם היה צורך בחמש שנות עבודה בשביל דירה בינונית; כעת — שמונה שנים. במשך עשרים שנים עלו המחירים פי עשרה, ואילו הדיור — פי מאה.

מה הם הדברים שאני רוצה להציע כיסוד לשינוי כל השיטה הנוכחית?

(א) מסגרת אחידה, אינטגרטיבית, של הזכאות ושל כל הזכאים — עולים, ותיקים, זוגות צעירים ומשפחות מרובות ילדים; קביעת ניקוד לפי קריטריונים של רמת הכנסה, המצב המשפחתי, מצב הדיור הקיים ונורמות דיור מינימאלי. וכן אפשרות של ניקוד אחיד שייקבע סדר העדיפויות. ודאי, אלה שהם חסרי דיור, כמו עולים חדשים וזוגות צעירים, יהיו הראשונים.

(ב) מאגר משותף של כל הדיור הציבורי ואפשרות של ויסות הדירות והחלפת יעדים מקאטגוריה של עולים לזוגות צעירים ומשפחות מרובות ילדים — ול-היפך; אגב עדים לכך שלא אחת אגבנו מתכוננים לתכנית של קליטת עלייה גדולה והעלייה, לצערנו, לא באה. יש מקום, במקרה כזה, להעביר דירות אלה למשפחות מרובות ילדים או ליעדים אחרים, ולהיפך. יש זמנים שיש צורך לתת יותר דירות לעולים, אם הם באים, ובכך לתת להם זכות קדימה.

(ג) אני רואה נושא זה כמרכזי בהצעתי — התייחסות שניתנת כיום היא חד-פעמית; התייחסות צריכה להיות דינאמית ויחסית למצב הסוציאלי והמשפחתי ולהשתנות עם שינוי מצב זה. מה קורה אצלנו? — האיש מקבל את הדירה, מקבל משכנתה, הסף הוא גבוה וזה מביא לכך שהעניים ביותר לא יכולים לעבור סף זה, כי גם אם מקבלים משכנתה גבוהה, כיצד יוכלו לשלם אותה, כיצד ישיגו את הפרש? אבל אלה שעברו את הסף הזה, אחרי כמה שנים משלמים כרטיס קולנוע ומקבלים את הדירה כמעט חינם. מה קורה הלאה? — אם מישור, נניח זוג צעיר, קיבל דירה קטנה, המשפחה גדלה, הוא כבר לא יכול למצוא לעתים פתרון; באי עולה חדש, קיבל דירה בתנאים נוראיים מאוד; אחרי עשר שנים אולי איש זה הוא בעל אמצעים — מהנדס מצליח, אולי עשה עסקים

לו כדי להיות בעל יכולת לפתור בעיות הקליטה ולכן גם הקליטה וגם המשרד לקליטת עלייה נמצאים במשבר.

בדיון הנערך עכשיו על ריאורגאניזציה של משרדי הממשלה יש מקום לחשוב על משרד מאוחד לאיכילוס ובינוי, שצריך לרכז את הסמכויות בתחום הבנייה ותיכנון, המפורדות כעת בין הרבה משרדים ורשויות.

אדוני היושב-ראש, ברצוני לרכז את עיקר דברי בנושא השיכון: הדיור והבנייה הם חוט-ההשרה של הכלכלה, של ההשקעות, של התעסוקה והם גם מוקד הפער הסוציאלי, כי הדיור מהווה, למעשה, בעיה סוציאלית מרכזית והוא קשה ביותר לפתרון. שר השיכון החדש, שגילה דינאמיות וזימה, התחיל בצורה נכונה עליידי כך שהכין תכנית לחמש או לשבע שנים; אך למעשה היה צריך להכין תכנית לטווח ארוך יותר. אני מברך על זימה זו, אם כי התכנית טעונה שיפוצים, שיפורים והתאמות. בעיקר אני מברך על כך שהתכנית שמה את הדגש ביהוד הגליל ו-35% מן הבנייה המתוכננת תהיה בגליל.

אשר לוויכוח שהתעורר סביב תכנית זו אני רוצה להשמיע כמה הערות: אני סבור שהשינוי של יעד קרקע חקלאית — שינוי שדובר עליו לא מעט — הוא שינוי שאין מנוס ממנו. כאשר רואים שיש ישובים אורבאניים שבמרכזם נמצאים פרדסים ויש צורך לחבר לעתים חלקי עיר שונים, כמו עפולה עילית ועפולה תחתית, ומוכרחים אז לעבור דרך אדמה חקלאית, אין ברירה אלא להפקיע אותה ולשנות את היעד שלה. אם מדובר רק ב-30,000 דונאם אינני סבור שזה מסכן את עתיד החקלאות. אל נשכח שאם קיימת בעיה קרקעית, אין היא בעיה אגרארית — הקרקע נמצאת בידי המדינה — אלא היא בעיה אורבאנית, והעובדה שיש קרקע חקלאית במרכזי הערים איננה דבר נכון ומוצדק.

שלוש הערות נוספות בנושא זה: בתכנית יש פחות מדי אמצעים לפינוי ולשיקום, זוהי פינה מוזנחת בפעולות השיכון שלנו. שנית, כל תכנית דיור צריכה להיות משולבת ביצירת מקורות תעסוקה, פיתוח תחבורה ושירותים סוציאליים. אם בונים בגליל, למא יעברו אנשים לאזור מרוחק זה אם לא מובטח בו בית-ספר מתאים? לכן צריך להניח את התכנית על כל חלקיה, ועליה להיות משולבת. הערה שלישית — הקבלנות הפרטית כמעט ולא קיבלה קרקעות מדינה לבנייה. זה משפיע, כמובן, על מחירי הדירה. במסגרת הפעולה של ספיגת אמצעים והגברת הכנסות האוצר לכיסוי הגרעון בתקציב רצוי למסור קרקעות לבנייה הפרטית, ואברך על כך אם האוצר, שהודיע שהוא מוכן ללכת בדרך זו, אמנם יעשה זאת.

אני רוצה להקדיש את עיקר דברי למדיניות הדיור ולשיטה הקיימת של אספקת דיור, שלדעתי היא מעוותת ועולה למדינה ביוקר. הדירות נמסרות בחצי-מתנה עליידי משכנתה בלתי-צמודה; הסובסידיה ניתנת בעיקר לדירה, אך לא למשפחה, ואין התחשבות בהתפתחות מצבה הסוציאלית של המשפחה. היא ניתנת למשפחה באופן חד-פעמי ואם היא ניתנת למשפחה קטנה ולדירה קטנה, קשה למשפחה לצאת מהדירה

חת דירה קטנה בשכירות ואחר כך יעבור לדירה גדולה; לא יהיה מצב כזה שזוג קשישים יחזיק דירה גדולה, שאין לו כבר צורך בה, מפני שלא כדאי לו למכור את הדירה בגלל נטל המסים וכל הכרוך בכך, והוא יוכל להחליף דירה בדירה בשכירות. חמ"י שית, אפשר להפעיל דיור בשכירות רק בקנה-מידה גדול, כי יש צורך שהעזוב דירה ימצא דירה אחרת בשכירות בכל מקום.

אני חושב שעלינו לבחון את כל שיטת הסיבסוד שלנו ויש גם צורך בחוק שיכון שיקבע קריטריונים ברורים של הזכויות כדי שהן תהיינה ידועות לכולם, גלויות לכולם, ושכל אחד יידע שהוא מקבל דירה עלי-פי הזכויות שיש לו ולא עלי-פי שרירות או אי-שרירות או רצון טוב או רצון רע של ביורוקרטיה זו או זו. כל הדברים האלה יגבירו את חופש האזרח וגם יתנו לנו אפשרות לפתור בצורה יעילה יותר את הבעיה הזאת, שאני רואה אותה כבעיה הסוציאלית המרכזית.

לבסוף כמה הערות קצרות מאוד, אדוני היושב-ראש, בתחום קליטת העלייה. קשה לדבר כעת על קליטת עלייה. העלייה היא ביידה והירידה היא בעלייה. לפי חוק הסריות המשבר המדיני והכלכלי הפוקד אותנו כעת גרם במידה רבה גם למשבר בעלייה ובק-ליטה. לכן אינני רוצה להרחיב את הדיבור בנושא זה. אני רוצה רק לעמוד על שלושה דברים:

(א) אדוני השר לקליטת העלייה, אני חושב שאת הדגש צריך לשים כעת בקליטה החברתית. אני יודע שזהו עניין מסובך, אבל זוהי כעת הודמנות, כי יש יותר אנשים הפנויים לכך. אם יש ירידה גם בקרב עולי המערב וגם בקרב עולי המזרח, סבתה היא בתחום הקליטה החברתית. בידינו ליצור גם את האווירה הציבורית המתאימה.

שנית, צריך לטפל יותר בבודדים. אחוז ניכר מבין היורדים הם בודדים שלא מצאו כאן תנאים לקליטה. השר לקליטת העלייה אמר שכיום בונים דירות יותר קטנות גם לבודדים. יש צורך לטפל בבעיות אלה.

בעיה נוספת היא הבעיה של אסירי-ציון. זוהי, אולי, בעיה קטנה בהיקפה, אבל היא כאובה וחמורה. אין סוג של יהודים שנפגעו בגולה שמדינת ישראל לא החליטה לשלם להם גימלאות. כך הוחלט לגבי נכי רדיפות הנאצים, לגבי נכי מלחמת העולם השנייה וא-חרים. הסוג היחיד של יהודים שלא זכו לקבל זכויות בצורה מסודרת, אלה הם אסירי-ציון. אני חושב שזכויות תהם אינן נופלות מזכויות האחרים. הם סבלו בגלל פעילות ציונית ולא בגלל סבילות יהודית. אני יודע שנותנים להם עזרה פה ושם, אבל אין עדיין תקנון מוסכם בקשר לזכויותיהם. הנושא הזה נמצא בדיון בוועדת העבודה כבר שלוש או חמש שנים. יש חילוקי דעות בין המשרדים השונים, בין המוסד לביטוח ה-אומי לבין המשרד לקליטת העלייה. אני חושב שזה לא לכבוד לנו. יש צורך לפתור את הבעיה. אם זוהי בעיה של הגדרה, נמצא הגדרה זו או זו ובלבד שלא נחכה עוד. לא ייתכן לחכות עד שאנשים אלה ימותו. רבים מהם נפטרו והשאירו את משפחותיהם במצב קשה.

טובים ביהלומים, יש גם עולים כאלה — הוא כבר לא משלם יותר. אני חושב שדבר זה איננו צודק מבחינה סוציאלית ועולה ביוקר למדינה. יש צורך שהתמיכה תהיה קשורה לגובה הסוציאלי-כלכלי של המשלח וגם לערך הכסף, למצב הדירה ולהת-פתחות האינפלציונית. דבר זה נוכל לעשות עלי-די זה שתיקבע תמיכה שנתית הניתנת לכל סוג וסוג. אם זה בשכירות — אין קושי להתאים זאת כל שנה. זה קיים ברוב הארצות; אבל גם אם זה בצורה של מ-ש-כנתה, אפשר שתשלומי המשכנתה יהיו לא קבועים אלא קשורים בכמה וכמה אלמנטים, בהתחשב במצב הסוציאלי, בהתחשב בערך הכסף וכו'. הואיל והתשלום הוא שוטף, אפשר להתחשב בכל האלמנטים האלה. התמיכה צריכה להתבטא יותר בכסף, ולאו דווקא תמיד באספקת דיור ממשלתי. יש להגיע לליבראליזציה של שיטות הסיבסוד. ייעשה חישוב של גודל התמיכה המגיעה לכל אחד, אם זה בצורה של שכר דירה חוד-שי ואם זה בצורה של משכנתה. דבר זה יתורגם אחר כך במציאות.

(ד) אדוני שר השיכון, כעת ניתנת משכנתה די-ניכרת, למרות זאת היא איננה מספקת. זוג צעיר שצריך להיכנס לדירה, בדרך כלל אין לו אמצעים לכך; באויר-פיתוח הוא מקבל 95,000 לירות מתוך 150,000 לירות בעד דירה בינונית; באזור המרכז — רק 45,000 לירות. מניין יקח זוג צעיר את ההפרש? איזה בנק יתן לו את יתר הסכום? פי-רוש הדבר שרק אלה שיש להם אמצעים יוכלו לקבל את המשכנתה, ואם אלו לוקח גם משכנתה וגם הלוואות — איך ישלם את כל הסכומים האלה? אני חושב שיש להגדיל את המשכנתה וזה צריך להתבטא בשי-עור הריבית ובהארכת תקופת ההחזרה. יש להגדיל גם את תיקרת הדירה המוכה למשכנתה, כי במצב הקיים המחירים נשתנו באופן יסודי.

(ה) אדוני שר השיכון, אני בהחלט חושב שצריך לעשות מאמץ לעבור לאספקת דיור סוציאלי בשכיר-רות. ידוע לי הוויכוח: שהציבור שלנו לא רוצה את זאת, שזה עולה ביוקר; אבל אנחנו חייבים לצאת מה-מסגרת שאנחנו יצרנו לעצמנו. ראשית, מפני שזה יותר זול למדינה, ואפשר למשוך לזה גם משקיעים. שנית, הואיל והסיבסוד בשכר הדירה נעשה לפי הערך השוטף והאקטואלי, ידוע מהו גודל הסובסידיה. אתה כעת נותן משכנתה — אינך יודע מהו גודל הסוב-סידיה, כי זה תלוי בקצב האינפלציה. אם האינפלציה תימשך באותו קצב כמו עד עכשיו, כמו בשנים האחר-רונות, אתה למעשה נתת מתנות על ימין ועל שמאל. אם אתה מסבסד שכר דירה שוטף, אתה עושה זאת גם לפי גובה שכר הדירה, גם לפי ערך הכסף ואתה גם יכול להתחשב במצב הסוציאלי, והעניין די פשוט. אפשר לקבוע מהו מספר הנפשות כל שנה — אפשר לשנות, אבל אי-אפשר לרמות — ואת גודל ההכנסה, ואז אפשר לתת את הסובסידיה. אני חושב ששכירות עריפה על שיטה אחרת; שלישית, זה יהיה גם יותר קל לאזרה — הוא לא יהיה חייב לרכוש דירה ולהסתבך בחובות; רביעית, זה יאפשר ניצול משקי יעיל של מלאי הדירות הקיים. לא יהיה מצב כזה שזוג צעיר כבר בתחילת דרכו ייכנס לדירה גדולה מפני שלא יידע מה יהיה — הוא יוכל להרשות לעצמו קודם שק-

חוברת כ"ז, ישיבה קע"ב

— סקירות שר השיכון והשר לקליטת העלייה על פעולות משרדיהם (דיון) (שערי, אברמוב) —

אני פונה אליך, אדוני שר הקליטה, מעל במה זו בבקשה לסיים פרק עגום זה ולקבל החלטה מה הן הזכויות שזכאים להן אסירי-ציון. חשוב שכל אחד מהם יוכל לקבל את זכויותיו ללא התנאה של הכנסה כזו או כזו, כפי שמקבלים את הגימלאות נכי רדיי-פות הנאצים.

היו"ר ש. ז. אברמוב :

בכך סיימנו את הישיבה. הישיבה הבאה של הכנסת תתקיים מחר בשעה 21.00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 20.15.